

Linnéuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

Kandidatuppsats

För Sverige i tiden?

*En studie om den svenska monarkins relation till
samhället och sekulariseringsprocessen mellan
1858-2012*

Författare: Joel Håkansson

*Examinator: Åsa Trulsson
Handledare: Stefan Arvidsson
Termin: HT12
Ämne: Religionsvetenskap
Nivå: Grundnivå
Kurskod: GI1203*

Abstract

For Sweden – with the times? A study of the Swedish monarchy's relation to society and the secularization process 1858-2012.

Christendom has under a long period of time in Swedish history been the central component in legitimating the monarchs' power, a continuous process than can be clearly observed through the customs of royal coronation and baptism rites. However, during the 20th century those close ties between the state and the church of Sweden have been dissolving at a steady rate, alongside a growing societal democratization and modernization process. Officially the monarch still had a clear constitutional power legitimated through the transcendent, but unofficially his power was in reality heavily reduced. How do the Swedish monarchy relate to a rapidly changing society and secularization process? This pilot study investigates this relation by analyzing the news reports of the royal coronation and baptism rites between 1858 and 2012 from two leading newspapers, *Aftonbladet* and *Dagens Nyheter*. Principally two sides of the monarchy could be identified, one slow changing external side with a close connection with the national identity through history, religion and tradition, and a more swift and growing internal side with a clear connection with the ordinary citizen, family values and social norms. In conclusion the Swedish monarchy seemed to have progressed from a clear sacral foundation to a more family oriented development.

Key words: Monarchy, Secularization, National identity, Sweden, Coronation, Baptism.

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning	2
2. Syfte	3
3. Disposition	4
4. Bakgrund	5
4.1 Den svenska politiska kulturen och de tidigaste regeringsformerna	5
4.2 Regeringsformen 1809 och det nya sättet att styra Sverige	8
4.3 Regeringsformen 1974 och kungamaktens ställning idag	11
5. Forskningsläge	13
6. Teori	15
7. Frågeställningar	21
8. Metod	22
8.1 Kvalitativ metod och avgränsningar	22
8.2 Hermeneutik	23
9. Material	24
10. Rapportering av dopritualer	27
10.1 Gustav V 1858	27
10.2 Gustav Adolf 1906	28
10.3 Carl XVI Gustav 1946	31
10.4 Estelle 2012	33
10.5 Delresultat	36
11. Rapportering av kröning och trontillträden	41
11.1 Oscar II 1873	41
11.2 Gustav V 1907	49
11.3 Gustav VI Adolf 1950	51
11.4 Carl XVI Gustav 1973	56
11.5 Delresultat	60
12. Slutsatser och komparation	67
12.1 Förslag på fortsatt forskning	73
13 Sammanfattning	74
14. Käll och litteraturförteckning	77
Bilagor	

1. Inledning

Genom den svenska historien har kungahusets inflytande i det svenska nationsbyggandet alltigenom haft en stark och framstående ställning. Under Sveriges första sekler som enat rike såg sig regenten som själva grundfundamentet i den svenska nationen då det var hos honom det övergripande ansvaret och beslutsfattningen låg. Han sågs av många som själva symbolen och förkroppsligandet av Sverige som nation, en uppgift som det svenska kungahuset fortfarande tar på sig än idag.¹ Utifrån europeiska och nationella erfarenheter kom emellertid regentens ställning att ändras och ett parlamentariskt system tog gradvis över de beslutsfattande elementen i statsapparaten. Kungamakten kunde därefter varit en överspelad del i den svenska historien, men så blev inte fallet. Regeringsformen 1809 kom visserligen utifrån dess samtids perspektiv att innebära stora förändringar i maktfördelning, men monarkins avskaffande framstod aldrig som ett alternativ, snarare tvärt om. Monarkens ställning understryks istället i grundlagen, en grundlag som kom att stå fast ända fram till 1975. Inte heller under utformandet av den nya regeringsformen under 1960 och 1970-talet, då de starkaste politiska reformvindarna blåste, framstod avskaffandet av monarkin som ett starkt alternativ. Kungamaktens reella politiska inflytande försvann, men dess ceremoniella status kvarstod och underströks.²

De ceremoniella aspekterna av kungahuset har historiskt fått legitimitet, dels genom naturen av regentens ämbete, dels genom den historiska relationen mellan den Svenska kyrkan och staten, som först år 2000 separerades fullständigt. Den svenska religionsfriheten är förankrad i första paragrafen av 1974 års regeringsforms andra kapitel och är en medborgerlig rättighet.³ Kungafamiljen omfattas dock inte av detta, utan lyder under andra författningar. I successionsordningen från 1810, reviderad 1974 och fortfarande gällande idag, står det:

Såsom 2§ i 1809 års regeringsform uttryckligen stadgar, att Konung alltid skall vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödast i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten.⁴

Vari det tydligt framgår att kungahuset måste bekänna sig till den protestantiska evangeliska läran om de önskar fortsätta inneha ämbetet. Även efter det faktum att stat och kyrka officiellt brutit med varandra kvarstår alltså relationen mellan kungahuset och religionen, fastställd i successionsgrundlagen.

¹ Monarkens uppgifter och första punkten, se www.kungahuset.se. (2012-11-26)

² Möller 2011: 21-35, 187.

³ Sveriges rikets lag: Regeringsformen 1974, 2 kap § 1.

⁴ Sveriges rikets lag: Successionsordningen 1810 § 4.

Kungahuset åtnjuter likväl fortfarande ett starkt folkligt stöd än idag, inte minst i efter kronprinsessan Victorias och Daniel Westlings bröllop,⁵ vilket jag själv följde noga. Vilket förhållande har kungahuset historiskt haft till religionen och samhällsutvecklingen samt har detta förhållandet förändrats över tid? I denna uppsats ska jag titta närmare på några av de frågorna genom att granska två av kungahusets övergångsriter för vissa kronregenter mellan åren 1858-2012.

2. Syfte

Det övergripande syftet med den här uppsatsen är att undersöka om det svenska kungahuset historiskt följt sekulariseringsprocessens stora drag i Sverige och om det fortfarande gör det idag. Detta undersöks genom att se närmare på rapporteringen kring kungahusets övergångsriter i två av de ledande nyhetstidningarna under den aktuella tidsperioden, *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet*. Mitt första delsyfte blir att undersöka vad tidningarna rapporterade om övergångsriterna dop, kröning och trontillträde för kronregenter mellan 1858 och 2012. Mitt andra delsyfte blir att undersöka hur tidningsrapporteringen om övergångsriten svarar mot sekulariseringsprocessens stora drag i Sverige. Mitt tredje delsyfte blir att undersöka huruvida jag kan skönja en förändring hos kungahuset över tid. Mitt fjärde delsyfte är av mer sekundär art och syftar till att undersöka om det går att skönja något bakomliggande samband och syfte mellan övergångsriterna dop, kröning och trontillträde för kungliga kronregenter.

Uppsatsen ska betraktas som en pilotstudie i bemärkelsen att den under ideala omständigheter gynnats av att breddas utanför det massmediala perspektivet, vilket var mitt ursprungliga syfte och tanke i arbetsprocessen inledande fas. Begränsande omständigheter genererade av uppsatsens omfång och tidsram kom emellertid att utgöra ett hinder för att utveckla alla aspekter till fullo, i nuvarande skede. Likväl utgör den massmediala aspekten en bärande grundval i hänseendet att pröva frågeställningarnas reliabilitet och gångbarhet inför ett framtida studium. Därav bör även pilotstudieaspekten betraktas som ett underliggande syfte i uppsatsen.

Rörande val och definiering av övergångsriter har jag utgått från kulturanthropologen Jan Ovesens förståelse av begreppet. Han definierar en övergångsrit som en rit eller ceremoni som framhäver en individs eller en grups övergång från en livsfas eller socialt tillstånd till en annan, ett beteende som finns universellt förekommande i alla kulturer. I valet av övergångsriterna dop, kröning och trontillträde har jag utgått från hans definition av begreppet

⁵ Undersökning om den svenska monarkins popularitet, se "Monarkin 2010", www.tns-sifo.se. (2012-11-23)

och täcker in två av de största sakralt förankrade övergångsriterna i en kronregents liv. I denna studies fall rör det sig om officiella övergångsriter, det vill säga övergångsriter som är offentliga för alla medborgare och media. Andra övergångsriter av mer intern eller personlig karaktär kan naturligtvis förekomma inom hovet och bortom allmänhetens insyn.

Det kristna dopet markerar upptagningen i den kristna församlingen och utgör en viktig rit för monarkin då det finns en stark koppling mellan monarkin och den Svenska kyrkan, en koppling som inte minst understryks i successionsordningen och utgör en förutsättning för kronregentens framtida tillträde.⁶ Vidare utgör dopet själva starten på den kristna gemenskapen, ett underliggande tema som är återkommande i den svenska monarkins övriga riter. Kröningen och trontillträdesceremonierna kan sägas utgöra själva höjdpunkten i kronregentens officiella liv knutet till ämbetet som monark och är en initiationsrit, starkt knuten till religionen, där regenten inlemmas i sitt nya yrke som statschef och bereds för sin nya livsfas som faktisk regent.⁷ Bröllop hade också varit en möjlig övergångsrit att studera, men till skillnad från dop och kröning läggs fokus där på två individer och släkter. Begravning hade också varit en möjligt alternativ, men monarken själv utgör av naturliga skäl inte en aktiv aktör i en sådan rit i jämförelse med exempelvis dop, bröllop, kröning eller trontillträde. Vidare tenderar rapporteringen också att till stor del förskjutas till och smälta samman med den nästkommande regentens trontillträde. Båda dessa riter, bröllop och begravning, hade emellertid varit intressanta att införliva i en kombination med de andra två i en framtida större studie, då de i någon grad naturligt hakar i varandra.⁸

3. Disposition

Beträffande studiens disposition har jag valt denna ordning eftersom den är nödvändig för förståelsen av studiens utveckling, det vill säga studien blir läsmässigt tydligare och klarare med detta upplägget. Inledningen öppnar upp ämnet och väcker intresse för uppsatsen som helhet, varefter syftet tar vid. Syftet är placerat efter inledningen för att dels redovisa intentionerna med uppsatsen tidigt och belysa de breda och grundläggande dragen, dels för att ge en förståelse inför den kommande bakgrundsteckningen och vilka insikter som den ämnar leda till, men syftet är också placerat så tidigt för belysa pilotstudieaspekten redan i ett tidigt skede då denna är viktig för förståelsen av studiens resterande upplägg. Bakgrundskapitlet har jag valt att förlägga tidigt för att ge en ordentlig bakgrundsbas och förståelse för de historiska

⁶ Sveriges rikes lag: Successionsordningen 1810 § 4.

⁷ Harrison, Dick, "Kröning", u.å, www.ne.se. (2013-03-24)

⁸ Ovesen, Jan, "Övergångsrit", u.å, www.ne.se. (2013-03-06)

skeenden och erfarenheter som ledde fram till den politiska struktur och ordning som rådde 1858, året för den första studerade övergångsriten. Bakgrundskapitlet ger även en tydlig förklaring av återkommande begrepp, titlar och personer i dess ursprungliga kontext, vilka sedermera återkommer längre fram i studien. Kapitlet forskningsläge är förlagt innan teorikapitlet och frågeställningarna för att ge en tydlig översikt av vad som skrivits om ämnet innan de mer specifika delarna av studien tar vid, exempelvis frågeställningar, metod och material. Kapitlet teori erbjuder förklaringsmodeller och leder vidare fram till mina frågeställningar, där det tidigare nämnda syftet konkretiseras och inspireras utifrån Cecilia Åses och Eva Hambergs teoretiska infallsvinklar. Metod, det vill säga arbetsätt samt hur jag har gått till väga och material, det vill säga vad det är som undersöks och vilka problem finns behäftade i samband med dessa, kommer därefter som en naturlig del innan genomgången av materialet, resultat, analys och slutsatser. Materialgenomgången är utformad med läsaren i åtanke och utmynnar i delresultat, där medias konstruerade bild av övergångsriterna jämförs och bryts ner till mindre beståndsdelar. Dessa vävs sedan samman i den efterkommande analysen och resultatdelen där de diskuteras och slutligen leder fram till uppsatsens slutsatser samt förslag på fortsatt forskning.

4. Bakgrund

4.1 Den svenska politiska kulturen och de tidigaste regeringsformerna

För att lägga grunden till förståelsen av relationen mellan monarkin och samhället idag är det av stor vikt att förstå den historiska kontext i vilken denna relation har utvecklats. Den förskjutning av reell makt från kungahuset i samband demokratins framväxt i Sverige var långt ifrån omedelbar, utan snarare en gradvis process i vilket kungahusets roll långsamt fick en mer ceremoniell betydelse.⁹ De historiska erfarenheterna, både nationella och europeiska, utgör grunden för den konstitution och den relation vi har till vårt nuvarande statsskick i Sverige idag. Tommy Möller, professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet, menar att Sverige bär på ett dubbelt konstitutionellt arv i bemärkelsen att både lokalt självstyre och stark centralmakt har varit utmärkande för den politiska utvecklingen. Det lokala självstyret var dominerande i det svenska samhället ända fram till Gustav Vasas reformer, då en stark centralmakt gradvis började växa fram. Under stormaktstiden försköts det lokala självstyret men försvann ingalunda, snarare samexisterade de båda sida vid sida och influerade den

⁹ Möller 2011: 26-34, 187.

politiska utvecklingen. I realiteten ingick dessa båda styrelseformer i ett maktmässigt nollsummespel, men erfarenheterna utifrån detta präglade likväl den politiska utvecklingen.¹⁰

Detta dubbelarv återspeglas i vad Möller kallar för "den svenska politiska kulturen", det vill säga de normer, handlingsmönster och grundvärderingar som ingår i ett politiskt system. Dessa fungerar dels såsom ett ramverk för de handlingar som är politiskt möjliga för aktörerna inom detta system och dels avspeglas dem i de institutionella förutsättningarna. Sammantaget utmärks den politiska kulturen i Sverige utav en demokratisk folkrörelsetradition och utav ett anspråk på medborgerligt inflytande som ett resultat av tilltro till statsmakten och det offentliga. Jämlikhetstanken, det vill säga tanken om allas rätt till lika inflytande vävs samman med en överhetstradition, en respekt och tilltro till överheten, vilket bidragit till att den offentliga maktsfären fått en framträdande roll. Enligt Möller framstår denna ovanliga dubbelhet i internationella sammanhang som tämligen unik.¹¹

I en europeisk jämförelse hade den svenska allmogen ett större inflytande på den politiska makten genom den så kallade ståndsprincipen, vilket innebar att även bönderna var representerade i riksdagen. Feodalismen fick i Sverige aldrig något reellt inflytande, även om adelns makt över bönderna tidvis var stark under Karl XI regentstid. Snarare utmärktes Sverige av frånvaron av livegenskap, samt av den självägande bondeklassen i en nära allians med kungamakten. Under 1600-talet, den tid som i Sverige kallas för stormaktstiden, genomgick det svenska samhället omfattande förändringar i samband med framväxandet av en stark centralmakt. Från att ha gått från en fattig nation i Europas utkant transformerades Sverige till en stormakt på mindre än 200 år, men denna förändring kom inte utan kostnad. Kungen stärkte visserligen sin makt genom adeln, men den centraliserade maktstrukturen växte främst fram som ett resultat av den resurskrävande krigsföringen. Dessa resurskrävande företag ledde till en effektivisering och krävde en stadigare struktur av statens styrning. Därav inrättades landshövdingar, kronofogdar, ståthållare och häradsskrivare, för att rekrytera manskap och driva in skatter. I samband med denna samhällsförändring uppkommer 1634 Sveriges första regeringsform, som i egentlig mening enbart utgjorde en förvaltningsstadga i händelse av kungen frånfälle i krig. Riksdagens ställning behandlades inte och hade vid denna tid svårt att hävda sig emot den expanderande byråkratin och den allt starkare kungamakten. Stormaktstiden upphörde i samband med Karl XII död vid Fredrikshald i nuvarande Norge 1718 och följdes av en ny era som vi idag omnämner som frihetstiden.¹²

¹⁰ Möller 2011: 23.

¹¹ Möller 2011: 13, 23-24.

¹² Möller 2011: 24.

År 1719 antogs Sveriges andra regeringsform som hade till syfte att begränsa monarkins makt då den hade varit särskilt stark under stormaktstiden, i synnerhet under Karl XI och Karl XII envälden. I den nya regeringsformen delades makten istället mellan kungen, riksdagen och rådet. Emellertid urartade även denna ordning med tiden då riksdagens makt växte okontrollerat, vilket ledde till att den självt utgjorde det dominerande maktcentrat i svensk politik. Den var under frihetstiden som Sveriges första parlamentariska drag växte fram och en tidig variant av partiväsande etablerades då riksdagen delades in i två intressegrupper, *Hattar* och *Mössor*. Vidare var riksdagen sedan länge också indelad i ständer – adel, präster, borgare och bönder – för att representera alla samhällsklasser. Revolutionerande för Sverige vid denna tid var framförallt den tryckfrihetsförordning som instiftades 1766, men den innebar inte yttrandefrihet som vi förstår begreppet idag då det religiösa förtrycket exempelvis fortfarande var omfattande. Trots detta till synes demokratiska system existerade rösträtten enbart för en extremt liten samhällsskara och adeln hade fortfarande ett stort inflytande. Genom att för mycket makt försköts till riksdagens kom styrelseskicket med tiden att urarta; korruptionen var omfattande, statsorganens uppgifter var inte väldefinierade och riksdagen intervenerade direkt i myndighetsutövning och rättsväsende. Detta gav i förlängningen upphov till ett instabilt och obalanserat styrelseskick och ett omfattande missnöje.¹³

Denna ordning tog emellertid slut med Gustav III statskupp 1772 då han återigen införde kungligt envælde och stiftade en ny regeringsform. Han blev en nyckfull regent som med lagligt stöd intervenerade i det som föll honom in. Höga ämbeten såldes tills högstbjudande adelsmän vilket ledde till omfattande missnöje i de högre samhällsskikten, ett missnöje som slutligen tog sig uttryck genom kungamordet på maskeradbalen 1792. Tronföljaren Gustav IV Adolf var svagare i sitt styre än den föregående regenten, vilket resulterade i kaos eftersom det styrelseskick som växt fram under Gustav III regeringstid byggde på ett starkt ledarskap. I samband med napoleonkrigen och de militära motgångarna med Ryssland, Frankrike, Danmark avsattes kungen i en statskupp 1809. I kölvattnet av denna statskupp fick riksdagens konstitutionsutskott i uppdrag att utarbeta ett nytt styrelseskick för Sverige. Detta styrelseskick kom att stadfästas i 1809 års regeringsform, en regeringsform som kom att gälla i Sverige ända fram tills den 1 januari 1975.¹⁴

¹³ Möller 2011: 25.

¹⁴ Möller 2011: 26.

4.2 Regeringsformen 1809 och det nya sättet att styra Sverige

Den nya regeringsform som utarbetades 1809 baserades på maktdelningsläran och brukar omnämnas som "Sveriges historia omsatt i paragrafer", då intentionen med maktdelningsläran var att ta vara på erfarenheterna av tidigare misstag. Därigenom gällde det att tygla det allt för starka inflytandet från kungamakten, som existerade både före och efter frihetstiden, samtidigt som erfarenheterna från det otyglade riksdagsväldet under frihetstiden togs i beaktande.¹⁵ Maktdelningsläran baserades på Charles-Louis Montesquieus tankar, vilka hade vunnit stort inflytande i både Europa och den relativt nyuppkomna amerikanska staten. I huvudsak gick läran ut på att statens verkställande, lagstiftande och dömande inrättningar skulle hållas separerade och balansera varandra. Grundtanken var att oavsett om en stat styrdes av en enväldshärskare eller en folkrepresentation tenderar en makt som inte balanseras utav en motmakt att leda till maktmissbruk och korruption. Genom att separera och balansera de olika statsmakterna mot varandra gick det att etablera ett hållbart och effektivt styrelseskick, samtidigt som trögheter byggdes in i både det lagstiftande arbetet och i de rättsinstanser som utövade dem. Genom denna ordning gick det att förskjuta makten ifrån en enda instans och istället fördela den, därigenom undvika maktmissbruk.¹⁶

Det uppseendeväckande i 1809 års regeringsform är emellertid konungens fortsatta starka ställning, då ursprungsintentionen med författningen var att just begränsa denna. I inledningsparagrafen står det bland annat att "Konungen äga rätt att allena styra riket", men detta menar Möller måste förstås i sitt sammanhang. Konungen utgjorde fortfarande den verkställande makten men för att denna skulle fungera effektivt och inte bli utmanad på samma sätt som den blivit tidigare decennier, måste paragrafen vara tydlig och väldefinierad. Samtidigt var kungens makt limiterad, då den enligt konstitutionsutskottet skulle vara "verksam inom bestämda former, med enhet i beslut och full kraft i medlen att dem utföra".¹⁷ Kungamakten skulle således balanseras utav den andra statsmakten, riksdagen. Riksdagens uppgifter var att ansvara för landets inkomster och utgifter, samt att dela ansvaret för lagstiftningen tillsammans med kungen. För att lagar skulle träda i full kraft var de numera tvungna att bli godkända av riksdagen. Dess ställning hade i samband med den nya regeringsformen blivit betydligt starkare än vad den varit innan. Förutom att den lagstiftande makten nu delades med kungen hade riksdagen fortfarande makten över skatter och dessutom i uppgift att kontrollera både kungens rådgivares (statsråden) arbete såväl som

¹⁵ Möller 2011: 27.

¹⁶ Möller 2011: 27.

¹⁷ Möller 2011: 27.

statsförvaltningen. Statsråden var officiellt bara rådgivare till kungen och riksdagens godkännande behövdes inte när då kungen själv ägde rätten att välja statsråd. Samtidigt var rådgivarna själva ansvariga för de råd som de gav och kunde ställas till svars av riksdagen, vari själva kontrollfunktionen låg. Maktbalansen mellan kung och riksdag låg i att kungen var tvungen att rådgöra med statsråden och ta deras åsikter i beaktande innan beslut fattades.¹⁸

Trots ambitionen att begränsa kungamaktens framhåller Möller att den förblev stark under hela 1800-talet. I samband med entusiasmen över den nya tronföljarens, Jean Baptiste Bernadotte eller med den svenska titeln Karl XIV Johans, tillträde fick kungamakten ett större inflytande än vad konstitutionen egentligen medgav. Hans regenttid 1818-1844 kom att benämnas som ”allenarådandets tid” och en av hans första åtgärder som regent blev att inskränka riksdagens instiftade tryckfrihetsförordning, vilket i förlängningen innebar att tidningar som ansågs missbruka sin yttrandefrihet annullerades. Vidare anpassades också tronföljdsbestämmelser efter hans personliga önskemål och han utgjorde själv en ledande kraft i unionsbildandet med Norge 1814. Med tiden minskade Karl XIV Johans popularitet då kritik riktades mot hans dominanta sätt att leda landet. Detta berodde delvis på inskränkandet av tryckfrihetsförordningen, vilket stred mot grundlagen, eftersom inskränkandet enbart baserades på ett enda riksdagsbeslut. Enligt grundlagen krävdes minst två beslut med ett riksdagsval emellan för att en grundlagsändring skulle vara giltig. Vidare skapade Karl XIV Johans egna informationskanaler vid sidan av dem som föreskrevs i grundlagen, för att skaffa sig information om vad statsråden kom fram till i sina förberedande diskussioner. Bredvid detta inrättade han också ett eget kansli som tog fram alternativa förslag till statsrådets, med resultatet att hela maktbalansen mellan riksdag och regering blev utmanad.¹⁹

Ett viktigt kliv mot vad som kan betraktas som en modern regering togs emellertid i samband med departementalreformen 1840. Kortfattat innebar den att sju av kungens statsråd fick departement tilldelade sig och att tre rådgivande statsrådsposter inrättades. Således stärktes statsrådets ställning mot både kung och riksdag, även om kungen personligen fortfarande utnämnde statsråden. Statsråden var alltså formellt ansvariga inför riksdagen, men i reell mening stod de bortom riksdagen kontroll. I huvudsak existerade tre läger i debatten kring funktionen och ställningen av statsråden. De konservativa menade att statsråden hade den ställning som föreskrevs i konstitutionen, det vill säga kungens rådgivare och ingenting annat. Det reformkonservativa lägret ville se en ytterligare begränsning av

¹⁸ Möller 2011: 27.

¹⁹ Möller 2011: 28.

kungens makt och liberalerna ville öka statsrådets inflytande och utveckla en ordning där regeringen var beroende av riksdagen.²⁰

Möller beskriver att regeringsformen 1809 innehöll ett frö inför en framtida parlamentarisk utveckling. Det faktum att kungen delade lagstiftningsmakten med riksdagen innebar att han var tvungen att ta hänsyn till riksdagsopinionen för att driva igenom beslut i framtiden. Ifall riksdagen motsatte sig allt som kungen försökte driva igenom innebar detta i förlängningen att kungamaktens auktoritet urholkades. När kungen valde statsråd var han därför tvungen att se till att de hade stöd hos riksdagen. När riksdagens inflytande växte innebar detta att landet mer eller mindre oavsiktligt rörde sig mot en mer parlamentarisk utveckling. En viktig del i denna utveckling blev statsrådets utökade ansvar och att de stärkte sin ställning mot kungen i samband med statsrådsberedningens inrättande. Statsrådsberedningen gav statsråden möjligheten att tala sig samman redan innan överläggningen med kungen, vilket ytterligare förminskade kungens makt. Möller skriver att kungen vid tillfällen blev så irriterad över detta att statsråden allt som ofta förbjöds samlas innan själva huvudöverläggningen.²¹

Vidare framhåller Möller att kungamaktens starka inflytande under 1800-talet inte enbart berodde på Karl XIV Johans dominanta sätt att styra, utan även det faktum att riksdagen fungerade ineffektivt. Den gamla ordningen med ståndsriksdagen hade rötter tillbaka till medeltiden, men med tiden förändrades de traditionella samhällseliga grupperingarna vilket resulterade i att alla inte längre var representerade. Med tiden kom också adelns ställning att undermineras på grund av förändrade ekonomiska förutsättningar, likaså kom prästeståndets ensamrätt till religionsfrågor att utmanas av väckelserörelsernas framväxt. En ny ordning behövdes vilket ledde fram till en ny representationsreform i riksdagen 1866. Tvåkammarriksdagens framväxt, som skulle vara i nästan hundra år, ledde till att de gamla ståndsrankorna försvann, nya rösträttsregler infördes och att riksdagsrepresentationen blev demokratiserad, även om väldigt få hade tillträde till varken sig rösturnorna eller riksdagen. Sammantaget ledde reformerna 1866 till att riksdagens stärkte sin ställning ytterligare.²²

Det blev emellertid inte enbart riksdagen som blev föremål för förändring. I samband med departementsreformen 1840 hade statsråden fått en mer specialiserad ställning och ett tydligare ansvar med resultatet att fokus på de övergripande frågorna istället försköts till

²⁰ Möller 2011: 29.

²¹ Möller 2011: 30.

²² Möller 2011: 30-32.

riksdagen. På grund utav denna utvecklingen infördes statsministerämbetet, inte för att agera regeringschef, vilket hade varit att utmana kungens ställning att "allena styra riket". Istället var statsministerns funktion i högre grad som en arbetsledare för statsråden i regeringsarbetet, någon som övervakade och beaktade det övergripande ansvaret som annars förskjutits till riksdagen. Även denna reform gick igenom och Louis de Geer tillträdde som Sveriges första statsminister 1876, en förändring som skedde under starkt motstånd då kritiska röster fanns rörande att ett statsministerämbete skulle utmana kungens ställning.²³

4.3 Regeringsformen 1975 och kungamaktens ställning idag

Vid regeringsreformen 1975 avvisades den näst äldsta konstitutionen i världen, efter den amerikanska, till den historiepolitiska gravkammaren. 1809 års regeringsform hade då framstått som föråldrad länge. Redan vid sekelskiftet 1900 gjorde man en skillnad mellan den "levande" och den "skrivna" författningen, en praxis som innebar att 1809 års regeringsform inte behandlades allt för ordagrant.²⁴ Främst var det åren efter andra världskriget som debatten om en ny regeringsform fart. Den gamla regeringsformen hade överlevt eftersom den visat sig vara flexibel och inte nödvändigtvis stött sig med den "levande" författningen som gradvis vuxit fram med tiden. Förespråkarna framhöll de historiska erfarenheterna kring 1809-års regeringsform som ett argument att behålla den och menade att även under de mest omvälvande och turbulenta tider hade regeringsformen fungerat stabilt. Även enkelheten i att genomföra grundlagsförändringar, när sådana behov fanns, användes som ett argument för att behålla konstitutionen. Många menade även att det vore att visa brist på vördnad att genomdriva en stor reform med tanke på den gamla regeringsformens historia och betydelse som den hade haft för Sveriges utveckling. Möller framhåller att det då främst var de elastiska egenskaperna i 1809 års regeringsform som reformmotståndarna var oroadе skulle gå förlorade, då nya lagtexter ofrånkomligen måste tillämpas strikt.²⁵

Reformförespråkarna framhöll i sin tur den existerande skillnaden mellan den skrivna och den verkliga konstitutionen som ett argument för förändring. Diskussionen tog sin grund i att kungen sedan länge förlorat sitt verkliga inflytande, men att konstitutionen fortfarande vilade på den gamla maktfördelningsprincipen mellan riksdag och kungamakt. Problemet, som reformförespråkarna såg det, låg i att kungen i teorin fortfarande hade en stor makt. Även om det inte sågs som troligt skulle kungamakten kunna hävda reella maktanspråk med stöd i

²³ Möller 2011: 32-33.

²⁴ Möller 2011: 26.

²⁵ Möller 2011: 183.

konstitutionen och lyckas erhålla en sådan. Även erfarenheterna kring kungamaktens roll och inblandning i de utrikespolitiskt känsliga frågorna under andra världskriget hade lyft frågan kring huruvida det var lämpligt att bibehålla den gamla konstitutionen. Risken, som man såg det, var att kungamakten åter kunde utgöra en realitet i något hänseende om inte den författningsenliga traditionen tydliggjordes. För reformförespråkarna var saken klar och man hänvisade vidare till den konstitutionella traditionen att ersätta utdaterade och förlegade lagar med mer funktionella sådana, samt att samma praxis då även borde gälla grundlagarna. Funktionaliteten hos den gamla regeringsformen ansågs inte heller kunna hålla tempot med de snabba samhällsförändringarna, vilket ytterligare utgjorde ett argument för utforma en ny regeringsform.²⁶

År 1954 påbörjades en författningsutredning och i dess direktiv tydliggjordes att det var en allomfattande reform som eftersträvades. Utredningen blev en löpande process som bearbetades under många år. Emellertid lyckades man enas ganska tidigt om att skriva in de medborgerliga fri och rättigheterna, ett valsystem som bygger på en proportionerlig valmetod, fyraprocents spärr i riksdagen och ett utbyggt folkomröstningsinstitut som visserligen enbart begränsades till grundlagsfrågor. Det som drog ut på tiden var frågan rörande övergången till ett enkamarsystem. Socialdemokratin motsatte sig reformen eftersom de åtnöjt ett starkt stöd ifrån den indirekt valda förstakammaren, vilket de borgerliga partierna delvis använde som argument för reform. På ett liknande sätt var borgerliga partierna för en ombyggnad av folkomröstningsinstitutet för att få ett kraftigare inslag av maktfördelning. Röstning för det egna partiets vinnings skull framhåller Möller inte som något unikt för någotdera av blocken, utan var vanligt förekommande. Efter 1966 anslöt sig även socialdemokratin till förslaget kring enkamarsystemet, men med ett krav om en effektiv spärr mot mindre partier för att motverka fragmentisering av riksdagslandskapet. Den nya regeringsformen skulle grundas på folksuveränitetens och parlamentarismens principer. Således fanns det inte längre något utrymme för någon maktdelning mellan folket och kungen.²⁷

Det som då kvarstod var frågan om statschefens ställning. Att avskaffa monarkin framstod aldrig som ett egentligt alternativ då den fortfarande åtnjöt starkt stöd hos folket, även om den inflytelserika socialdemokratin fortfarande kvarhöll kravet på republik i sitt partiprogram. Möller beskriver att regeringen i sin grundlagsproposition framhöll att ”kungadömetts bevarande hade varit en given utgångspunkt vid utformandet av en ny

²⁶ Möller 2011: 184.

²⁷ Möller 2011: 185-187.

författning.”²⁸ Problemet kvarstod emellertid i vilka uppgifter kungen skulle ha och hur ett parlamentariskt styrelseskick skulle sammanfogas med bevarandet av monarkin. Resultatet utmynnade, efter en kompromiss mellan de fyra stora partierna, i att kungen skulle frångå alla formella maktbefogenheter och att hans roll skulle vara helt opolitiskt. Således skulle den svenska monarkin enbart ha ceremoniella uppgifter härnäst.²⁹

Både monarkins ställning och de uppgifter kungen har som statschef finns beskrivna i 1974 års regeringsforms femte kapitel och gäller fram till denna dag. Utifrån denna kan bland annat utläsas att kungen i kraft utav successionsordningen är Sveriges statschef, vari han även har funktionen som representant för Sverige och fungerar som den samlade symbolen för nationen. Det framkommer även att statsministern är skyldig att underrätta kungen om rikets angelägenheter och att vid dessa informationskonseljer fungerar kungen som ordförande. Ordföranderollen återkommer även vid regeringsskiftet och möten med utrikesnämnden. Inom kungens uppgiftsområde ligger också att öppna varje nytt riksdagsår vid det så kallade riksmötet, samt att ackreditera utländska ambassadörer. Vidare fungerar han också som den svenska försvarsmaktens främsta representant varinom han fortfarande innehar höga gradbefattningar. Det fastslås också i regeringsformens åttonde paragraf att kungen som Sveriges statschef inte heller kan åtalas för sina handlingar, varken sig sådana som utförts i tjänsten eller privat.³⁰ Enligt successionsordningen framkommer vidare att varken han, eller någon i kungafamiljen, får bekänna sig till någon annan religiös tro än den ”Rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgska bekännelsen [...] antagen och förklarad är [...]” med hot om utesluten successionsrätt.³¹

5. Forskningsläge

Den uppsalabaserade historikern Per Sandin framhåller att den västerländska historievetenskapen i huvudsak varit centrerad kring kunglig och statlig maktutövning, ett forskningsperspektiv som var dominerande under väldigt lång tid. I samband med förändringsvindar i den akademiska världen under mitten av 1900-talet framträder emellertid en monarkiforskning där fokus försköts till ett mer samhällsinriktat perspektiv. Studieobjekt som kungar, diplomati och krig sågs som ointressant och förlegat i relation till samhällsliga

²⁸ Möller 2011: 187.

²⁹ Möller 2011: 187.

³⁰ Svensk författningssamling, 1974-02-28, SFS 1974:152 "Kungörelse om beslut om ny regeringsform", se www.riksdagen.se och författningssamlingen. (2012-11-20)

Ask, Beatrice, 2011-12-12, Svar på fråga 2011/12:210 "Översyn av regeringsformens bestämmelse om kungens immunitet". Se www.riksdagen.se och underrubriken "dokument & lagar". (2012-11-20)

U.a förf, u.å, "monarkens uppgifter", se www.kungahuset.se. (2012-11-20)

³¹ Sveriges rikets lag: Successionsordningen 1810 § 4.

organisations- och uttrycksformer. Under senare årtionden återinträdde emellertid kungar och monarkin i det historievetenskapliga forskningsfältet, men till skillnad från den äldre monarkiforskningens intresse för kungamaktens rättsliga och reella politiska maktutövning studeras monarkin istället som en maktproducent och ideologi, samt hur den tog sig uttryck grundlagsmässigt. Per Sandin framhåller vidare att begreppsapparaten och angreppssättet inom denna forskning ofta är av tvärvetenskaplig karaktär.³²

Ur ett europeiskt perspektiv så framträder historikerna Marc Bloch och Ernst H. Kantorowicz som tidiga grundare till dagens monarkiforskning, då de i en kombination av både religionsvetenskapliga och statsrättsliga angreppssätt närmar sig monarkin. Bloch producerade så tidigt som 1927 sitt klassiska verk *Les Rois thaumaturges* där han behandlar den tidiga monarkin i England och Frankrike under medeltiden. Med ett delvis religionsvetenskapligt perspektiv presenterade 1957 Kantorowicz sin studie om kungens två kroppar, *The kings two bodies. A studie in Medieval Political Theology*. Han utvecklar där idén om den kungliga kroppen som dels den dödliga kroppen av kött och blod, som han kallar för den naturliga kroppen, och dels som den gudomligt odödliga politiska kroppen som inkarnerades från den föregående kungen till efterträdaren. Socialpsykologen Michael Billing presenterade 1991 sin bok *Talking of the royal family*, som kom att bli en av de första böckerna som på allvar problematiserade media och medborgarnas relation till den moderna monarkin. Utifrån studier av 63 brittiska familjers diskussioner kring det brittiska kungahuset drar han slutsatser kring monarkins funktioner och roller i samhället. Den brittiska historikern Paul Kleber Monod framhåller även han ett europeiskt perspektiv i sin studie *The power of kings - Monarchy and religion in Europe, 1589-1715* från 1999, vari han beskriver relationen mellan monarkin och kristendomen i Europa från den sena renässansen fram till upplysningstiden. Monod lyfter även fram ett perspektiv vari han problematiserar förändringen i betraktandet av regentens roll och funktion under perioden, främst ur ett samhälleligt perspektiv.

Även i ett svenskt sammanhang framkommer en stor mängd monarkiforskning under 1900-talets andra hälft. Redan under 1960-talet presenterade två uppsalabaserade forskare, konstvetaren Allan Ellenius och litteraturvetaren Kurt Johannesson var sin studie om självbilden hos den karolinska kungamakten, *Karolinska bildidéer och I polstjärnans tecken. Studier i svensk barock*. Konstvetaren Mårten Snickare presenterade 1999 avhandlingen *Enväldets riter. Kungliga fester och ceremonier i gestaltning av Nicodemus Tessin den yngre*

³² Sandin 2011: 19.

behandlande kungliga ceremonier, huvudsakligen begravningar, segerfester och kröningar, under det karolinska enväldet. De uppsalabaserade historikerna Mikael Alm och Peter Eriksson lade 2002 fram två avhandlingar om den gustavianska kungamakten och Karl XII:s legitimitetsskapande, *Kungsord i elfte timmen. Språk och självbild i det gustavianska enväldets legitimitetskamp* och *Stora nordiska kriget förklarar. Karl XII och det ideologiska tilltalet*. Även historikern Henrika Tandefeld har berört de den gustavianska kungamakten ur ett ceremoniellt perspektiv i sin studie *Gustaf III inför sina undersåtar. Konsten att härskas och politikens kulturhistoria* från 2007. År 2005 presenterade historikern Malin Grundberg boken *Ceremoniernas makt. Maktöverföring och genus i Vasatidens kungliga ceremonier* vari hon belyser ceremoniutformandet och dess funktioner i den svenska Vasaätten ur ett genusperspektiv. I boken framkommer bland annat att de kungliga ceremoniernas funktioner, förändringar och uttrycksformer skapar en översiktsbild som återspelar föreställningar om makt i det tidiga svenska samhället. Historikern Jonas Nordin behandlar i sin studie *Frihetstidens Monarki. Kungamakt och offentlighet i 1700-talets Sverige* från 2009 kungens roll och monarkins offentliga genomslag samt symboliska betydelse under frihetstiden. Samma år publicerade statsvetaren Cecilia Åse sin studie *Monarkins Makt – Nationell gemenskap i svensk demokrati*, vari hon behandlar monarkins ställning och funktion i samhället förr och nu, ur ett sociologiskt perspektiv. År 2009 publicerades även antologin *Scripts of Kingship. Essays on Bernadotte and Dynastic formation in an age of Revolution* där konstvetaren Britt-Inger Johansson och historikern Mikael Alm är redaktörer. Antologin problematiserar den tidiga etableringsprocessen av den bernadotterska dynastin i Sverige utifrån flera olika perspektiv. Avslutningsvis framkommer den uppsalabaserade forskaren Per Sandin, som 2011 presenterade sin avhandling *Ett kungahus i tiden - Den bernadotterska dynastins möte med medborgarsamhället c:a 1810-1860* vari han behandlar etableringen och legitimitetsskapandet av den tidiga bernadotterska ätten i Sverige under första hälften av 1800-talet, utifrån flera olika perspektiv.

6. Teori

Cecilia Åse har utifrån ett sociologiskt perspektiv studerat den svenska monarkins relation till, och funktioner i, det svenska samhället. I sin studie *Monarkins makt - nationell gemenskap i svensk demokrati* presenterar ett teoretiskt ramverk med rötter i framstående äldre forskare som socialantropologen och statsvetaren Benedict Andersons och hans bok *Imagined*

communities från 1983 samt socialpsykologen Michael Billings böcker *Talking of the royal family* och *Banal nationalism* från 1992 respektive 1995.

Hon framhåller att monarkin delvis fungerar som en symbol för Sverige, vilket även förtydligas i det grundlagsförberedande arbetet inför 1974 års regeringsform. Samtidigt framhåller hon att det finns en ytterligare dimension av monarkin som ett gemenskapsbyggande element i den svenska nationen. Monarki innebär att en enskild person eller särskild släkt företräder en politisk eller nationell gemenskap utifrån en stark sammankoppling i historia, tradition och kulturarv. Utifrån denna koppling mellan nationell gemenskap och monarkins symboliska funktion, menar Åse att kungafamiljen starkt vävs samman med nationell gemenskap och identitetsskapande.³³ Detta identitetsskapande sker delvis i vardagssammanhang, exempelvis genom motiven på valutan eller frimärken, men även i mer specifikt formella eller globalt uppmärksammade festiviteter. Exempelvis exponeras och projiceras monarkin ständigt genom media vid nobelfesten, olika olympiader, kungens jultal och statsbesök, men speciellt vid kungliga bröllop, födelsedagar, dop, trontillträden eller begravningar. Dessa följs sedan upp av olika former av hyllningar, tidningsartiklar, bildserier, minnesprogram på tv och jubileumsböcker *et cetera*. Via dessa faktorer belyser Åse att det skapas ett nationellt ”vi”, en gemenskap och identitet starkt sammankopplad till kungahuset.³⁴

Åse gör vidare en distinktion mellan begreppen nation och demokrati i bemärkelsen att i demokratin deltar människor som jämlika medborgare där förslag diskuteras inbördes mellan olika parter, vilka inte alltid behöver vara överens. Olika intressen eller oenighet ses inte som ett problem utan snarare som ett tecken på en välmående och fungerande demokrati. Nationen bygger däremot på en känslomässig sammanhållning i avseendet att svenskar förväntas känna gemenskap med andra svenskar, just på grund utav den nationella tillhörigheten. Här förväntas en viss grad av lojalitet och enighet emot varandra. Regeringschefen som symbol för den svenska nationen, och monarkin som helhet, kan sägas arbeta i brytpunkten mellan denna symboliska roll och demokratin som helhet. Denna överlappning mellan nationen och demokratin synliggörs på flera sätt inom monarkin, exempelvis finns regelverk som företräder att offentliga uppdrag ska vara tillgängliga för alla medborgare på lika villkor, vilket inte är fallet med den kungliga arvsprincipen. Snarare är det arvsprincipen som ger kungahuset legitimitet att fungera som företrädare för landet genom sitt biologiska arv. Liknande överlappningsmotsättningar återfinns i monarkins relation till religionsfriheten och rätten till

³³ Åse 2009: 11-12.

³⁴ Åse 2009: 12, 14-15.

privat sfär. Kungahuset innehar inte rätten till att fritt välja religion enligt grundlagen, utan måste bekänna sig till den protestantiska kristendomen. Den privata sfären existerar inte heller på samma sätt som för andra medborgare; exempelvis är födelsedagar, bröllop och dop noga bevakade av media. Politiker med hög ställning medverkar vid dessa firanden; exempelvis fick kronprinsessan en TV av statminister Fredrik Reinfeldt på sin trettioårsdag och prins Carl-Philip blev uppvaktad av dåvarande statsminister Göran Persson på sin artonårsdag, med böcker om svensk historia. Det svenska kungahuset liv framstår således som en nationell angelägenhet på alla samhälleliga plan.³⁵

Då regentens uppgift är att företräda nationen som symbol, måste denna tanke grunda sig i något. Nationen som idé bygger på föreställningar om en gemensamt förflutet, en gemensam historia, vilket även utgör själva grunden för arvsmonarkin. Monarkins funktion blir att den sammanfogar nationens historia med framtiden, vilket kan tydliggöras med de klassiska orden vid nytt trontillträde: *Konungen är död! Leve konungen!*³⁶

Den egna nationen framställs ofta som unik och speciell, men nationer består i hög grad av samma beståndsdelar; ett gemensamt språk, historia, nationalhjältar och kulturarv. Den svenska nationen förstås ofta utifrån neutralitets- och folkhemsbegreppet, vari tanken om nationen som familj inkorporeras. Åse menar att tanken om nationen, familjen och monarkin hänger samman på flera olika sätt. Dels så framhåller hon att svensk nationell gemenskap, genom monarkin, hålls samman genom blodsband och biologiskt arv; heterosexualitet och inomäktenskaplig barnafödelse blir således ett krav för den svenska monarkin. Samtidigt framhåller hon att släkt- och familjeband även har en funktion utifrån en symbolisk nivå. Nationell tillhörighet, precis som släkten, är något som vi är en del utav samtidigt som det är något som existerar utöver oss själva. Familjemedlemmar dör men släkten består, på ett liknande sätt som medborgaren dör men nationen består. Åse menar även att familjen återkommer som symbol för att beskriva växlingar i historien. Den blir dessutom en naturlig symbol för att rättfärdiga maktstrukturer på både nationell och vardaglig nivå.³⁷ Här framkommer regenten, som symbol för nationen, även som något av en symbolisk faders- eller modersgestalt i det nationella sammanhanget och som en företrädare för samhälliga normer och värderingar.

Medborgarna i Sverige är i hög grad delaktiga i kungahusets familjeliv. Inte minst som ett resultat av att media, särskilt tidningar, framhåller kungahusets högtidsdagar som

³⁵ Åse 2009: 14-15.

³⁶ Åse 2009: 16-17.

³⁷ Åse 2009: 21.

nationella evenemang. Via denna bevakning framställs kungahuset i högre grad som en familj som liknar alla andra. Samtidigt är det just detta, att de liknas som en familj som alla andra, som paradoxalt nog tillåter en identifiering med kungahuset då deras arbetsuppgifter och bakgrund skiljer sig stort ifrån den enskilde medborgarens. Det är främst märkvärdigheten med vanligheten hos kungahuset som tillåter en identifiering; de växer upp, gifter sig, skaffar barn, dör och begravs *et cetera*, samtidigt som de ändå inte är som vilken familj som helst. Det sker en mystifiering och avmystifiering i växelverkan mellan att kungahuset exponeras och drar sig tillbaka från olika mediala sammanhang.³⁸

Via Åses resonemang knyts sammanfattningsvis kungafamiljen till den nationella identiteten genom att de fungerar som företrädare för traditioner och historia, men även till stor del samhällliga normer. Det är först när de exponeras för allmänheten i samband med övergångsriter som dop, trontillträde och begravningar, då kungahuset samtidigt ger uttryck för den nationella identiteten, historia och traditioner, som medborgarna identifierar sig med dem som "vanliga människor". Detta avtar när de drar sig tillbaka eller inga särskilda så kallade "kungliga evenemang" inträffar, då mystifiering och avmystifiering till stor del sker på grund av medias rapportering. Utifrån Åses resonemang kan jag således finna en "inre" personlig nivå av kungafamiljen som medborgaren kan identifiera sig med och relatera till via avmystifieringen. Samtidigt framkommer det en "yttre" och mer officiell nivå, knuten till den nationella identiteten, genom historia och traditioner.

Rörande sekulariseringsbegreppet har det med tiden utvecklats till en mångfald av skiftande betydelser, därutav är det av vikt att kort tydligöra förståelsen och användningen av begreppet då det är återkommande i studiens komparativ delar och analys. Historiskt tar sekulariseringsforskningen sammanfattningsvis avstamp i de gamla och banbrytande forskarna; Karl Marx, Auguste Comte, Emile Durkheim, Sigmund Freud och Max Weber med flera, samt tankar om att samhällets moderniseringsprocess i någon grad innefattar en nedgång eller omvandling av religion och religiositet. Emellertid har sekulariseringsforskningen fortskridit under årens lopp och teorin har bearbetats och ombearbetats utifrån allehanda perspektiv. Under det föregående seklet framkommer forskare som Larry Shiner, unga Peter Berger, Bryan S. Wilson med mer specificerade teorier, men som fortfarande starkt förankras i de äldre forskarnas ursprungstankar. Kritiker och omvärderare av sekulariseringsteorin uppkommer såsom Mary Douglas, sena Peter Berger, Yves Lambert och Bryan S. Turner,

³⁸ Åse 2009:22.

som i olika grad frångår den starka förankringen i det ursprungliga förståelsefältet av begreppet.³⁹

Utifrån studiens förståelse och användning av begreppet framkommer främst Peter Berger och hans bok *The Sacred Canopy* som en viktig grund. Kortfattat menar Berger att människan skiljer sig på ett avgörande sätt ifrån djuren genom avsaknaden av en fullständig uppsättning av färdigt programmerade instinkter vid födseln.⁴⁰ Därigenom ställs hon vid varje möte med nya intryck inför en större serie med alternativa val. Berger menar att hon då externaliserar sig inför sin omgivning, det vill säga hon formar och relaterar till omgivningen runt sig. Genom denna kontinuerliga, ständigt skiftande process kan människan forma och omforma sin relation till sin plats i världen. Därigenom menar Berger att människan också skapar sin egen värld och sin plats i den.⁴¹ Det människan vill nå är en balans mellan relaterandet mellan sig själv och omvärlden så att hon kan förutspå den samt de val hon och andra människor kommer att välja.⁴² Kortfattat menar Berger att samhället försöker cementera den balansen genom att få henne att göra samma val om och om igen när hon externaliserar sig själv. Han menar att samhället vill få människan att tro att de handlingsätt förevisas är både de bästa, men också det enda sättet att agera. I en vidare förlängning vill samhället även få henne att se att det inte är ett val överhuvudtaget, utan en objektiv sanning utanför människans kontroll att förändra, en process Berger kallar för objektivifiering.⁴³ Vidare tillskriver samhället människan olika roller att spela genom livet, roller vi lär oss genom socialiseringsprocesser. För att dessa socialiseringsprocesser ska fungera måste människan känna att det finns någon inre mening för att bekräfta hennes identitet, det vill säga samhällets objektiva sanningar internaliseras hos individen. Berger menar att människan i själv känner att samhällets sanningar, den så kallade objektiva sanningen, är det som hon vill uppnå och sträva mot.⁴⁴

För att sammanfatta de objektiva sanningar som samhället vill att individen ska internalisera till en enda oföränderlig världsbild, använder Berger begreppet *nomos*, det vill säga en slags samhällelig standardisering.⁴⁵ Emellertid uppfattas *nomos* inte alltid som oföränderligt av individen, antingen genom att individen påträffar andra individer med en annorlunda *nomos* eller utsätts för någon form av världsomvälvande upplevelse. Alla de

³⁹ Furseth och Repstad 2005: 101-104.

⁴⁰ Berger 1967:4-5.

⁴¹ Berger 1967:5-6 .

⁴² Berger 1967:6, 8-9.

⁴³ Berger 1967: 10-12.

⁴⁴ Berger 1967: 15-19.

⁴⁵ Berger 1967:19.

situationen där hon riskerar att underminera *nomos* öppnar upp för risken att förlora *nomos* helt, det vill säga falla i *anomi*, ett tillstånd som samhället starkt motarbetar.⁴⁶ Här menar Berger att religion träder in i bilden som ett samhällsligt verktyg för att styra och leda individen tillbaka in i samhällets *nomos*, men även för att legitimera den. Religionen har ett sätt att förankra *nomos* i världsalltet och eftersom det uppfattas som evigt blir även *nomos* legitimerat som evigt gällande.⁴⁷

Kortfattat menar Berger att det är omöjligt för samhället att övertyga individen till fullo att världen, som den beskrivs genom *nomos*, är oföränderlig. Det samhället kan göra är att visa hur samhället bör vara genom att legitimera *nomos*, det vill säga rättfärdiga och förklara samhällets objektiva sanningar i så lång utsträckning som möjligt.⁴⁸ Då tillräckligt många i samhället följer samma *nomos* framstår den som stabil och evig, även om detta egentligen enbart är en tolkning av verkligheten. Här framkommer religionen som ett framgångsrikt verktyg för samhället tid för att utföra den uppgiften, särskilt innan modern tid.⁴⁹

Emellertid framhåller Berger att det skedde en förändring i samband med reformationen eftersom den av Katolska kyrkan upprätthållna *nomos* ifrågasattes, genererande ett delvis större individuellt handlingsutrymme, frihet och inflytande i samband med nya tankebanor och protestantismens intåg. Kortfattat menar Berger att som ett förlängt resultat börjar människan, genom rationaliseringsprocesser, intressera sig mer för den avförtrollade världen än för den kristna kyrkan med vidhållande institutioner.⁵⁰ Den av kyrkan legitimerade *nomos* som helhet undermineras och framsteget, egen kontroll och förutspående av världen blev mer framträdande värderingar. Denna individuella frihet, bredvid det rationella tänkandet kom att i högre grad riktas bort från religion till att högre grad fokusera på framsteget, individualism och kapitalism i framväxten av det moderna samhället.⁵¹

Eva Hamberg är professor i migrationsforskning med inriktning mot samhällsvärderingar, religion och kulturmöten har ett särskilt intresse för religiös pluralism, sekulariseringsprocesser, förändringar i religion och religiösa marknadsstrukturer. I sin avhandling *Studies in prevalence of Religious Beliefs and Religious practice in Contemporary Sweden* och i kapitlet "Christendom in decline: the swedish case" i samlingsverket *The decline of Christendom in Western Europe* presenterar hon en sekulariseringssyn som jag menar är starkt inspirerad av Peter Berger och *The sacred canopy*. I avhandlingen framhåller

⁴⁶ Berger 1967:21-22.

⁴⁷ Berger 1967: 24-28.

⁴⁸ Berger 1967: 29-30.

⁴⁹ Berger 1967: 31-36.

⁵⁰ Berger 1967: 111-119, 132.

⁵¹ Berger 1967: 120-121, 132, 147-152.

hon att det skedde en stark nedgång i bemärkelsen att följa traditionella religiösa övertygelser i Sverige efter 1950, en nedgång som inte resulterade i privatreligiositet, utan snarare i en uppsättning heterogena övertygelser som Hamberg inte klassar som religion. Denna process härleder Hamberg till framväxten av välfärdsstaten och det svenska folkhemmet då behovet av religion minskar när den materiella välfärden ökar. Hon belyser här en stark skiftning från att följa den av Svenska kyrkan delvis fortfarande legitimerade *nomos* innan 1950, till en växande rationaliseringsprocess, individualism och en tro på framsteget i samband med den framväxande välfärdsstaten och folkhemmet efter 1950.⁵²

7. Frågeställningar

Utifrån Åses och Hambergs teoretiska infallsvinklar väcks frågan hur och om kungahuset i sina övergångsriter förhåller sig till ett i allt högre grad föränderligt och sekulariserat samhälle, samtidigt som de fungerar som ett gemenskapbyggande element i den svenska nationen med betoning på historia och traditioner.

Därav har jag valt att bryta ner mina primära syften till ett primärt frågeknippe:

- Hur återger *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* dopen för Gustav V, Gustaf Adolf, Carl XVI Gustaf och Estelle?
- Hur återger *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* kröningen och trontillträdena för Oscar II, Gustav V, Gustaf VI Adolf och Carl XVI Gustaf?
- Hur förhåller sig kungahusets övergångsriter för kronregenter till sekulariseringsprocessens stora drag?
- Har kungahusets funktion förändrats i samband med att sekulariseringsprocessen och samhällsutvecklingen har fortlöpt?

Vidare har jag även valt att formulera en sekundär frågeställning utifrån uppsatsens fjärde syfte:

- Finns det något bakomliggande samband mellan övergångsriterna dop, kröning och trontillträde mellan 1858-2012 i termer av maktlegitimering?

⁵² Hamberg 1990: 31-32, 33-48 och Hamberg 2003:55-59 i Mcleod och Ustorf (red.) *The Decline of Christendom in Western Europe 1750-2000*.

8. Metod

8.1 Kvalitativ metod och avgränsningar

Den metodologiska modellen som är mest gångbar för frågeställningarna i denna uppsats är i första hand den kvalitativa. Främst utmärks den av tolkningar av ett material, som vidare är författade på ett sådant sätt att läsaren ska kunna ta ställning till resultaten utefter en tydlig argumentationskedja. I en jämförelse med kvantitativ metod gör forskaren ofta ett mindre men mer specificerat och överlagt urval för att nyansera frågeställningarna och fördjupa kunskapen inom ett specifikt område, snarare än att göra ett brett och statistiskt representativt urval.⁵³ Därav valde jag att avgränsa min undersökning till Sverige och det svenska kungahuset under ett begränsat men noga utvalt tidsintervall. Anledningen till att jag valde att begränsa undersökningens tidsintervall mellan åren 1858-2012 grundar sig i konventikelplakatets upphävande 1858, varvid jag misstänkte att sekulariseringsprocessen i Sverige fick ett starkt uppsving. Vidare utgör 1858 också en intressant utgångspunkt då kronregenten Gustav V döptes, vilket blev min första studerade övergångsrit. Han kom att bli den regent som hittills regerat längst i den svenska historien och hans livstid täcker in den historiska samhällsliga brytpunkten mellan det agrara och urbana samhället. Vidare blev året 2012 en intressant punkt att avsluta undersökningen med eftersom den framtida kronprinsessan Estelle döptes detta år, vilket kom att utgöra en bra förankring för kungahusets relation till samhället och religionen i modern tid.

Den kvalitativa metoden ska inte förstås som ett generaliserande, utan snarare ett arbetsätt som syftar till att ge fördjupad insikt, större förståelse och ny kunskap baserat på välgrundade tolkningar.⁵⁴ Exempel på vad som kan relateras till det kvalitativa kan vara intentioner, erfarenheter, egenskaper, innebörder, värden, motiv, beteenden och handlingar; flera av de aspekter som berörs och innefattas i uppsatsens frågebatteri.⁵⁵ För att problematisera Lindblads smått enkelspåriga framställning av den kvalitativa metoden kan även Claes Levins tankar lyftas fram. Han framhåller att den kvalitativa metoden inte enbart bör förstås som ett induktivt arbetsätt strävandes efter förståelse och tolkning, utan kan även avse forskning med särskilda sätt att analysera empiri eller presentera resultat, exempelvis observation eller intervjuer.⁵⁶

⁵³ Lindblad 1998: 24-25.

⁵⁴ Lindblad 1998: 24-25.

⁵⁵ Barbosa da Silva och Wahlberg 1994:56 i Starrin och Svensson (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*.

⁵⁶ Levin 2008:38 i Meeuwisse, Swärd, Eliasson-Lappalainen och Jacobsson (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*.

Jag har i denna uppsats huvudsakligen använt en kvalitativ bearbetningsmetod eftersom det främst är denna som låter mig bearbeta frågeställningarna utifrån en vetenskapligt baserad tolkningsram, snarare än att söka lagbundenheter och empiriskt positivistiskt mätbar data. Frågeställningarna behandlar människor och deras handlingar både i historien och idag, sådana subjekt som inte med fördel låter sig undersökas som ”hårddata” fenomen, det vill säga som regelbundenheter bestämda av naturlagar eller givna premisser.⁵⁷ I studiet av humanvetenskap anser jag därför att en kvalitativ metod är lämpligare än mer naturvetenskapligt inriktade vetenskapsmetoder. Vidare har jag inom arbetsprocessens ramar också bearbetat uppsatsen utifrån en komparativ ansats, främst via ett hermeneutiskt tolkande då dess ständigt fördjupande egenskaper främjat min bearbetning av materialet.

8.2 Hermeneutik

Som kvalitativ metod har hermeneutik ofta placerats i ett motsatsförhållande till positivism och det är utifrån det perspektivet som jag anser att den bäst förklaras. Bearbetningsmetoden syftar i huvudsak att närma sig människan på ett djupare förstående plan, men försöker inte förklara orsakerna som ligger bakom människors handlande i samma utsträckning. Istället är det en fördjupning och tolkning av de bakomliggande intentionerna, målen och syftena som det mänskliga handlandet baserar sig på, som är av intresse för hermeneutikern. För att särskilja hermeneutik från positivism kan vi belysa det inifrånperspektiv, där människans intentioner förbundna till handlingen, som hermeneutikerns framhåller som sitt främsta intresseområde. Positivisterna vill i högre grad se handlingar som en del utav en processkedja av logiskt på vartannat följande händelser, utan särskild hänsyn till den enskilda människans bakomliggande tankar. De söker i högre grad lagbundenheter utefter ett ”orsak-verkan” förhållande, vilket hermeneutiken ofta kritiserar då ett sådant perspektiv förbiser människans inre sida och enbart fokuserar på det yttre.⁵⁸

Religionsvetaren Antonio Barbosa da Silva, folkhälsovetaren Vivian Wahlberg och historikern Knut Kjeldstadli listar flera teoretiska antaganden som är utmärkande för den hermeneutiska metoden. Först och främst måste vi förstå att all förståelse sker i en kontext och det är i kontexten som meningen skapas. Det är viktigt i tolkningsarbetet att förstå att du alltid är färgad av din samtid och ta detta i beaktande, då ingen i verklig mening kan börja tolkningsprocessen förutsättningslöst. För det andra är delarna i en tolkning alltid beroende

⁵⁷ Barbosa da Silva och Wahlberg 1994: 55-57 i Starrin och Svensson (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*.

⁵⁸ Kjeldstadli 1992:124, Barbosa da Silva och Wahlberg 1994: 57-60 i Starrin och Svensson (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*.

av helheten på samma sätt som helheten är beroende av delarna. Exempelvis börjar jag min undersökning med att undersöka en övergångsrit som jag baserar en tidig helhetsförståelse på, men allt efter att arbetsprocessen förlöper föds hela tiden nya helhetsförståelser som leder till nya delar och aspekter i en fortgående process, likt en spiral av ständigt fördjupad förståelse utan definitivt ände. Denna process brukar även kallas för "den hermeneutiska cirkeln". För det tredje är varje tolkning baserad på en förförståelse som forskaren bär med sig som en utgångsbas inför arbetsprocessen, exempelvis teorier eller erfarenheter. I mitt fall kan en sådan förförståelse kunna vara baserad på kunskaper från mina tidigare religions- och historiestudier. För det fjärde är det också viktigt att förstå att varje undersökning föregås av en rad förväntningar. I samband med att man formulerar en idé föds också en förhoppning om vad resultatet kommer att bli, vilket är en faktor som man bör ta i beaktande i arbetsprocessen. För det femte framhåller den att det även finns en nivå i tolkningsprocessen där det inte går att särskilja mellan subjekt och objekt. Detta gäller särskilt vid studiet av människan, där det finns en nivå av mänsklig erfarenhet varifrån människan och världen skapar en odelbar enhet.⁵⁹ Dessa punkter fungerar som ledsagare för mig i bearbetningsprocessen av mitt material, för att få ett så bra och vetenskapligt säkert resultat som möjligt.

9. Material

Denna pilotstudie är baserad på en granskning av svenska nyhetsartiklar ifrån två ledande dagstidningar, *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet*, under perioden 1858-2012. Jag har valt dessa två tidningar dels eftersom de är de största under uppsatsens undersökta period, dels för att deras rapportering därigenom torde ha nått ut till en så stor medborgarskara som möjligt; men framförallt för att de, på grund av sin storlek, kan antas fått en större insyn och tillträde till kungahuset och förrättandet av deras övergångsriter i jämförelse med mer lokalt baserade tidningar.⁶⁰ Dock bör det nämnas att *Dagens Nyheter* saknas vid återgivandet av rapporteringen kring dopförrättandet av Gustav V 1858, då tidningen inte grundades förrän 1864. Denna inadvärten grundar sig till en början i ett kommunikationsmissöde mellan mig och berört bibliotek. Emellertid valde jag ändå att behålla tidningen i min undersökning, eftersom den utgör en av de absolut ledande tidningarna under undersökningsperioden, men detta faktum bör ändå pointeras.

⁵⁹ Kjeldstadli 1992:125, Barbosa da Silva och Wahlberg 1994: 59 i Starrin och Svensson (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*.

⁶⁰ U.a. förf., u.å., "Dagstidningar - den moderna dagspressen", www.ne.se. (2013-03-20)

Vidare har jag valt att definiera en ledande tidning som en tidning som är såld i stor kvantitet och därav borde ha haft ett större handlingsutrymme, samt nått ut till en så bred läsarkrets som möjligt. Emellertid vill jag av källkritiska skäl även omnämna att utgivningsstatistiken för tidningarna före 1942 enbart är baserade på de uppgifter som tidningarna själva uppgav, då inget utomstående kontrollorgan existerade.⁶¹ Detta anser jag dock inte utgöra något hinder för undersökningens reliabilitet då jag inte kan finna någon anledning till att tidningarna skulle fara med osanning rörande utgivningsstatistiken. Dock bör detta faktum tas i beaktande då det inte kan förväntas att statistiken är lika precis under 1800-talet som i modern tid, snarare bör den betraktas som en uppskattning. Vidare styrker flera artikelförfattarna själva att de är på plats vid de flesta av de kungliga övergångsriterna, vilket ytterligare understryker att de stora tidningarnas hade ett visst tillträde och insyn i kungahuset.

Tidningsmaterialet har blivit behandlat i omgångar under skrivprocessen allt eftersom det beställda materialet har blivit tillgängligt. Materialet har vidare blivit bearbetat i femton sessioner eftersom uppsatsen fokuserar på olika tidsperspektiv utifrån två olika tidningar. Primärt fokus har då legat på själva rapporteringen kring förrättandet av övergångsriten, men jag har även valt att fokusera något på den omkringliggande kontexten, främst utsmyckning, ordval samt något av händelseförloppet före och efter ritualen. Detta är av vikt för att kunna närma sig tolkningsprocessen och beröra alla de parametrar som påverkade övergångsriten utförande. Det är också av vikt för att kunna belysa den förändringsprocess som samhället genomgår och därigenom möjligheten att se hur kungahuset förhåller sig till denna.

Vidare är det vara av stor vikt att beröra och känna till några av de källkritiska problem som kan uppkomma när man arbetar med ett tidningsmaterial. Jag kommer beröra några av de problemen här, samt ge exempel på hur de kan bemötas. Emellanåt kan det upplevas som svårt att utröna i vilken grad tidningarna påverkar återgivningen av övergångsriten, eller i vilken utsträckning som artikelförfattaren själv färgat rapporteringen. Här finns flera parametrar som man bör beakta för att kunna behandla materialet på ett bra och källkritiskt sätt. Exempel på detta skulle kunna vara tidningarnas politiska färg och huruvida den uttrycks i rapporteringen. Ur vilket politiskt perspektiv är det som nyhetsartikeln presenteras för läsaren? *Aftonbladet* var till en början betecknad som "frisinnad" så långt tillbaka som det finns uppgifter att tillgå, ett uttryck som utifrån dagens politiska vokabulär närmast skulle betecknas som "liberalism", vilket även *Dagens Nyheter* sällade sig till. Med andra ord influeras båda tidningarna av ett politiskt perspektiv som betonar frihet för individen,

⁶¹ Se bilaga två för tidningarnas utgivningsstatistik och politiska färg under den undersökta perioden.

parlamentarism och ett demokratiskt styrelseskick. *Aftonbladet* kom emellertid att vika av med tiden och beteckna sig själv som *socialdemokratisk*. En ideologi som även den förespråkar ett parlamentariskt och demokratiskt styrelseskick, men med en annan syn på ekonomisk fördelning samt krav på sociala och kulturella reformer.⁶² Ingen av tidningarna kan således misstänkas ligga nära kungahuset i detta avseendet, utan snarare tvärt om. Tidningarna kan däremot, likt allt tidningsmaterial, sägas ge uttryck för en tendensiös sida, men då tidningarnas artikelförfattare i regel är närvarande vid övergångsritens förrättande öppnas möjligheten att komparativt behandla denna aspekt om så önskas. Genom att jämföra rapporteringen mellan de två tidningarna och därigenom utröna vad som har hänt och vad som kan misstänkas vara vinklat, kan jag komma närmare en mer sanningsenlig bild av övergångsritens förrättande, bredvid den av media skapade bilden.

Subjektiva uttryck förekommande i rapporteringen kring kungahusets övergångsriter, särskilt under de senare undersökningsperioderna, är en annan aspekt som bör tas i beaktande på flera sätt. Artikelförfattaren sätter tydligt sin egen prägel på rapporteringen och i samband med medias skapande av den kungliga riten, inte minst i ett försök försöka fånga stämningen under själva ceremonin. Denna aspekt kan återigen behandlas genom undersökningens komparativa inslag. Genom att jämföra de likheter och skillnader som uppkommer i rapporteringen kan jag i det flesta fall bilda mig en uppfattning och tolkning av vad som egentligen hände under övergångsriten, bredvid den via media konstruerade bilden. Samtidigt kan det vara viktigt att göra en åtskillnad mellan författarens subjektiva uttryck och de uttryck som faktiskt återges av artikelförfattaren, då båda delar kan belysa många intressanta aspekter för uppsatsens frågeställningar.

En annan aspekt som ytterligare betonar vikten av undersökningens komparativa del mellan två tidningar är att den enskilda tidningen i regel inte publicerar mer än en artikel beskrivande passageriten, till skillnad ifrån rapporteringen i tidningarnas utrikessektioner. Möjligen kan man återfinna ett sammandrag nästkommande dag, men den framstår i huvudsak som baserad på föregående huvudartikel. Utan ett jämförelsematerial får den enskilde läsaren förlita sig på den information som artikelförfattaren valt att förmedla, vilket i vissa fall kan bli problematiskt. Rapporteringen om Estelles dop ett bra exempel på detta. *Dagens Nyheter* publicerade enbart en liten och ganska summarisk artikel i jämförelse med *Aftonbladets* massiva och detaljrika reportage. Utan den komparativa ansatsen av materialet

⁶² Se bilaga två för tidningarnas utgivningsstatistik och politiska färg under den undersökta perioden. Se även "Frisinnad" och "Socialdemokrati" på nationalencyklopedin. U.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

skulle dopriten framstå antingen mindre och mer privat i sin karaktär, eller som ett stor nationell angelägenhet och högtid, beroende på hur tidningarna framställer riten.

10. Rapportering av dopritualer

10.1 Gustav V 1858

Aftonbladet

Den 12 juni publicerade *Aftonbladet* en ganska kortfattad artikel rörande den kungliga dopceremonin. Artikeln inleds med att förklara att kungen inte kunde närvara vid ceremonin då han varit tvungen att infinna sig på möte i Stockholm med medlemmar av regeringen. Artikelförfattaren fortsätter emellertid med att beskriva att dopet hölls på Drottningholms slott och påbörjades så fort riksmarskalkens anlande och den kungliga familjen var samlad. Ceremonin inleddes med att drottningen tågade ut i dopsalen bärandes barnet på ett hyende (finare dyna). Hon följdes därefter av änkedrottningen, kronprinsen och den övriga kungafamiljen bredvid hertigen av Nassau. När kungafamiljen intagit sina platser beskriver artikelförfattaren att dopceremonin inleddes med verserna sex och sju ur psalm 148 "Helge Ande, du som samlar", varefter ärkebiskopen höll ett tal, vars innehåll inte framgår av artikeln. Barnets faddrar bredvid kronprinsen, som fått representera kungen i hans ställe, gick sedan fram till dopfunten. Därefter genomfördes dopakten, varefter rikshärolden steg fram och utropade "Lefve Oscar Gustaf Adolf, Sverges [sic], Norges, Götes och Wendes borne arffurste!" Riksmarskalken gav därefter tecken åt att saluten skulle skjutas, samtidigt som församlingen sjöng psalm 268 "Hela världen fröjdas herren". Därefter avslutades ceremonin med psalm 443 "Herre hela riket akta" och sång av kungliga teaterns kör.⁶³

Vidare rapporteras att det "furstliga barnet" visades upp i paradvaggan med den kungliga kronan och serafimerorden samt norska St: Olofs ordens insignier liggandes på ett bord precis intill, varefter det serverades frukost till ungefär 250 personer. Artikelförfattaren framhåller även att det hölls militärparader utanför slottet vid tiden för dopet samt att det senare på eftermiddagen även hölls konsert då nya folksångsföreningen tågat upp till slottet med fanor, sjungandes sången "Ur svenska hjärtans djup".⁶⁴

Den 13 juni presenterade tidningen en kort artikel beskrivande dopsalens utförande vid tillfället. Dopakten genomfördes i den nyinredda rikssalen målad i vitt och guld. Väggarna var dekorerade med portätt av Europas levande regenter i naturlig storlek. Vid salens ena ände hade väggen klätts med rött sammetstyg och guldgaloner. Ett altare hade vidare uppförts

⁶³ U.a förf, 1858-07-12, ingen rubrik, *Aftonbladet*.

⁶⁴ U.a förf, 1858-07-12, ingen rubrik, *Aftonbladet*.

bredvid dopfunten av massivt silver, som var dekorerad med tre änglar med händerna upphöjda över huvudet. Dopfuntens fot var dekorerad med tre sköldar, vari den första var utsmyckad med de tre kronorna, den andra med Karl XI namn och den tredje med nordstjärnan och orden "Nescit occasum".⁶⁵ Botten av dopfunten pryds av ordet "Jehovah" stavat på hebreiska. Runtom dopfunten stod förgyllda fåtöljer i rött siden åt barnets faddrar och länge bort i salen stod stolar i samma utförande, menade för den övriga kungafamiljen, serafimerriddare, svenska och norska statsråden, högsta domstolens ledarmöter, samt justitiekanslern och justitieombudsmannen med respektive. Längst bak i salen fanns bänkar klädda i blått med guldkronor för diplomatkåren och deras fruar. På motsatt sida var en likadan bänk som var avsedd för det kungliga hovet. Paradvaggan som användes vid ceremonin uppges vara från Karl XII:s tid och beskrivs utvändigt som helt förgylld men med en rödlackerad insida.⁶⁶

10.2 Gustav Adolf 1906

Dagen Nyheter

Lördagen den 16 juni publicerar *Dagens Nyheter* en ganska kortfattad artikel med rubriken "Den lille prinsens dop". I artikeln framkommer att det är den yngsta personen i den Bernadottska ätten som förts till det "heliga dopet", men samtidigt understryks att "den unge mannen" redan innan upptagandet i den kristna gemenskapen erhållit värdighet via sitt hertigskap över västerbotten, vilket artikelförfattaren menar ytterligare pointerades genom erhållandet av serafimerorden "åt denna kyrkans senaste trosbekännare".⁶⁷ Vidare rapporteras att de officiella byggnaderna i Stockholm hissat flagg, som ett föredöme för medborgarna. Dopet hölls på Stockholms slott i den sal som kallas för "vita havet" och flera nyfikna åskådare hade redan samlats på borggården tidigt på morgonen. Likväl framhålls en besvikelse i artikeln över det ringa antalet, som uppskattas till 200 stycken, vilka beskrivs som mestadels nyfikna bönder på dagstur i Stockholm. Ett sällskap vitklädda kungligheter i galadräkter och ambassadörer hade emellertid ansamlats i skaran som närvarade vid dopceremonin, bredvid de kungliga drabanterna och den engelska högvakten med sina röda

⁶⁵ Nordstjärnan är sedan 1600-talet en symbol för den svenska kungen. *Nescit occasum* betyder ungefär "Den som inte vet någon nedgång". Se "Nordstjärnan" för vidare information, u.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

⁶⁶ U.a förf, 1858-07-13, ingen rubrik, *Aftonbladet*.

⁶⁷ Serafimerorden är en svensk riddarorden och landets högsta utmärkelse. Den består av ett oktagonit vitemaljerat malteserkors symboliserandes riddarens åtta dygder. Bredvid detta finns ett förgyllt patriarkalkors omgivet av Serafer, de sexvingade änglar som enligt den kristna läran står närmast Gud. Själva centern består av en royalblå botten krönt med tre kungakronor och ett kristet kors med bokstäverna FRS, vilket står för *Fredericus, Rex Sueciae* – Fredrik Sveriges konung, vilken var den kung som instiftade orden 1748. U.a. förf, u.å, "Serafimerorden", www.ne.se. (2013-03-20)

jackor och höga pälsbeklädda huvudbonader, som anlänt tillsammans med de engelska representanterna. Dopsalen var smyckad med gröna växter, kungakronor och en niomans stråkkapell. I mitten av salen stod ett altare omgivet av blommor samt ett krucifix och nedanför den stod Karl XII:s silverförgyllda dopfunt. Kungligheterna tågade in en efter en, med kungen sist, varvid stråkkapellen spelade marschen "A petit pas" tills dess att alla intagit sina platser. Ceremonin inleddes vidare med att psalm 149 "Låt barnen komma hit till mig", verserna ett och tre, som framfördes av professor August Lagergren ackompanjerad av både orgelspel och dubbelkvartett. Efter psalmen höll ärkebiskopen Johan August Ekman tal. Han framhöll en "glädje vid att människan är född i världen" och det rapporteras att han gav uttryck för den lycka släktingarna måste känna vid att "ätten gå fram mot en aflägsen framtid". Vidare beskrivs ärkebiskopens "gränslösa glädje och tacksamhet för den unge kungligheten". I talet liknar han den unga prinsen vid Isak, Abrahams son, som Gud enligt berättelsen i gamla testamentet beordrat honom att offra, och vilka de "höga föräldrarna och h. m:t konungen" var villiga att offra åt Sveriges folk. På så sätt, framhöll ärkebiskopen, kommer alla ha en del i honom, även om han egentligen enbart tillhör Gud. Avslutningsvis citerar tidningen biskopen med orden:

Så vare nu h. k. h. arffursten, hertigen av Västerbotten med allas vår innerliga bönförtrodd i vår himmelska faders vård. Herre Guds, allsmäktig och kärleksrik, värdes skydda hans dybara lif. Gif nåd att han fostras som ditt barn och din sons Jesus kristi lärjunge till välsignesrikt värf i lifvet och till salighet i evigheten.⁶⁸

Efter detta skedde själva förrättandet till tonerna av den latinska hymnen "Te deum".⁶⁹ Därefter lades prinsen i Karl XII:s vagga, champagne utdelades och kungen, Oscar II, frambringade en skål för sin sons sonson innan festivitetera fortsätter på annat håll. Dubbla saluter ljud även på skeppsholmen.⁷⁰

Aftonbladet

I en ganska uttömmande artikel den 16 juni presenterar *Aftonbladet* en artikel med rubriken "Västerbottenhertigens dop" där den kungliga dopceremonin beskrivs. Artikelförfattaren rapporterar att dopceremonin genomfördes i slottets stora festivitetsal och den beskrivs i sin helhet som vacker och anslående då hovet kostat på sig extra. Ekipagen med gäster hade börjat anlända redan klockan 14 och folkmassor med nyfikna medborgare fyllde då redan den

⁶⁸ U.a förf, 1906-06-16, "Den lille prinsens dop", *Dagens Nyheter*.

⁶⁹ Vari den första versen lyder "Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur", vilket direkt kan översättas till "Dig, Gud, pris vi, Till Dig Herre bekänna vi oss". Hymnen har rötter så långt tillbaka som 1000-talet. U.a. förf, u.å, "Te Deum", www.ne.se. (2013-03-20)

⁷⁰ U.a förf, 1906-06-16, "Den lille prinsens dop", *Dagens Nyheter*.

inre borggården. Majoriteten av gästerna ansamlades i festivitetsalen, förutom de som skulle delta i prinsens procession till ceremonin. Slottet beskrivs som dekorerat i gröna sommarfärger, varvid Svea livgarde och Karl XII:s drabanter vaktade slottets utrymmen. Artikelförfattaren beskriver inträdet i festivitetsalen som något extra och framhåller att det var tydligt att hovet ämnade fira rejält. Festivitetsalen var utrustad med orgel och en liten blandad kör. Salen var täckt med stolsrader med en bred mittgång och dekorerad med vita och lilafärgade rosor. Längst framme vid själva altaret hade man placerat en kristusbild bredvid två stora brinnande ljus och framför den stod Karl XII dopfunt i silver. Artikelförfattaren beskriver hur salen fylldes undan för undan samtidigt som kammarjunkrar anvisade gästerna till sina platser. Vid sittplatser till vänster om altaret placerades ministrar och regeringsmän. Männen beskrivs som klädda i flerfärgade uniformer med gulddetaljer och damerna klädda i vita klädnader, diamanter och pärlor. Damerna i sin tur placerades till höger om altaret.⁷¹

Artikelförfattaren rapporterar att kungligheterna tågade in i procession med kungens stab i täten, därefter kungen följd av övriga kungafamiljen och sist kronprinsessan bärandes på dopbarnet. Under processionen hade musiken "A petit pas" spelats, vilket beskrevs som ett livligt och glädjerikt musikstycke. Sedan ärkebiskopen och två präster intagit platsen vid altaret sjöngs en psalm, varefter själva dopakten började. Därefter höll ärkebiskopen ett tal där han framhöll en tacksamhet och glädje inför att Sverige och kungen fått uppleva en sonsons son döpas. I denna glädje, framhåller han, att det inte bara är det svenska kungahuset och främmande kungahus enas, utan även det svenska folket. Efter några ord om föräldrarnas ansvar rapporterar artikelförfattaren följande om ärkebiskopens uttalanden: "erinrade han om, att liksom detta barn var afttagare till en kunglig tron här på jorden, så vigs det genom dopet att bli arfvinge till Guds rike i himmelen". Efter talet framförde ärkebiskopen att han ämnade "anförtro barnet åt Gud till välsignelserikt värf i livet och saligheten i evigheten, Amen!" varefter själva dopet genomfördes. Därefter gavs tecken och saluten på kastellholmen avfyrades. Efter detta steg kronprinsessan fram och fäste serafimerorden på barnets klädnad. Vidare noterar artikelförfattaren också att barnet blivit upprört under akten varvid ärkebiskopen höjt sin stämma och barnet lugnat sig. Avslutningsvis serverades champagne och dopförsamlingen skingrades.⁷²

⁷¹ Gertes, 1906-06-16, "Västerbottenhertigens dop", *Aftonbladet*.

⁷² Gertes, 1906-06-16, "Västerbottenhertigens dop", *Aftonbladet*.

10.3 Carl XVI Gustav 1946

Dagens Nyheter

Redan under själva dopdagen den 7 juni 1946 påbörjas rapporteringen om Carl Gustavs dop, om än i ganska blygsam och sammanfattande skala.⁷³ Det är först under påföljande dag som rapporteringen verkligen blommar ut. I en artikel med rubriken "Tyst, värdig tronföljare döptes i Slottskapellet" och den senare underrubriken "Jag döper dig Carl Gustaf Folke Hubertus" beskrivs hur prins Carl Gustav döptes i slottskapellet. I ingressen beskrivs hur tronföljaren under dopdagen, hade en egen uppvaktande officer, mottog en deputation ifrån sitt hertigdöme Jämtland, utnämndes till serafimerriddare och hedersarvinge. Till en början beklagar sig artikelförfattaren något över den profana inledning som ceremonin inleddes med, då bilar med kungligheter, högheter och ambassadörer med flera, kördes hela vägen in på borggården. Rapporteringen fortsätter med att beskriva hur gästerna anvisades, under ceremonimästare Pontius von Rosens vakande öga, till sina angivna platser. Damerna var klädda i ljusa sommarfärger och "vågade" hattar, medan herrarna bar olika varianter av uniformer. Altarets silverkandelabrar var tända och det beskrivs att Svensk Filmindustris strålkastare kastade ett "varmt gult skimmer" över koret, den kungliga vaggan, kungakronan som låg bredvid samt dopfunten av silver. Sist att anlända av gästerna var kungafamiljen, då medlemmar av regeringen, serafimerriddare, ledarmöten av högsta domstolen, landshövdingar, biskopar, höga officerare och höga ämbetsmän redan fyllt sina angivna platser. Under högtidspreludium tågade sedan tre präster, en biskop och ärkebiskopen in, iförda guldstickade kåpor och med kräkla i handen. Efter dem följde kungafamiljen via sakristian, vilka under tiden för dopet innefattade en kung och tre generationers kronregenter med respektive, barn och släkt. Dopet beskrivs i artikeln som en särskilt efterlängtat högtid just på grund utav detta.⁷⁴

Ceremonin inleddes med psalmen "Den blomstertid nu kommer" varefter ärkebiskopen sedan höll tal som tidningen återgav i urval:

Vi deltar av hjärtat med de furstliga föräldrarna, då de nu bär fram sin spåde son, den efterlängtrade, och i våra kära Hagaprinssors lycka över att ha fått en liten bror [...] Vi tackar Gud för den stora glädje som beskärts vårt kronprinspar och vår vördade konung, därmed att en ny manlig telning blivit skänkt åt vårt kungahus. Bakom den spåde furstesonen, står ej blott den kungliga familjen, utan ett helt folk i glad tacksamhet, med varma hjärtan och med innerliga önskningar. Den spåde behöver välsignelse från höjden. Han behöver den för egen del, men han behöver den också för den höga uppgift som, om så är Guds vilja, framdeles kan bli honom betrodd som en ledare och en föresyn för Sveriges folk.⁷⁵

⁷³ U.a förf, 1946-06-07, "Carl Gustaf döps i sessornas dräkt", *Dagens Nyheter*.

⁷⁴ Age, 1946-06-08, "Tyst, värdig tronföljare döptes i Slottskapellet", *Dagens Nyheter*.

⁷⁵ Age, 1946-06-08, "Tyst, värdig tronföljare döptes i Slottskapellet", *Dagens Nyheter*.

Därefter avslutade ärkebiskopen med att läsa psalm 185 "Fader du som livet tänder" innan själva dopakten tog vid med orden "Jag döper dig Carl Gustav Folke Hubertus". Ceremonin avslutades emellertid inte där då tidningen rapporterar att direkt efter det att Carl Gustav fått sitt namn sjöng församlingen psalmen "Herre, vår Gud, är en konung i makt och ära" ackompanjerat med både orgel, trumpet och trumma, samtidigt som första tacksägelsesaluten ljud från kanonerna utanför. Artikelförfattaren sammanfattar det hela som en mäktig upplevelse. Efter detta bar prinsessan Sibylla den nydöpte kronprinsen till vaggan där serafimerorden i ljusblått sidenband fästes i hans dopklänning av kung Gustav V.⁷⁶ Stockholms gosskör framförde därefter psalmen "Ditt namn, Jehova, vill jag sjunga" som följdes av den andra tacksägelsesaluten. Ceremonin avslutades med att Carl Gustav togs upp ur sin vagga vid altaret och kungakronan, varefter kungafamiljen tågade ut via det södra valvet.⁷⁷

Aftonbladet

Aftonbladet publicerar enbart en liten artikel den 7 juni beskrivandes kronprinsens dop. I en artikel med rubriken "Nydöpt prins bland rosor på temottagning på slottet" beskrivs Carl Gustafs dop i slottskapellet. Artikelförfattaren beskriver att ungefär 150 gäster var inbjudna till dopceremonin och att prinsen under hela dopet låg i sin vagga omgiven av blommande rosenträd. Barnet var iförd samma dopklänning som hans far och hans fyra systrar burit före honom. På hans bröst hade man fäst en miniatyr av serafimerorden, som kung Gustaf V överlämnade till "Sveriges yngste arvfurste och serafimerriddare". Kort därefter omnämner artikelförfattaren några av de mer prominenta gästerna vid dopet, samtidigt som han poängterar att enbart en av dopbarnets faddrar var närvarande. Dopet förrättades av ärkebiskopen som assisterades av biskop Björkqvist, en hovpredikant och kyrkoherden Bokander.⁷⁸

Artikelförfattaren beskriver att själva dopceremonin inleddes med att prinsessan Sibylla själv bar in sin son till dopet, på samma sätt som hon burit de fyra systrarna. Hagafamiljen och Sibylla, med prinsen i sina armar, inträdde genom slottskapellets södra valv, medan den övriga kungafamiljen med kungen själv i täten inträdde genom sakristian. Efter själva akten

⁷⁶ Just färgen blå är tydligt framträdande både i serafimerorden band och krascha. Enligt etnologen Jan-Öjvind Swahns artikel om färgen på nationalencyklopedins hemsida framkommer att den är vanligt förekommande i äldre symbolik där den ofta symboliserat himmelen, sanningen, evigheten eller visdomen. Vidare framlyfter han att i äldre kyrkomålningar målas ofta Kristus och jungfru Maria med blå detaljer i sina kläder. Swahn, Jan-Öjvind, u.å, "Blått", www.ne.se. (2013-03-20)

⁷⁷ Age, 1946-06-08, "Tyst, värdig tronföljare döptes i Slottskapellet", *Dagens Nyheter*.

⁷⁸ U.a förf, 1946-06-07, "Nydöpt prins bland rosor på temottagning på slottet", *Aftonbladet*.

beskriver artikelförfattaren vidare att riksmarskalken gav tecken till salut varvid 84 skott ljöd, samma som vid prinsens födsel. Prinsessan bar sedan fram barnet till kungen som fäste serafimerorden i miniatyr på hans bröst, varefter han lades i paradvaggan vid dopfunten. Därefter sjöng Stockholms gosskör psalmen "Ditt namn Jehova, vill jag sjunga", varefter kungen och den övriga kungafamiljen gick fram till vaggan. Sibylla tog sedan upp sin son och lämnade slottskapellet genom det södra valvet, följd av sin make och döttrarna. Den övriga kungafamiljen lämnade ceremonin genom sakristian.⁷⁹

10.4 Estelle 2012

Dagens Nyheter

Dagens Nyheter publicerar enbart en kortfattad artikel om Estelles dop onsdagen den 23 maj. Artikelns ingress inleds med att beskriva hur "ögonen strålade" på prins Daniel när han bar sin dotter uppför slottskyrkans mittgång, varefter det beskrivs att dopakten varade i ungefär en timme samt att Estelle skötte dopet och därmed sitt "första stora framträdande" med den "ära" som krävdes. Beskrivningen av själva ceremonin inleds med att artikelförfattaren omnämner att gästerna uppmanats att infinna sig i god tid i kyrkan, varefter de inväntade kungafamiljen till orgeltonerna "När lillan kom till världen" och "En vänlig grönskas rika dräkt". Vidare beskriver artikelförfattaren även att kyrkan var smyckad med en mängd olika sorters blommor och gröna blad, vars namn hon sen räknade upp.⁸⁰

Ceremonin inleddes med att regeringen, diplomatiska kåren och de officiella delarna av Sverige tog plats i bänkarna, varefter kungafamiljen tågade in. De närmsta vännerna till kungafamiljen placerades längst fram i kyrkan, varefter regering och riksdag placerades efterkommande bänkrader. Klockan tolv spelades en trumpetfanfar varefter prinsessan Estelle bars in "i sin pappas famn". Prinsen stannade till vid bänkraderna för att visa upp sin dotter, som var iklädd Gustav Adolfs dopklänning ifrån 1906. Efter detta rapporterar artikelförfattaren att den mycket stolte kungen fäste serafimerorden på prinsessan Estelles dopklänning, innan han "klappade henne kärleksfullt på huvudet" varefter "pappa Daniel gav henne en puss på kinden". Vid själva dopceremonin betonas också noga att till skillnad från "morbror Carl Philips" och "moster Madeleines" dop, var dopceremonin fri ifrån barnskrik. Efter att prins Carl Philip hållt upp dopvattnet ifrån Öland i dopfunten rapporteras att det "gick ett sus genom församlingen" i tron om att det kungliga dopbarnet skulle bryta tystnaden.

⁷⁹ U.a förf, 1946-06-07, "Nydöpt prins bland rosor på temottagning på slottet", *Aftonbladet*.

⁸⁰ Gyllenberg, Eva-Karin, 2012-05-23, "Estelle i allas blickfång", *Dagens Nyheter*.

Därefter beskrivs att ärkebiskopen Anders Wejryd läste bönen "Fader vår följt" av välsignelsen, varefter ceremonin avslutades.⁸¹

Aftonbladet

Aftonbladets bevakning av prinsessan Estelles dop är den mest omfattande rapporteringen under hela min undersökta period och tar vid redan den 19 maj, tre dagar innan själva dopet ägde rum. Kortfattat berör den inledande artiklarna en intim rapportering av den nya kungafamiljen och deras liv. I en artikel från den 19 maj med rubriken "Titta, hon har fått sin mammas ögon!" detaljgranskas utseendet hos den nya kronprinsessan Estelle, både när hon sover och är vaken, och jämförs med spädbarnsbilder ifrån kronprinsessan Victoria och prins Daniel. I artikeln framkommer även att överhovsmästarinnan Alice Trolle-Wachtmeister tillfrågas om barnet verkligen måste döpas, varvid hon svarar: "Ja, annars är man ju hedning. Jag kallar henne för hedningen tills hon är döpt."⁸² Vidare rapporteras i nästkommande artikel grafiskt hur själva ceremonin kommer gå till, vilka som är inbjudna, vilken sorts vagga hon skall ligga i, information om dopfunten, högvakten, saluteringen, dopkyrkans historia och klädkoden vid själva ceremonin.⁸³

Nästkommande dagars nyhetsartiklar domineras totalt av rapporteringen kring dopet och kungafamiljens personliga förhoppningar och kommentarer, men behandlar mestadels olika aspekter av gästlistan och vilka kungen väljer att bjuda in till bröllopet och inte. Exempelvis är prins Carl Philips och prinsessan Madeleines respektive inbjudna, varefter det betonas att kungen går emot traditionen då de inte tillhör hierarkin.⁸⁴ Vidare publicerades även en liten artikel den 22 maj där ärkebiskopen Wejryd, som förrättade dopet, avslöjar att kronprinsessparet varit oroliga och redan övat ceremonin som "kommer följas direkt av miljontals tv-tittare i flera olika länder."⁸⁵ I direkt anslutning till den artikeln kommenterar hovexperten Sten hedman att han är förvånad över att kronprinsessparet inte blev förlovade och att han trodde att kungen var mer konservativ, men att kungen förmodligen vill vara modern.⁸⁶ På ett flertal ställen understryks just de moderna aspekterna av kungahuset och det framlyfts att dessa tillsammans med dopet och kronprinsessparet, utgör en brytpunkt för vad som omnämns som "den nya monarkin". Denna rapporteringen vävs ihop med framtidsvisioner om hur Sverige kommer se ut när Estelle "ska ta över", samtidigt som kritik

⁸¹ Gyllenberg, Eva-Karin, 2012-05-23, "Estelle i allas blickfång", *Dagens Nyheter*.

⁸² Roström Andersson, Sofia, 2012-05-19, "Titta, hon har fått sin mammas ögon!", *Aftonbladet*.

⁸³ Sandberg, Mattias, 2012-05-20, "Här ska prinsessan döpas", *Aftonbladet*.

⁸⁴ Roström Andersson, Sofia och Sandberg, Mattias, 2012-05-22, "Väldigt nära en förlovning", *Aftonbladet*.

⁸⁵ Sandberg, Mattias, 2012-05-22, "Victoria och Daniel har redan övat", *Aftonbladet*.

⁸⁶ Roström Andersson, Sofia, 2012-05-22, Ingen titel, *Aftonbladet*.

utdelas på flertal ställen mot att Estelle döps i kyrkan.⁸⁷ I två stora debattartiklar den 22 maj med rubrikerna "Absurt att vi firar Estelles liv i religionstvång" och "Estelle tvingas in i Svenska kyrkan – i dag blir prinsessan berövad en mänsklig rättighet" lyfts tydligt denna aspekt fram.⁸⁸

I artikeln "Estelle döps som Victoria" från den 22 maj betonas att traditionen under dopet kommer vara ungefär detsamma som tidigare ceremonier, med skillnaden att dopvattnet kommer hämtas ifrån Öland istället för "Jordanfloden i det heliga landet" som vid tidigare kungadop.⁸⁹ Dopförrättarens titel, dopfunten, dopklänningen och hyendet, det vill säga den drottningkrona som kronregenten skall vila bredvid i kyrkan, rapporteras annars vara detsamma.⁹⁰

Onsdagen den 23 maj publicerar Aftonbladet en hel separat tidning med rapportering ifrån dopet. Själva processionen in i kyrkan beskrivs som känslös och intim. Hela kyrkan var fullsatt av politiker, kungligheter, släkt och vänner. Prinsessan bars in av prins Daniel "som stolt visade upp sin dotter". Vidare behandlar artikelförfattaren vilka kungligheter som var näravande, samt faktumet att kungen bjudit in Carl-Philips och Madeleines respektive trots att det bröt mot traditionen. Framme vid altaret beskrivs att ärkebiskopen inväntade kronprinsessparet, varefter han inledde dopet. Efter ärkebiskopens inledning och tal rapporteras att kronprinsessan reste sig och tackade Gud för att han gett dem Estelle. Artikelförfattaren citerar Victorias ord och skriver:

- Tack för gåvan du har gett och förtroendet du har visat. Ge oss ömhet, fasthet och lugn. Hjälp oss att ge din kärlek vidare till det barn som vi har fått ansvar för, sa Victoria med sprucken röst samtidigt som Daniel pussade sin dotter på huvudet.⁹¹

Efter detta höll Estelles fadder och morbror, prins Carl-Philip, upp dopvattnet i dopfunten innan "den leende" ärkebiskopen tog över ceremonin och döpte kronprinsessan i fadern och sonens och den heliga andes namn, varefter artikelförfattaren noterar att Estelle lät sig döpas "utan minsta gråt". Vidare beskrivs hur det känslösamma och förälskade kronprinsessparet lämnade kyrkan med sin dotter i famnen.⁹² I nästkommande stora artikel beskrivs samma

⁸⁷ Rundkvist, Fredrik, 2012-05-22, "Så är Sverige - när Estelle ska ta över", *Aftonbladet*.

⁸⁸ Lundell, Sanna, 2012-05-22, "Absurt att vi firar Estelles liv i religionstvång", *Aftonbladet*.

Sturmark, Christer, 2012-05-22, "Estelle tvingas in i Svenska kyrkan – i dag blir prinsessan berövad en mänsklig rättighet", *Aftonbladet*.

⁸⁹ Jordanfloden är samma flod som Johannes döparen döpte Jesus i enligt den traditionellt kristna berättelsen, därav hämtades vattnet därifrån när kungligheter döptes. Se Matt 3:7-12, Bibel 2000.

⁹⁰ U.a. förf, 2012-05-22, "Estelle döps som Victoria", *Aftonbladet*.

Vid kvinnligt kungligt dop är det Sofia Albertinas drottningkrona från 1772 besatt med guld, pärlor och diamanter som barnet vilar vid underceremonin. Vid manligt kungligt dop är det Erik XVI krona från 1561. Se "Riksregalier" och "Krona" för mer information, U.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

⁹¹ Sandberg, Mattias, 2012-05-23, "Lillsessan kan redan hålla hov", *Aftonbladet*.

⁹² Sandberg, Mattias, 2012-05-23, "Lillsessan kan redan hålla hov", *Aftonbladet*.

händelseförlopp, men med skillnaden att artikelförfattarna även rapporterar att ”Under dopet knäppte prinsessan Estelle sina händer och tittade tyst upp i kyrkotaket.”, med bifogad bild på den unga kronprinsessans knäppta händer. I en bildserie bredvid artikeln framkommer vidare att församlingen sjöng psalm 197 ”Den blida vår är inne” och psalm 248 ”Tryggare kan ingen vara”, varefter faddrar läste bibeltexter och böner från Markusevangeliet och Galaterbrevet.⁹³ Övrig rapportering i tidningen berör en massiv beskrivning av gästernas klädsel, bredvid rapportering om den efterkommande dopfesten, firandet runt om i landet, Estelles ”nya rike”, Victorias graviditet samt debattartiklar om kungahusets framtid.

10.5 Delresultat

Nedan kommer jag här att sammanfatta de gemensamma element som jag funnit vara återkommande i rapporteringen av kungahusets övergångsriter, från Gustav V:s dop 1858 till kronprinsessan Estelles dop 2012. Efter det kommer jag på ett liknande sätt sammanfatta de element som jag funnit skiljer sig markant åt, mellan samma årtal.

Återkommande element i rapporteringen av förrättandet utav kronregentsdop har jag funnit vara som följande:

- a) Kristna uttryck och symboler är alltid närvarande, exempelvis krucifix, dopfuntar, nedsänkning i heligt vatten och psalmer *et cetera*.
- b) Alla dop förrättas nära kungahusets hemmiljöer: Drottningholm, slottskapellet eller slottskyrkan.
- c) Alla dop förrättas alltid av en ärkebiskop, oftast bistådd av biskopar och präster. Ärkebiskopen är den Svenska kyrkans högsta andliga ledare, både nationellt och internationellt, men betraktas efter reformationen som *primus inter pares*, den främste ibland jämlikar. Hans närvarande vid förrättandet av ceremonin framstår som en understrykning av kungahusets historiska ställning och föreställda utvaldhet.
- d) Kungligheter tågar alltid in i någon form av procession efter gästernas ankomst.
- e) Ärkebiskopen håller ofta en gudstjänst i samband med dopförrättandet.
- f) Ärkebiskopen håller även alltid ett tal i samband med dopceremonin. Talet är ofta mer personligt i sin karaktär och flera av ärkebiskopens egna reflektioner kring dopbarnet och kungafamiljen framkommer ofta.

⁹³ Gustafsson, Ida och Svensson, Olof, 2012-05-23, ”Estelles dag - min för min”, *Aftonbladet*.

- g) Hela kungafamiljen är oftast närvarande, med undantag för dopet 1858.
- h) Dopfunten och vaggan härrör alltid ifrån den svenska stormaktstiden, den tidsepok då kungahusets makt var oinskränkt och som störst.
- i) Dopsalen är alltid rikt utsmyckad, oftast med gröna blad och växter.
- j) Psalmer sjungs alltid vid dopförrättandet, ofta psalmer av tacksägelsekaraktär eller med ett kungatema och ackompanjeras då ofta med andra instrument.
- k) Salut skjuts alltid vid dopförrättandet, vilket fungerar som en militär hedersbevisning och återkommande vid många kungliga ceremonier.
- l) Barnet har alltid faddrar närvarande, det vill säga en gudfar eller en gudmor som har till uppgift att garantera barnet en kristen uppfostran.
- m) Barnet tilldelas alltid Serafimerorden, Sveriges högsta utmärkelse.
- n) Barnet placeras alltid en kortare period i paradvaggan bredvid en kunglig krona (riksregalier), serafimerorden och altaret. Utifrån min tolkning återfinns här en tydlig symbolisk och legitimitetsskapande aspekt och koppling till forna tiders kröningsceremonier. Vid den äldre kröningsritualen genomgår kungen en transformation från kronarvinge till att få sin makt legitimerad genom det transcendent, så kallad ”Kung av Guds nåde”. Denna transformation sker med riksregalierna, serafimerbaneret, kröningsstolen och ärkebiskopen framme vid altaret, det vill säga på samma plats som dopbarnet placeras. Kröningstronen är emellertid utbytt av en paradvagg, men i övrigt återfinns många av huvudkomponenterna. Handlingen framstår som ett eko av den genom kyrkan legitimerade kungamakten och en föraning om dopbarnets kommande uppgifter.
- o) Högt uppsatta politiker, ambassadörer och utomrikes kungligheter är alltid närvarande för att bevittna dopet.
- p) Olika former av parader sker oftast i anslutning till dopceremonin.
- q) Media är alltid närvarande vid dopförrättandet, i olika grad.
- r) Barnets tystnad och värdighet under ceremonin beskrivs alltid som av största vikt. Utifrån min tolkning framkommer att ett av övergångsritens syften att framhäva att barnet inte är som alla andra barn. Det kungliga barnet ska vara speciellt och utvalt, varvid det framstår som av största vikt att det inte beter sig som andra spädbarn, det vill säga gråter eller gör andra högljudda barnljud.
- s) Barnet framställs ofta som en gåva av gud och/eller ett offer till svenska folket. Det framstår redan vid dopceremonin som något särskilt eller utvalt, som skänkts eller offrats till det svenska folket.

De element som jag funnit skiljer sig markant åt mellan olika kronregentdopen är som följande:

Gustav V 1858:

- a) Dopet av Gustav V är den enda dopet som hålls på Drottningholm och inte i direkt anslutning till Stockholms slott, likt de andra.
- b) Dopet är också det enda dopet där kungen inte är närvarande.
- c) Enda dopet där det betonas att utsmyckningen består av rött sammetstyg, gulddetaljer och helkroppsporträtt av Europas andra regenter. Valet av utsmyckningen kan tolkas som en symbolisk handling eller markering inför barnets kommande roll som regent, alternativt som en ren tillfällighet då salen kanske var utsmyckad på detta vis redan innan dopceremonin. I det senare scenariot framkommer i så fall bilden av ett mer privat dop, som inte är extra utsmyckat för allmänhetens skull.
- d) Dopet är det enda dopet där det beskrivs att dopbarnet bär in på ett hyende. Det bärs därmed till dopet på ett liknande sätt som riksregalier normalt bärs till andra högtider. Barnet framstår i högre grad som en dyrbarhet eller ett heligt objekt och behandlas därefter.
- e) Dopet är det enda dopet där rikshärolden högt deklarerar barnets framtida kungatitel efter själva dopakten. Samma handling sker vid kröningsceremonin, då rikshärolden direkt efter akten utropar den nye kungens titel.
- f) Enda dopet som följs upp av frukost, istället för andra festiviteter. Hela dopet framstår i högre grad som av privat karaktär, i bemärkelsen att allmänheten verkar ha en väldigt marginaliserad roll vid firandet över huvudtaget.

Gustav Adolf 1906:

- a) Dopet av Gustav Adolf är det enda dopet där det framgår att Svea livgarde och Karl XII drabanter var närvarande.
- b) Dopet är vidare det enda dopet där kungafamiljen jämförs med bibliska karaktärer och dopbarnet som "arfinge till Guds rike i himmelen", av ärkebiskopen. Kungahusets utvalda position och legitimitetsskapandet genom kyrkan belyses tydligt vid detta dop, då dopbarnet framställs som en gåva från det gudomliga, som kungaparet offrar till Sveriges folk för deras framgång.

- c) Dopet är det första dopet där det uttryckligen beskrivs att det ansamlats nyfikna människoskaror utanför dopceremonin. Den mediala bevakningen verkar ha ökat och tar sig delvis uttryck genom ett ökat intresse för folkets relation till kungahuset.
- d) Dopet är det enda där det pointeras att dopbarnet blev upprört vid dopakten, varvid det snabbt uppges ha lugnat sig när ärkebiskopen höjde sin stämma.
- e) Dopet är första dopet där gästernas klädsel beskrivs, damer klädda i vitt och herrar i uniform. Det mediala intresset för kungahuset har ökat ytterligare, varvid mer och mer detaljer framkommer i rapporteringen.
- f) Dopet är det enda dopet där barnet i rapporteringen beskrivs som en vuxen person, exempelvis "den unge mannen" eller "Västerbottenhertigen". Av tidningens rapportering framkommer att barnet har en särställning och en särskild kommande uppgift som kronregent.

Carl XVI Gustav 1946:

- a) Carl XVI Gustavs dop är det enda dopet där det uttryckligen omnämns att Svensk Filmindustri var närvarande. Det mediala intresset för dopet ökade därmed ytterligare i en jämförelse med tidigare dop, då den mediala bevakningen i huvudsak bestod av tidningar.
- b) Dopet är det enda där det beskrivs att kronprinsessan med familj kommer bärandes på barnet via det södra valvet, medan övriga familjemedlemmar och kungen går i procession genom sakristian. Samma processionsordning genomförs efter dopceremonin.
- c) Dopet är det första där gäster och kungligheter körs i bil till slottskapellet. I rapporteringen framställs detta i ganska negativa ordalag, men utifrån den informationen framkommer att kungahuset har moderniserats i någon grad då de övergått från mer traditionsenlig häst och vagn till tidsenliga transportmedel.
- d) Det är den enda dopceremonin med fyra generationers kungligheter närvarande, vilket markant verkar ha ökat det mediala intresset för ceremonin.
- e) Avslutningsvis är dopet det enda där man kombinerade dopakten, saluten och psalmsång från församlingen samtidigt, vilket verkar ha gjort stort intryck på artikelförfattaren. Utifrån min tolkning och komparation med tidigare dopceremonier misstänker jag att kungahuset ökade pompan och ståten vid ceremonin, dels för att fyra generationer kronregenter var närvarande vilket framställs som speciellt, dels för att det var ett kronregentsdop, men framförallt på grund utav den massiva mediala bevakningen och intresset för dopet.

Estelle 2012:

- a) Estelles dop är det enda dopet där kungafamiljens egna känslor kring religion och familj uttrycks och noteras uttryckligen i rapporteringen både innan, under och efter dopceremonin. De personliga och humana aspekterna av kungahuset som familj betonas noga i rapporteringen.
- b) Vid rapporteringen av Estelles dop är också det första dopet där kungafamiljens titlar delvis byts ut mot familjetitlar, som exempelvis "Moster" och "Morbror" *et cetera*.
- c) I rapporteringen är det första gången som hovet uttalar sig om ceremonin varvid de pointerar att dopet är viktigt för dopbarnet. Den mediala insynen och intresset för kungahuset verkar därmed ha ökat till den grad att även hovets uttalanden noteras i media, vilket de inte har gjort tidigare.
- d) Dopet är vidare första som kungen bryter mot traditionen och låter kungabarnens respektive, som ännu inte var invigda i den kungliga hierarkin, medverka vid dopceremonin. Rapporteringen betonar att det är familjen som står främst för kungahuset, inte traditionen. Kungen beskrivs mer som en mild familjefader, än en ganska patriarkal sådan, än som den ledare för landet som målades upp i tidigare rapporteringar.
- e) Dopet är det första där det beskrivs att kungafamiljens vänner placeras längst fram i slottskyrkan, framför Sveriges regering och riksdag. De familjära aspekterna av kungahuset betonas än en gång, då det återigen framhålls att de håller familj och vänner högre än den offentliga makten i landet.
- f) Vid rapporteringen av Estelles dop är första gången som återgivningen av ärkebiskopens tal uteblir i tidningens rapportering. Rent generellt tonas alla de religiösa yttrandena ifrån kyrkan ner i rapportering av övergångsriten.
- g) Det är vidare också första gången som dopet hålls i den stora slottskyrkan, hovförsamlingens egen församlingskyrka, istället för det mindre slottskapellet eller Drottningholm, som vid tidigare dop. Eventuellt valdes slottskyrkan av rent logistiska skäl eller för att ytterligare understryka den historiska förankringen och förstärka prakten av ritualen.
- h) Det är det första dopet som kungahuset valt att ta dopvatten ifrån Öland istället för Jordanfloden. Ur min tolkning ger detta ett uttryck för kungahusets personliga relation till den kristna religionen och den kungliga doptraditionen, då vikten av dopvatten med kopplingar till kristna berättelser om Jesus dop väljs bort till förmån för dopvatten tagit ifrån svensk mark.

- i) Vid Estelles dop är det också den första gången, under studiens undersökningsperiod, som tidningarna framhåller kritiska debattartiklar kring successionsordningens religiösa krav. De kristna aspekterna kritiseras i rapporteringen, samtidigt som rapporteringen kring dopet rent generellt fokuserar på kungahuset som familj och tradition.
- j) Första gången som kungafamiljens egna ord beskrivs och citeras i rapporteringen.
- k) Dopet är också det första dopet då det rapporteras att faddrarna läste bibeltexter och böner.
- l) De moderna aspekterna av kungahuset presenteras och diskuteras för första gången explicit, även om de funnits underliggande i tidigare övergångsriter.

Sammanfattningsvis och kortfattat anser jag att det framkommer en ganska traditionstyngd bild av kungahusets dopceremonier. De grundläggande fundamenten i dessa traditioner verkar vara bestående, men samtidigt verkar kungahuset anpassat sig till de yttre omständigheterna och samhällets förändringar. Allmänhetens intresse för kungahusets dopceremonier verkar också ha ökat med tiden, framförallt i samband med att media i allt högre grad rapporterar om kungahuset. Tidningarnas framställda bild av kungafamiljen som vanlig familj framträder successivt under hela den undersökta perioden, inte minst under Estelles dop 2012. De traditionella uttrycken, både religiösa och profana, bredvid de mer pompösa framställningarna verkar ha nått sin topp under mitten av 1900-talet och har delvis bibehållits därefter. Dock framstår de tidiga dopen som mindre och av mer privat karaktär, samtidigt som den religiösa grundkärnan i dopritualerna överlevt. Den största förändringen sker emellertid mellan 1947 och 2012 då symbiosen mellan religiös tradition och familjeframställning luckras upp och förändras till familjeframställning i symbios med mer profan tradition, åtminstone till det yttre. Tidningarna är samtidigt väldigt noga med att betona de moderna och traditionsbrytande aspekterna av kungahuset under Estelles dopceremoni, då dem framställs som ett kungahus som till sitt inre är i fas med det omkringliggande samhällets krav och förändringar.

11. Rapportering av kröning och trontillträden

11.1 Oscar II 1873

Dagens Nyheter

Torsdagen den 8 maj, redan fyra dagar innan kröningen ägde rum, presenterade *Dagens Nyheter* ett program för de kommande kröningshögtiderna. I den framkommer i detalj vad kungahuset anordnade för festiviteter under den kommande veckan och vilka som berördes av dessa. I en rad mindre underartiklar i direkt anslutning till dessa behandlas bland annat

drottningens kröningsklädsel och vart den är inköpt, bredvid de olika förberedelser som gjorts i Stockholm inför evenemanget samt möjligheterna att finna logi i staden under veckan.⁹⁴

Måndagen den 12 maj publiceras en mycket stor artikel där Oscar II kröningsceremoni beskrivs i detalj. Artikeln inleds med att rapportera att konungen och drottning bjudit in båda riksdagens kamrar bredvid framstående norska politiker till att infinna sig vid slottet för att åtfölja kungaparet till kröningen. Vidare rapporteras också att riksregalierna, kronorna och det kungliga smörjelsehornet hämtats till slottet för vidare transporter till storkyrkan och ärkebiskopen.⁹⁵ Vidare noteras även att riksbaneret från 1751 transporterades separat till kyrkan under sträng bevakning av Svea livgarde.⁹⁶

En mycket stor militärparad, beskriven i detalj, följde konungen och drottningen till storkyrkan där saluter från skärgårdsartilleriet väntade. Kungen och drottningens procession skedde separat, med kungens först, och är i minutiös detalj beskriven i artikeln. Olika militärgrenar placerade i en viss ordning, paraderade i processionen. Bland annat beskrivs hur riksmarskalken, den högste ämbetsmannen utsedd av kungen och som ansvarar för kontakterna med regering och riksdag, bar på riksmarskalksstaven.⁹⁷ Efter honom kom serafimerriddaren Wrede med den kungliga manteln som han bar på ett på ett blått sammetshyende med gyllene kronor. Nyckeln bars av statsrådet och chefen för finansdepartementet Wörn och äpplet bars av statsrådet och chefen för civildepartementet. Svärdet transporterades av statsrådet och chefen för försvarsdepartementet Weidenhjelm och spiran hölls under statsministerns för utrikesärendens ansvar. Slutligen bars kronan av justitieminister Adlerents och till sist kom kungen själv, iförd furstekrona och mantel. Artikelförfattaren noterar även att änden på manteln hölls upp av tjänsteförrättande överstekammarherre, för att inte släpa i marken. Avslutningsvis beskriver artikelförfattaren en i stort sätt identisk procession med drottningens främsta riksregalier, äpplet och manteln.⁹⁸

Efter en i detalj beskriven gästplacering i kyrkan, beskrivs hur de som bar kungens riksregalier placerar sig till höger och vänster om kyrkporten. Kungen möttes därefter av ärkebiskopen, två biskopar och två präster med orden:

⁹⁴ U.a förf, 1873-05-08, "Programmet för kröningshögtiderna", *Dagens Nyheter*.

⁹⁵ Smörjelsehorn är en behållare för olja eller dylik vätska som används vid ceremoniell eller magisk smörjelse, exempelvis kungakröning. Det svenska smörjelsehornet är inte gjort utav horn utan är ett guldsmedsarbete ifrån 1606. Själva smörjningceremonin har sin grund i äldre kristna och judiska religiösa berättelser, emellertid blev kungasmörjelsen den enda religiösa smörjelsen som blev kvar efter reformationen. Se "smörjhorn" och "smörjelse", U.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

⁹⁶ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

⁹⁷ Riksmarskalkstaven stöttes i golvet vid riksdagens högtidliga öppnande för att markera att kungen tänkt påbörja sitt tal. Seden avskaffades i samband instiftandet av den nya regeringsformen 1974, se "Riksmarskalk" och "Riksmarskalkämbetet", U.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

⁹⁸ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

Välsignad vare han som kommer i herrens namn! O, Herre Gud! Himmelske Fader! Du, som vet att ingen menniska förmår af sin egen kraft blifa väl bestående, gif nåd, att denne Din tjenare, hvilken Du öfver Ditt folk till en regent satt hafver, md [sic] genom Din gudomliga hjälp styrkt varda, allom till tröst och hugnad, som dess regemente undergifne äro, genom Din sons, vår Herre Jesum Christum.⁹⁹

Därefter gick hälften av biskoparna och assistenterna till koret och kungen satte sig på sin sittplats till höger om altaret, varefter de som följt honom i processionen intog sina platser. Riksbanneret placerades till höger om kungens stol och serafimerordens baner placerades till vänster, näst bakom riksregalierna. Därefter upprepades ovanstående process och ord när drottningen anlände till kyrkan. Drottningen intog därefter sin plats i kyrkan till vänster om altaret. När alla intagit sin plats uppges att musiken upphörde och att riksregalierna placerades på altaret. Kröningsceremonin inleddes därefter med en gudstjänst och psalm 132, psalm 25 samt en predikan. Smörjelseceremonin som därefter följde inleddes med att musiken återupptogs. I samband med versen ”Må Du med ära och lycka kröna Sveriges älskade drott” gick kungen till tronen som var placerad på en upphöjning framför altaret. Efter honom kom riksmarskalken, följd av de statsråd som bar riksregalierna till kyrkan. Riksbanneret och serafimerordens baner flyttades därefter återigen och placerades nu bakom tronen. Överstekammarherren tog av kungen manteln och placerade den på altaret varefter kungen tog av sig furstekronan, gav den till riksmarskalken som placerade den på altaret. Serafimeriddare Wrede tog därefter den kungliga manteln och fäste den över kungens axlar varefter kungen föll på knä på en bönepall framför altaret. I en bibel som låg uppå altaret slog ärkebiskopen sedan upp första kapitlet i Johannesevangeliet och musiken tystnade. Konungen svor sedan kungaeden som förestavades av statsministern, hållandes tre fingrar på bibeln. Därefter uppger artikelförfattaren att kungen knäppte upp sin skjorta och blottade sitt bröst. Ärkebiskopen tog då smörjelsehornet och smörjde kungens panna, tinningar, bröst och handleder samtidigt som han sa:

Den allsmäktige evige Gud ingjute sin heliga anda uti eder själ och sinne, uppsåt och företag, igenom hvilken gåfva I så mågen åtyra land och rike, att det må lända Gud till pris och ära, rätt och rättvisa till styrko, land och folk till goda.¹⁰⁰

Därefter satte sig konungen på den upphöjda tronen vid altaret, justitieministern hämtade Erik XIV kungakrona och gav den till ärkebiskopen som placerade den på kungens huvud. Därefter läste ärkebiskopen följande ord:

Gud allsmäktig, himmelens och jordens skapare, som rikets krona eder gifvits hafver, styrka eder uti alla konungsliga och kristliga dygder, att land och rike må genom edert goda och lyckosamma

⁹⁹ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰⁰ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

regemente sig förkofra och förbättra, ock att I efter det timliga ock förgängliga riket, mågen blifva delaktig af det som evigt är, och der bekomma den kronan som Gud alla rättfärdiga förvärat hafver.¹⁰¹

Sedan hämtade statsministern för utrikesärenden spiran ifrån altaret och gav den till ärkebiskopen som överlämnade den till kungen med orden:

Den allsmäktige Guden, som satt eder att med konungsligt välde råda öfver sitt folk och befallt, att I med rättfärdighet detta folket regera och döma skolen, Han förläne ock eder nåd att alltid rätta eder efter den eviga konungen, hvars spira är en rättvis spira; alltid älska rättfärdigheten och hata ogudaktigt väsende, genom vår herre Jesum Christum.¹⁰²

Därefter hämtade statsrådet och chefen för civildepartementet äpplet från altaret, gav det till ärkebiskopen. Kungen tog nu spiran i vänster hand och höll äpplet i höger. Ärkebiskopen framförde därefter orden:

Gud, som eder satt hafver till Sveriges, Götes och Vendes konung, förläne eder sin nåd, att i riket hålla mågen vid full makt och välstånd, Honom till pris och ära, eder till berömmelse, Sveriges män och detta landet till gagn, frid och enighet!¹⁰³

Statsrådet och chefen för finansdepartementet fattade sedan nyckeln och gav den till ärkebiskopen som överlämnade den till kungen, som lämnade ifrån sig äpplet. Ärkebiskopen uttalade därefter orden:

Gud den Allsmäktige, som eder af sin gudomliga försyn till denna konungsliga ära upphöjt hafver, gifve eder nåd att uppnå vishetens och sanningens skatter för edert folk, att utestänga villor, laster och dygdlöshet ur eder rike samt bereda åt den idoga trefnad och förkåfran, lättnad och tröst åt den lidande och bedröfvade!¹⁰⁴

Avslutningsvis tog statsrådet och chefen för landsförsvaret svärdet och gav det till ärkebiskopen. Ärkebiskopen gav svärdet till kungen, som lämnade ifrån sig nyckeln, varefter ärkebiskopen framförde följande ord:

Gud, som eder svärdet antvaradt hafver, att I dermed skolen beskydda de fromma och rättsinniga, men straffa de vrångvisa, de der lag och rätt ej akta och eder sjelf eller landet förderfva vilja, gifve ock eder sin heliga nåd, att I mågen varda vid en god tröst till att manligen strida och uträtta edert värf till Guds ära, edert samvetes frid och edra undersåtars välfärd, genom Jesum Christum, vår Herre!¹⁰⁵

Därefter återvände ärkebiskopen till altaret, kungen lämnade ifrån sig svärdet för att återigen fatta äpplet i sin vänstra hand och spiran i sin högra. Riksmarskalken gav därefter tecken åt rikshärolden, som ställde sig på det översta trappsteget närmast tronen och ropade: ”Nu är OSCAR DEN ANDRE [sic] krönt till Sveriges, Götes och Vendes konung, han och ingen annan!” Efter detta svarade församlingen med orden ”Lefve konung Oscar den andre!” och

¹⁰¹ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰² U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰³ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰⁴ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰⁵ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

trumpeter och pukor började spela. Samtidigt som detta inträffade framförde en kör orden tagna ur första Samuelsboken "Lycka ske konungen!"¹⁰⁶ Församlingen sjöng sedan första versen ur psalm 300 "Hell konung säll och lyckosam" Efter lyckoropen rapporteras att riksmarskalken tecknade att saluten kunde påbörjas och att 42 skott ifrån skeppsholmen därefter dånade. Då psalmen var sjungen läste ärkebiskopen en lång lyckobön vari kungen önskades kraft och välsignelse genom "Jesum Christum", varefter kungen välsignades. Musiken återupptogs därefter igen och kungen återvände till sin ursprungliga plats, fortfarande bärandes på äpplet, kronan, spiran och manteln.¹⁰⁷

Artikelförfattaren rapporterar att drottningens kröning följde direkt därefter och fortlöpte på samma sätt som kungens, med samma ungefär samma ord förestavade av ärkebiskopen. När drottningen nedstigit ifrån tronen, reste sig kungen återigen och intog den. Tronen hade nu blivit vänd så att den kungen inte längre satt riktad mot altaret, utan var vänd med ansiktet mot församlingen. Bredvid honom ställde sig statsråden hållandes de övriga riksregalierna synliga i sina händer. Musiken tystnade och församlingen, regering och riksdag höjde sedan två fingrar och svor trohetseden till kungen, varefter ceremonin avslutades.¹⁰⁸

Aftonbladet

Aftonbladet inleds redan den 10 maj med omfattande information om kröningen, öppettider i Stockholms affärliv under kröningsdagen, förhållningstider till de inbjudna gästerna, samt en oerhört detaljerad beskrivning av den kommande kröningsprocessionen genom Stockholm.¹⁰⁹

På själva kröningsdagen den 12 maj publicerade tidningen en massiv artikel som beskriver kröningsceremonin i detalj. Artikeln inleds med att påpeka att kröningen skedde under olyckliga väderomständigheter, då regnskurar kommit och gått under dagen. Vidare rapporteras att människor likväl hade samlats på Stockholms gator och hängde ut genom fönster utmed paradvägen. Särskilda läktare och bänkrader hade byggts upp utmed paradvägen för att alla skulle kunna se den kungliga processionen. Artikelförfattaren rapporterar att redan klockan nio hördes de marscherande truppers stöveltramp och slagverk varefter processionen på ungefär 1000 man närmade sig. Vidare rapporteras att stadens skolorungdom samlats på slottets inre borggård för att hylla den nykrönta kungen, bredvid ett tåg av 500 studenter från Uppsala iklädda sina vita mössor med fanor och standarer.

¹⁰⁶ Första Samuelboken 10:24 "Och Samuel sade till allt folket: "Här sen I nu den som HERREN har utvalt; ingen är honom lik bland allt folket." Då jublade allt folket och ropade: "Leve konungen!", Bibeln - 1917 års översättning.

¹⁰⁷ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰⁸ U.a förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

¹⁰⁹ U.a förf, 1873-05-10, "Kröningsceremonien [sic]", *Aftonbladet*.

Processionens ordning presenteras kortfattat varefter artikelförfattaren förklarar att drottningen och hennes anhang inte deltog i hela processionen på grund utav regnet, utan åkte direkt till slottskyrkan. Artikeln beskriver sedan att musik börjades spelas när processionen anlände till slottskyrkan och varade fram till dess att alla intagit sina platser. Den specifika placeringen omnämns inte i artikeln, med utantag för riksmarskalken, som ställde sig bredvid kungens stol, och de män som bar riksregalierna, som ställde sig till höger och vänster om trappan som ledde upp till tronen och altaret. Vid kyrkoporten mötte ärkebiskopen, samt två andra biskopar och två präster kungen. Ärkebiskopen rapporteras därefter ha uttalat orden ”Välsignad vare han som kommer i Herrans namn!” varefter biskopen från Lindköping tog vid med orden:

O! Herre Gud! Himmelske fader! Du, som vet, att ingen menniska förmår af sin egen kraft blifva väl bestående, gif nåd, att denne Din tjenare hvilken Du öfver Ditt folk till regent satt hafver, må igenom Din gudomliga hjälp styrkt varda, allom till tröst och hugnad, som dess regemente undergifne äro, genom Din son, vår Herre, Jesum Kristum!¹¹⁰

Därefter rapporteras att ärkebiskopen med hälften av sina assistenter gick in och ställde sig framför altaret, men en assistent på var sida. En biskop och en präst blev kvar vid kyrkoporten för att mottaga drottningen med samma ord som uttalades till kungen, varefter de gick tillbaka till sina platser vid altaret. Drottningens följe hållandes hennes riksregalier placerade sig i samma ordning som kungens. Vidare rapporterar artikelförfattaren att kungen intog sin stol vid koret till höger om altaret, samt att riksbaneret placerades till höger om hans stol och serafimerordens baner placerades till vänster. Först därefter intog drottningen sin plats till vänster om altaret.¹¹¹

Efter att alla var på plats rapporteras att musiken tystnade och kungligheterna föll på knä vid de bönepallar som fanns vid utsatta vid altaret. En gudstjänst inleddes därefter med lovsägelsen och ett kort tal av en av biskoparna, varefter psalm 103 sjöngs ”O! Du helga ande, Herre kom”. Under psalmens gång gick ärkebiskopen upp i predikstolen för att förbereda sin predikan, varefter litanian lästes. Musiken återupptogs och vid verserna ”Må Du med ära och lycka kröna Sveriges älskade, ädle drott!” intog kungen platsen framför tronen, varefter riksmarskalken och de som bar riksregalierna placerade sig till vänster om tronen. Därefter rapporteras att riksbaneret och serafimerordens baner placerades till höger och vänster bakom tronen. Manteln placerades därefter på altaret, varefter kungen tog av sig sin furstekrona, räckte den till riksmarskalken som placerade den på altaret varefter friherre Wrede och

¹¹⁰ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹¹ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

ärkebiskopen tog manteln på altaret och fäste den på kungen. Därefter föll kungen på knä framför altaret och ärkebiskopen slog upp första kapitlet i Johannesevangeliet i den bibel som även låg däruppå. Vidare rapporteras att musiken då upphörde och kungaeden förestavades av statsministern samtidigt som kungen då höll tre fingrar på bibeln. Därefter öppnade kungen sin skjorta och ärkebiskopen hämtade smörjelsehornet för att därefter smörja kungens panna, bröst, tinningar och handlederna. Samtidigt som han smorde kungen uttalade han orden:

Den allsmäktige, evige Gud ingjute Sin heliga anda uti eder själ och sinne, uppsåt och företag, igenom hvilkens gåfva I så mågen styra land och rike, att det må lända Gud till pris och ära, rätt och rättvisa till styrko, land och folk till godo.¹¹²

Därefter reste sig kungen och satte sig på tronen, varefter den kungliga kronan hämtades av justitieministern och placerades på kungens huvud av ärkebiskopen, som uttalade följande ord:

Gud allsmäktig, himmelens och jordens skapare, som rikets krona eder gifvits hafver, styrka eder uti alla konungsliga och kristliga dygder, att land och rike må genom edert goda och lyckosamma regemente sig förkofra och förbättra, ock att I efter det timliga ock förgängliga riket, mågen blifva delaktig af det som evigt är, och der bekomma den kronan som Gud alla rättfärdiga förvarat hafver.¹¹³

Efter detta hämtades spiran av ministern för utrikesärenden, som gav den till ärkebiskopen som uttalade orden:

Den allsmäktige Guden, som satt eder att med konungsligt välde råda öfver Sitt folk, och befallt att I med rättfärdighet detta folket regera och döma skolen, Han förläne ock eder nåd att alltid rätta eder efter den eviga konungen, hvars spira är en rättvis spira; alltid älska rättfärdigheten och hata ogudaktigt väsende, genom vår herre Jesum Kristum.¹¹⁴

Chefen för civildepartementet hämtade då äpplet, gav det till ärkebiskopen som överlämnade det till kungen. Kungen flyttade då spiran ifrån den högra handen till den vänstra. Biskopen uttalade sedan följande ord:

Gud, som eder satt hafver till Sveriges, Göthes och Wendes konung, förläne eder Sin nåd, att i riket hålla mågen vid full makt och välstånd, Honom till pris och ära, eder till berömmelse, Sveriges män och detta landet till gagn, frid och enighet!¹¹⁵

Sedan beskriver artikelförfattaren att chefen för finansdepartementet hämtade nyckeln från altaret, vilken ärkebiskopen överräckte till kungen, som då uttalade följande ord:

Gud den Allsmäktige, som eder af Sin gudomliga försyn till denna konungsliga ära upphöjt hafver, gifve eder nåd att uppnå vishetens och sanningens skatter för edert folk, att utestänga villor, laster och duglöshet ur eder rike, samt bereda åt den idoge trefnad och förkofran, lättnad och tröst åt den lidande och bedröfvade!¹¹⁶

¹¹² U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹³ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹⁴ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹⁵ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹⁶ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

Avslutningsvis hämtade chefen för landsförsvarsdepartementet svärdet ifrån altaret, överlämnade det till ärkebiskopen som gav det till kungen, med orden:

Gud, som eder svärdet antvordat hafver, att I dermed skolen beskydda de fromma och rättsinniga, men straffa de vrångvisa, de der lag och rätt ej akta, och eder sjelf eller landet förderfva vilja, gifve ock eder Sin heliga nåd, att I alltid mågen varda vid en god tröst till att manligen strida och uträtta edert värf till Guds ära, edert samvetes frid och edra undersåtars välfärd, genom Jesum Kristum, vår Herre!¹¹⁷

Efter detta var genomfört rapporteras att ärkebiskopen återvände till altaret och kungen överlämnade svärdet till statsrådet Weidenhjelm som höll upp det, utdraget, så att alla kunde se klingan. Därefter fattade återigen kungen spiran i sin högra hand och äpplet i sin vänstra. Riksmarskalken gav tecken åt rikshärolden som gick fram till det översta trappsteget och utropade ”Nu är OSCAR DEN ANDRE [sic] krönt till Sveriges, Göthes och Wendes konung, han och ingen annan!”, varefter rikshärolderna höjde sina spiror och församlingen svarade ”Lefve konung Oscar den andre!”. Därefter beskriver artikelförfattaren att orkestern och kören instämde med orden ur första Samuelsboken 10:24 ”Hell konung säll och lyckosam”. Därefter ljud 42 salutskott ifrån skeppsholmen och kastellholmen samtidigt som första versen ur psalm 300 sjöngs unisont av församlingen ”Hell konung säll och lyckosam”. När detta var genomfört läste ärkebiskopen upp följande bön över kungen:

O! evige allsmäktige Gud, som våld hafver öfver människors riken, uti Hvilkens hand alla herradömen äro, Dig vare evinnerlig lof och ära, att Du en kristlig och mild konung öfver oss uppsatt hafver; utgjut, o, Du barmhertige fader! Öfver honom Din heliga andas kraft, visdom och styrka; sänd, o, Herre Gud! Din smorda hjälp af helgedomen och hör honom i Din heliga himmel, att han Ditt folk med nåd hjälpa, med rättvisa regera, och med lycka och seger beskydda må! Bevisa honom godhet och trohet, att de bevara honom och att hans år måga blifva från slägte till slägte! Låt, Herre! hans krona öfver honom blomstra, och stadfäst hans tron för Dig evigliga, på det ditt Gudomliga namn må varda prisadt och upphöjdt, Din heliga kristliga församling utvidgad och beskärmad, och i all land under hans välde rättfärdighet, frid och välsignelse blifva och förökas, genom Din son, Jesum Kristum, vår Herre!¹¹⁸

Varpå han läste välsignelsen och musiken återupptogs. Kungen återvände till sin plats iklädd manteln och med spiran och äpplet i sina händer. Därefter återupprepades hela ceremonin i liknande ordalag för drottningen. Efter detta rapporterar artikelförfattaren att kungen återigen intog tronen vid altaret, som nu blivit omvänd av de två vakthavande kammarjunkarna, så att kungens ansikte nu var vänt mot församlingen. Tronen omgavs av alla riksregalier, förutom äpplet och spiran, som kungen själv höll i sina händer. Musiken tystnade och riksmarskalen gav tecken till att hyllningseden skulle avläggas. Rikshärolden utropade ”Gode herrar och män af riksdagen båda kamrar, gören konungen eder ed!” varefter hela riksdagen ställde sig

¹¹⁷ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹¹⁸ U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

upp med två höjda fingrar och avlade eden. Avslutningsvis rapporteras att kungen återvände till sin stol och första versen ur psalm 272 "Nu tackar Gud allt folk" sjöngs, varefter musiken återupptogs och alla tågade ut ur kyrkan i samma ordning som de kom in.¹¹⁹

11.2 Gustav V 1907

Dagens Nyheter

Dagens Nyheter fokuserar till en början främst sin rapportering på den föregående kungens, Oscar II, fränfalle och den allmänt utlysta landssorgen. I huvudsak domineras artiklarna av rapporteringen kring den gamla kungens död, men efter hand som minnesartiklarna över den gamla kungen ebbar ut ökar samtidigt rapporteringen om den nya kungen, Gustav V. I en stor artikel måndagen den 9 december med rubriken "Konung Gustaf V:s tronbestigning och kungaförsäkran" beskrivs den nye regentens trontillträdesceremoni i ganska kortfattade ordalag. I artikelns inledning rapporteras att en stor och växande skara hade ansamlats för att se den nye kungen. Det beskrivs hur kungen "med raska steg" gick genom konseljvåningen och tog plats bakom kröningstronen, varefter de övriga prinsarna ställde sig bakom honom. Statsministern inledde ceremonin med att läsa upp den föregående kungens dödsattest, varefter han förestavade kungaförsäkran för den blivande kungen, som upprepade den. Därefter vände sig statsministern till de övriga prinsarna som fick avlägga trohetseden till den nya konungen, varefter de kysste och omfamnade honom. Kungen avlade därefter sitt valspråk "Med folket för fosterlandet". Efter detta rapporteras att statsministern ställde statsråden till förfogande, varefter kungen förklarade att han önskade att de stannade i sin tjänst hos honom. Därefter avlade även statsråden trohetseden som förestavades av civilministern. Statsministern utropade efter detta ett "lefve h. m:t konung Gustaf V!", varefter den församlade skaran svarade med ett fyrfaldigt hurrarrop. Dörrarna stängdes därefter för tidningspressen då konseljen mellan riksdag och kungen gick vidare till andra angelägenheter. Vidare publicerade tidningen också det cirkulär utsändes av kungen till länsstyrelserna runt om i Sverige:

Gustaf V, med Guds nåde Sveriges, Götes och Vendes konung, vår ynnest och nådiga benägenhet med Guds allsmäktig! Som den Högste efter sitt outrannsakliga och allvisa råd behagat till vår och rikes djupa sorg och saknad denna dag kl 9:10 f. m, från detta timliga hädankalla hans kungliga magestätt, den i lifstiden stormäktigaste konung och herre, Oscar II, Sveriges, Götes och Vendes konung, vår högt älskade kära Herr fader, så gifve vi eder härmed denna sorgliga händelse till känna att vi i kraft av gällande grundlagar efter af oss förut aflagd kungaförsäkran rikets styrelse såsom Sveriges, Götes och Vendes konung nu tillträd. Vi befalle eder samt och synnerligen Gud allsmäktig nådeligen. Stockholms slott den 8 december 1907. GUSTAF¹²⁰

¹¹⁹ Se bilaga ett för de hymner som sjöngs under akten, dessa låg bifogade i anknytning till tidningsartikeln, U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹²⁰ U.a. förf, 1907-12-09, "Konung Gustaf V:s tronbestigning och kungaförsäkran", *Dagens Nyheter*.

Avslutningsvis beskrivs i en mindre artikel med rubriken "Konungen är död, lefve konungen", hur en stor skara människor trängdes på slottsbacken. Via tidningsreportrarna hade ryktet redan spridits att kungen avlagd kungaförsäkran, men det beskrivs att ingen var säker på om kungen skulle hälsa sitt nya folk, likt traditionen påbjöd. Det beskrivs att folksamlingen blev knäpptyst när balkongens glasdörrar öppnades "af ett par lakejer och konungen, åtföljt av kronprinsen" steg ut. Församlingen stod orörliga, för att sedan utbrista i hurrarrop med höjda hattar, varefter kungen tackade och återvände in genom glasdörrarna.¹²¹

Aftonbladet

Redan den 7 december publicerar *Aftonbladet* flera artiklar och en specialtidning rörande kung Oscar II:s sjukdomstillstånd. Måndagen den 9 december täcks tidningens framsida av en artikel med rubriken "Oscar II" bredvid ett kristet kors och en tecknad bild på kungen med blicken fäst ut mot horisonten. Artikeln är alltigenom massiv och berör Oscar II:s bortgång och alla detaljer därikring.¹²² Lite längre fram i tidningen framkommer en artikel med rubriken "Det nya konungaparet", där den nye kungen för första gången omnämns i tidningen. Där beskrivs den kommande kungen Gustavs barndom som "omsorgsfull" då hans mor änkedrottningen Sofia av Nassau ansvarat för han och hans bröders "andliga utbildning" redan i unga år. Landssorgen över förlusten av Oscar II dominerar annars tidningen totalt.¹²³

I direkt anslutning till introduktionsartikeln av det nya kungaparet återfinns dock en mindre artikel beskrivandes trontillträdesceremonin. Artikelförfattaren beskriver att statsråden samlades i slottets konseljsal klockan 13, direkt åtföljda av kung Gustav och prinsarna Carl, Eugen, Gustav Adolf och Wilhelm. I salen beskriver artikelförfattaren även att hovpersonal och tidningsjournalister befann sig men påpekar samtidigt att dörren till det angränsande rummet, dit allmänheten hade tillträde, var öppen. Ceremonin inleddes med att statsminister Lindman vände sig mot kungen med följande ord: "Tillåter Eders majestät att jag läser uppläser dödsattesten?" varefter artikelförfattaren beskriver att kungen knappt hörbart svarat "Ja". Därefter förestavade statsministern kungaförsäkran för kungen som upprepade den, mening för mening, varefter artikelförfattaren beskriver honom som "högbörligen djupt rörd". Efter detta avlade kronprinsarna trohetseden till kungen, varefter artikelförfattaren beskriver att kungen kysste och omfamnade dem. Statsministern fortsatte sedan ceremonin med att ställa statsråden till kungens förfogande, varefter kungen bad statsråden att stanna kvar och visa honom samma trohet som de visat den föregående kungen. Statsråden avlade därefter sin

¹²¹ U.a. förf, 1907-12-09, "Konungen är död, lefve konungen", *Dagens Nyheter*.

¹²² U.a. förf, 1907-12-09, "Oscar II", *Aftonbladet*.

¹²³ U.a. förf, 1907-12-09, "Det nya konungaparet", *Aftonbladet*.

trohetsed till kungen, varefter de återtog sina platser. Därefter intog kungen, statsministern och statsråden sina platser runt konseljbordet varefter salens dörrar stängdes för utomstående en kortare period. Ceremonin avslutades sedan med att statsministern utropade ett "lefve för H. m.t konung Gustaf V!" som besvarades med ett fyrfaldigt hurrarop från samlingen.¹²⁴

Tidningen publicerar i direkt anslutning en artikel med rubriken "Konungens tal – en proklamation till svenska folket", vari det tal som kungen höll direkt efter att statsråden avlagt sin ed presenteras:

Vi Gustaf V, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes konung, tillbjuder Eder samtliga Våra trogna undersåtar Vår synnerliga ynnest, nådiga benägenhet och gunstliga vilja med Gud allsmäktig.¹²⁵

Efter det följer ett långt tal om kungens förhållande till folket och "fosterlandet", samt en stark betoning på den föregående kungens kungagärning, plikttrogenhet och manlighet. Avslutningsvis publicerar tidningen även en rad längre artiklar om kungens möte med folket direkt efter ceremonins avslutande där det beskrivs hur "Allas blickar var riktade mot kungen" när han steg ut på balkongen för att hälsa folkmassan, varefter artikelförfattaren beskriver att stort jubel utbröt.¹²⁶

11.3 Gustav VI Adolf 1950

Dagens Nyheter

Nyhetsflödet i *Dagens Nyheter* domineras till en början totalt av rapporteringen kring Gustav V:s frånfälle. I en jämförelse med rapporteringen kring tidigare kröning och trontillträde är mängden artiklar oerhört omfattande. Tidningen beskriver Gustav V som en familjär och folklig kung som vidare stod nära den enskilda medborgaren. Artiklar med rubriker som "Folk och konung fördes samman – Konung Gustafs saklighet och anspråkslösa hållning ingav växande förtroende" beskriver detaljerat den föregående kungens möte med det svenska folket, där han framhålls som en sportens och medborgarens man.¹²⁷ Samtidigt jämförs den nya kungen, Gustav VI Adolf, med den gamle kungen i ett flertal artiklar. Rapporteringen är i positiva ordalag, även om deras beskrivna egenskaper skiljer sig åt. Gustav VI Adolf beskrivs snarare som en vittberest och vetenskapsintresserad kung med ett intresse för sitt land och folk.¹²⁸ En rad minneskollage publiceras över den föregående kungens liv bredvid bilder på den nya och gamle kungen tillsammans. Även de stora samhällsreformer Sverige genomgick

¹²⁴ U.a. förf, 1907-12-09, "Gustaf V aflägger konungaförsäkran", *Aftonbladet*.

¹²⁵ U.a. förf, 1907-12-09, "Konungens tal – en proklamation till svenska folket ", *Aftonbladet*.

¹²⁶ U.a. förf, 1907-12-09, "Konungens tal – en proklamation till svenska folket ", *Aftonbladet*.

¹²⁷ U.a. förf, 1950-10-29, "Folk och konung fördes samman", *Dagens Nyheter*.

¹²⁸ U.a. förf, 1950-10-29, "Klassiske arkeologen känner vardagens Sverige", *Dagens Nyheter*.

under 1900-talets början beskrivs i tidningen som delvis Gustav V förtjänst.¹²⁹ Efter hand överförs rapporteringen gradvis till den nya kungen och artiklar berörande kungaedens bakgrund och innehåll bredvid stora bildkollage över den nye konungens liv, som börjar fylla tidningarna.

Tisdagen den 31 oktober kläds framsidan av tidningen med rubriker kring den nye kungens trontillträde. Artiklar med rubriker som ”Kungaparet ropades fram – Folkets jubel mot kronprins på farfars arm” beskriver hur 30 000 människor samlats på Lejonbacken för att ta emot den nya kungen. Bredvid en bild av kungen på balkongen, som täckte halva framsidan, inleds artikeln med ingressen:

Som vår stormäktige furste och herre stod konung Gustaf VI Adolf i dag i konseljsalen på Stockholms slott, och angav sin kungaförsäkran inför rikets regering – en symbolisk centralgestalt på en historisk tavla med åldrig och tung förgylld rikssvenska. Men den man som en timme senare på slottsbalkongen tog emot huvudstadens hyllning steg ut ur den pompösa tavlan och talade sitt eget språk. Där stod Gustaf Adolf sådan hans folk lärt känna och tycka om honom genom decennier, flärdfri, allvarlig, i dag med ansiktet stramt av inre upprördhet. Därav angav han sin andra kungaförsäkran, enkel, spontan, med en djup bugning för den anonyma människomängden.¹³⁰

Längre in i samma tidning möts läsaren av rubriken ”Våldsamt bifall för kungen från massorna på Norrebro – Slottspublik trängdes – Biskop i svår klämma – Kronprinsen talför i historisk ögonblick”. Underartiklarna rör ceremoniförrättandet och inleds med en beskrivning av de stora folkmassorna som ansamlats redan klockan nio på morgonen. Vid denna konselj stod ett fåtal platser till allmänhetens förfogande, vilket resulterade i våldsam tumult när konseljsalens dörrar väl slogs upp. Slottsvakter och de hundratal polismän som var kommenderade till platsen fick ingripa och det hela resulterade i ett par utslagna fönsterrutor. Stämningen beskrivs som irriterad när de andra inbjudna gästerna anlände till platsen. Ceremonin inleddes emellertid med att statsminister Erlander läste upp Gustav V:s dödsattest och uttalar den titel som Gustaf Adolf, som han hette innan tillträdet, sedermera kom att få. Vidare rapporteras att kungen efter detta ställde sig upp och avlade kungaförsäkran med ena handen på bibeln, varefter han sedan undertecknade den. Kungens son och bror, som arvingar till tronen, avlägger därefter trohetseden: ”Jag skall ock med liv och blod försvara det konungliga väldet samt riksdagens rättigheter...” Hela ceremonin beskrivs som snabbt överstökad. Efter det rapporteras att den ”symboliska handlingen” genomfördes, där statsministern bjuder ut statsråden till kungens förfogande och kungen ber dem stanna kvar vid sina ämbeten. De frackbeklädda statsråden svor sedan kungen trohet, på samma sätt som

¹²⁹ U.a. förf, 1950-10-29, "Ett nytt Sverige under Gustav V:s tid", *Dagens Nyheter*.

¹³⁰ U.a. förf, 1950-10-31, "Kungaparet ropades fram", *Dagens Nyheter*.

de gjorde mot Gustav V. I salen stod även kröningstronen och ett bord med riksregalierna; hermelinmanteln, kronan och spiran. Artikelförfattaren beskriver salen som överfylld, inte minst på serafimerriddarnas bänk. Drottningen gjorde entré på damernas balkong och ned djupt åt den tomma kröningstronen, varefter den övriga kvinnliga delen av kungafamiljen steg ut på dambalkongen tillsammans med barnen. Kungen följde av arvprinsarna och regeringen steg sedan fram framför kröningstronen i silver. Resterande del av församlingen ställde sig upp och damerna på balkongen ned igen, varefter det rapporteras att den sammanbitne kungen högtidligt läste upp det officiella tillkännagivandet av sitt trontillträde tillsammans med minnesord över den avlidne kungen: ”Vi vörda flärdfriheten, ridderligheten, manligheten som präglade Gustafs V:s person och hela hans konungagärning. Han menade vad han sade och hans stod vid sitt ord... En god konung har samlats till sina fäder. Frid över hans minne!”. Därefter tillkännagav kungen sitt valspråk ”Plikten framför allt” och ceremonin avslutades. Resterande rapportering berör främst de gratulationer som strömmar in från utlandet samt hur Sverige firade trontillträdet.¹³¹

Aftonbladet

Rapporteringen om kung Gustav V bortgång och trontillträdet av Gustav VI Adolf är alltigenom massiv i *Aftonbladet*. Den 29 oktober täcks hela framsidan av tidningen utav rubriken ”Trohetsed till nye kungen vid konselj på måndag – Nya kungaparet vid Gustafs bår”, vari den föregående kungens frånfälle behandlas i detalj.¹³² Rapporteringen i tidningen domineras totalt av den föregående kungens, Gustaf V, död samt en beskrivning av hur de olika landsdelarna av Sverige sörjer. Flera mindre artiklar med den gemensamma huvudrubriken ”Tung sänker sig sorgen över landet – Stockholm ett hav av sorgtyngda fanor på halv stång” beskriver hur dödsbudet bearbetats i landets olika kyrkor och massmedia.¹³³ Endast i en mindre artikel vid sidan av beskrivs de olika förberedelser som gjorts inför det kommande trontillträdet. Där framkommer att enligt gammal sed, ska den nya kungen tillträda samma dag, om den föregående kungen avlidit före klockan nio på morgonen, annars uppskjuts ceremonin 24 timmar. Den nye kungen, Gustaf Adolf, hade i samråd med statsminister Erlander gemensamt beslutat att skjuta upp trontillträdet då den föregående kungen avlidit klockan 09.30.¹³⁴ Resterande rapportering i tidningen beskriver Gustaf V som person, där bilden av en enkel och folklig man med en förkärlek till sport och friskvård

¹³¹ U.a. förf, 1950-10-31, "Våldsamt bifall för kungen från massorna på Norrbro", *Dagens Nyheter*.

¹³² U.a. förf, 1950-10-29, "Trohetsed till nye kungen vid konselj på måndag", *Aftonbladet*.

¹³³ U.a. förf, 1950-10-29, "Tung sänker sig sorgen över landet", *Aftonbladet*.

¹³⁴ U.a. förf, 1950-10-29, "Trohetseden...", *Aftonbladet*.

framträder. Bredvid detta publicerar tidningen även en mindre artikel den 29 oktober där den nye kungen beskrivs med följande ord:

Sveriges konung Gustaf VI Adolf (sedan 8 december 1907 Sveriges kronprins och hertig av Skåne), föddes år 1882 som den äldste sonen till Sveriges dåvarande 24-åriga kronprins Gustaf och den 20-åriga prinsessan Victoria av Baden. Såsom prins av huset Bernadotte och sonson sonson till ättefadern Carl XIV Johan äger han i sina ådror mycket av de europeiska furstehusens ädlaste blod, aktiverat av en ung ätts hetta och sundhet. Född under en relativt lugn epok, uppfostrad med starka hänsyn till det blivande konungsliga kallet, tidigt vaken, utomordentligt mångsidigt intresserad, alltid på djupaste allvar studerande sig in i sina ämnen, har han fått förmånen av ett liv som i stort sett gestaltat sig i en lugn förbudans tid. [...] Den man, som skall sitta vid Sveriges rikets roder, är till hela sin karaktär en gentleman och till uppfostran och övertygelse fullt och öppet konstitutionell. Hans liv har tills nu stämplats av utomordentlig lojalitet mot fadern och konungen – [sic] på denna grund har han medvetet undvikit att politiskt framträda och spela en roll – och av sann förståelse för det folk, som han omsider är satt att styra.¹³⁵

Efter detta följer ett flertal bildkollage med den nye och gamla kungen, ibland var för sig och ibland tillsammans. Den nye kungen beskrivs i urval som en lojal, utbildad, plikttrogen och flitig kung som har tagit sin svåra uppgift som tronarvinge på fullaste allvar. Hans omfattande militära utbildning beskrivs också, bredvid hans stora arkeologi och sportintresse samt en kort beskrivning av den tacksamhetsskuld som det svenska idrottsväsendet har till honom personligen.¹³⁶

Själva trontillträdesceremonin beskrivs den 30 oktober i en rad olika artiklar som alla berör olika aspekter av ceremonin. Tidningen huvudrubrik och ingress lyder som följande:

Konungen har avlagt eden - Mäktig och gripande statsakt i Rikssalen – Hundratusentals hyllande kungaparet – kungsord mot krångel och byråkratism..

I konseljalen, inför arvprinsar, regering och allmänhet – ja inför hela det radiolyssnade svenska folket ägde den mäktiga högtidligheten rum och omedelbart därefter talade den nya konungen vid den högtidliga statsakten i Rikssalen, då det svenska folket svor honom trohetseden. 100.000-tals människor hade samlats utanför slottet, där kungaparet visade sig på en av balkongerna och frenetiskt hyllades i regnruset. Och sedan avslutades statsakten med en högtidlighet i Slottskapellet.¹³⁷

Den nya kungens tal vid trontillträdesceremonin beskrivs i sin helhet på nästkommande sida och då den inleddes med orden ”Vi Gustaf Adolf, med Guds nåde, Sverige, Götes och Vendes konung, tillbjude Eder samtliga Våra trogna undersåtar Vår synnerliga ynnest, nådiga benägenhet och gunstliga vilja, med Gud allsmäktig” varefter kungen fortsätter med att beskriva sin uppgift, valspråk och den gamle konungens kungagärning.¹³⁸ Den är först längre in i samma tidning som läsaren kan få en konkret och samlad bild av hur trontillträdesceremonin egentligen fortlöpte. I en artikel med rubriken ”Konung Gustaf VI Adolfs kungaförsäkran” beskrivs i detalj trontillträdet. Artikelförfattaren beskriver att kung

¹³⁵ U.a. förf, 1950-10-29, "Den nye konungen", *Aftonbladet*.

¹³⁶ U.a. förf, 1950-10-29, "Konung Gustaf V som människa", *Aftonbladet*.

¹³⁷ U.a. förf, 1950-10-30, "Konungen har avlagt eden", *Aftonbladet*.

¹³⁸ U.a. förf, 1950-10-30, "Kungens valspråk...", *Aftonbladet*.

Gustaf VI Adolf då för första gången officiellt mötte ”sin” regering i konseljsalen på slottet. Kungen tågade in i konseljsalen åtföljd av prins Bertil och prins Wilhelm, men samtliga statsråd hade långt tidigare samlats. Vid kungens stol, noterar artikelförfattaren, låg en stor bibel uppslagen varefter han fortsätter med en omfattande beskrivning av Svea livgardes och den kungliga musikkårens parad utanför. Artikelförfattaren beskriver hur kungen möttes av djupt bugande ministrar varefter han intog sin stol med de båda prinsarna till höger och vänster om sig. Statsminister Erlander läste därefter upp dödsattesten över den bortgångne ”landsfadern”, varefter han förestavade kungaförsäkran för kungen. Artikelförfattaren beskriver att kungen klart och tydligt återgav eden och att han, efter raderna ”så sant mig Gud hjälpe till liv och själ”, med ”fast” hand skrev under dokumentet.¹³⁹ Därefter läste de båda prinsarna trohetseden inför den nye kungen och statsministern tog återigen till orda och bjöd ut statsråden till kungens förfogande, varefter han accepterade. Artikelförfattaren beskriver att denna delen av ceremonin avslutades med att konseljsalen utrymdes till militärmusik för att sedan fortsätta i rikssalen.¹⁴⁰

En annan artikel med rubriken ”Människomassa sprängde poliskedja – Entusiastiska hyllningar när kungaparet kom till slottet” beskriver kungens färd ifrån konseljsalen till rikssalen. Artikeln framhåller bland annat att hundratusentals människor ansamlats för att med ”öronbedövande, entusiastiska hyllningar” få en skymt av den nya regenten.¹⁴¹

Artikelförfattaren fortsätter sin beskrivning av trontillträdesceremonin med att förklara att under tiden som högtidligheterna fortskridit i konseljsalen, hade Svea livgarde spelat musik i rikssalen. Han sammanfattar därefter kortfattat hur rikssalen var utsmyckad och förberedd inför nästa del i trontillträdesceremonin. Kungafamiljen var placerad på en privat balkong, med drottning Louise och prinsessan Sibylla främst, bredvid den nya kronprinsen Carl-Gustaf och hans systrar. Vidare beskrivs att rikssalen var inredd som den brukar vara vid högtidliga tillfällen, men utvecklar inte beskrivningen vidare. Riksregalierna hade placerats på olika hyenden på ett bord nedanför tronen, kronan till höger sida om tronen och spiran till vänster. Bakom tronen stod Karl XII:s drabanter och höll vakt och över tronen var kungamanteln placerad. Vidare beskriver artikelförfattaren att hela salen var fylld av ”förväntansfull publik” som utgjordes av kungens hov, serafimerriddare, statsråden, ledarmöter av högsta domstolen, samt övriga tjänstemän och höga militärer. Till regementsmusik tågade sedan kungens procession in med kungen först, åtföljd av prinsarna

¹³⁹ Se Gustav VI Adolfs kungaförsäkran i sin helhet i bilaga tre.

¹⁴⁰ U.a. förf, 1950-10-30, "Konung Gustaf VI Adolfs kungaförsäkran", *Aftonbladet*.

¹⁴¹ U.a. förf, 1950-10-30, "Människomassa sprängde poliskedja", *Aftonbladet*.

och statsråden. Statsråden intog därefter sina platser nedanför tronen varefter kungen själv ställde sig bredvid tronen uppe på den plattform där den stod. Han tog sedan till orda och höll ett kortare tal där han återigen tillkännagav sitt valspråk, hans officiella trontillträde vid föregående konseljmöte och några korta ord om den svenska rättvisans omutbarhet och rättfärdighet. Därefter återger artikelförfattaren kungens tal ord för ord. Kortfattat framkommer en skarp förmaning där kungen ordagrant framhåller att han kräver att dessa ovan nämnda delar ska åtföljas i den svenska rättvisan, men varnar samtidigt för en överdriven byråkratism som kan vålla det svenska statsmaskineriet skada. Efter att talet var avslutat beskriver artikelförfattaren att statsminister Erlander utropade ett fyrfaldigt leve för kungen som "besvarades med kraftiga hurrarrop". Ceremonin avslutades sedan med att justitiekanslern förestavade trohetseden för alla närvarande, som upprepade den. Trohetseden följdes av "Kungssången" varefter den kungliga processionen tågade ut och begav sig till slottskapellet. Där vidtog en sorgceremoni för den gamle kungen och artikelförfattaren rapporterar att kungaparet föll i bön vid den gamle kungens kopparkista, som var besmyckad med levande ljus och blommor. Vidare framkommer också av den mycket lilla artikeln att den föregående kungen redan balsamerats dagen innan, varefter kistan sedan kommer att placeras i en större kista klädd i röd sammet.¹⁴²

Resterande artiklar i tidningen beskriver därefter medborgarnas möte med den nya kungen, hovsorgen, kungafamiljens nya bostäder, den kommande begravningen och de många kondoleanser som strömmat in från hela världen.

11.4 Carl XVI Gustav 1973

Dagens Nyheter

Rapporteringen i *Dagens Nyheter* fokuserar, likt föregående trontillträden, först och främst på den avlidne kungen och landets sorg. Rapporteringen påbörjas först den 16 september med rubrikerna "Kungen död" och "Leverop mötte Carl XVI Gustaf", varefter det beskrivs hur folket mötte den 27-åriga kungen redan utanför sjukhuset där hans farfar avlidit.¹⁴³ Längre in i tidningen framkommer artiklar med rubriker som "Tomt och mörkt slott då högvakten tog farväl" vari det beskrivs hur "trotjänarna" med "svarta armbindlar och sorgbehängd fana" tog avsked.¹⁴⁴ Även dåvarande statsminister Olof Palme uttrycker sin sorg i ett tal som citeras i en

¹⁴² U.a. förf, 1950-10-30, "Konung Gustaf VI Adolfs kungaförsäkran", *Aftonbladet*.

¹⁴³ Sturm, Claes, 1973-09-16, "Helsingborgarna sörjer den ständige sommargästen", *Dagens Nyheter*.

¹⁴⁴ Eneberg, Kaa, 1973-09-16, "Tomt och mörkt slott då högvakten tog farväl", *Dagens Nyheter*.

mindre artikel.¹⁴⁵ Andra artiklar berör sjukdomsförloppet, minnesstunder i landets skolor och den stora privata förmögenhet som den gamla kungen lämnade efter sig. Emellertid finns det en liten skillnad från rapporteringen av föregående trontillträden då intresset för Carl XVI Gustaf ringa ålder och innebörden av den nya regeringsformen redan tidigt uppmärksammas. I en artikel med rubriken "Representation Carl Gustafs yrke" beskrivs att den nye konungen har en bestämd uppfattning om att "tiderna har förändrats" och att han vänligt visar äldre personer att det får vara slut med vördnaden nu. Den nya kungen beskrivs som allvarlig inför sitt nya representations "yrke" och att han har en medvetenhet om att hans ställning inte kan tas för givet, utan måste arbetas för. I övrigt beskrivs han som en modern, socialt kompetent, välutbildad och vältränad kung med ett stort intresse för jakt och segling.¹⁴⁶ I nära anknytning publiceras en artikeln där det spekuleras kring den kommande kungens kungaförsäkran, hans nya ställning och huruvida han kommer låta sig bli krönt som gamla kungar eller avstå.¹⁴⁷ I direkt anslutning till denna publiceras en artikel där det pointeras att kungen, genom tidigare ingifte i ätten, har rötter i den gamla svenska kungaätten från medeltiden, folkungaätten, varefter det även understryks att kungen och hans systrar har arvsrätt till den engelska kungakronan, även om många andra släktingar ligger närmare i släktledet.¹⁴⁸

I ett flertal artiklar torsdagen den 20 september beskrivs ceremonin och kungens ord. I en artikel med rubriken "Trängsel och småprat mitt i ståten" beskrivs hur ceremonin gick till på plats. Inledningsvis beskrivs hela upptakten till ceremonin som en smula förvirrad och stökig; tv, radio och tidningar var närvarande och blandade sig med säpomän och män i paraduniform. Ett femtiotal utsålda platser fanns för allmänheten förfogande. Karl XII drabanter, iförda trekantig hatt och bröstplåtar, hade ställt sig så att de skymde klädhängarna när regeringen anlände, vilket ytterligare skapade förvirring. När regeringen väl var på plats i konseljsalen anlände kungen följd av prins Bertil som ledsagare. De skakade hand med var och en i konseljsalen innan det blev tid för att tillkännage kunganamn, kungatitel, valspråk och kungaförsäkran. Tidningspressen och allmänheten, som ej fått närvara inne i själva konseljsalen, skulle fått höra allt som sades via en högtalare som inte visade sig fungera. Likväl rapporteras att det mesta av vad som sades genom de öppna dörrarna kunde höras ändå. Kungen tillkännagav sitt kunganamn, Carl XVI Gustav, varefter han tog "För Sverige i tiden" som sitt valspråk. Därefter avlades kungaförsäkran, varefter dörrarna stängdes för enskild överläggning mellan kungen och regeringen. Efter en lång stund beskrivs att dörrarna

¹⁴⁵ U.a. förf, 1973-09-16, "En sällsynt fin människa", *Dagens Nyheter*.

¹⁴⁶ U.a. förf, 1973-09-16, "Representation Carl Gustafs yrke", *Dagens Nyheter*.

¹⁴⁷ Svensson, Sven, 1973-09-16, "Vi Carl Gustaf med Guds nåde", *Dagens Nyheter*.

¹⁴⁸ Svedberg, Britt-Marie, 1973-09-16, "Rötter i Folkungaätten", *Dagens Nyheter*.

öppnades igen och de kungliga drabanterna marscherade ut, Svea livgarde bildade häck i trappan med monterade bajonetter, varefter kungen med följe gick vidare in till rikssalen. Där hade regering, riksdag och höga ämbetsmän samlats; desto högre formell makt, desto längre fram i rikssalen intog de sina platser. Längst fram i salen satt Carl XVI Gustav på kröningstronen, på bordet bredvid låg riksregalierna, kronan och spiran. Kungen läste därefter upp titel och valspråk högt igen. Talmannen tog sedan till orda, men tidningen rapporterar inte vad han framförde i artikeln. Kungen systrar var på plats och artikelförfattaren rapporterar att de neg varje gång som kungen kom och gick. Hela ceremonin avslutades högtidligt med "Kungssången" innan alla församlade gick vidare till en sorgedienstjänst för Gustav VI Adolf.¹⁴⁹

En mindre artikel ovanför, med rubriken "Carl XVI Gustaf: För Sverige – i tiden" beskrivs bland annat de förändringar och skillnader som uppkom med Carl XVI Gustavs trontillträde i jämförelse med tidigare regenter. Det beskrivs dels att kungen, under trontillträdeskonseljen, motiverade valet av valspråk med att han syftade uppfylla de krav som ställdes på en monark i "vår tid". Därefter beskrivs att ceremonin inleddes med att statsministern läste upp dödsattesten för den föregående kungen, varefter kungen iklädd amiralsuniform med serafimerorden på bröstet, tillkännagav sitt kunganamn. Kungatiteln skulle bli "Sveriges konung" och inte "Sveriges, Götes och Vendes konung" som samtliga tidigare regenter antagit sedan renässansen.¹⁵⁰ Kungaförsäkran förestavades i samma ordning som hos tidigare regenter, med ovanstående skillnad:

Vi Carl Gustaf, Sveriges konung, göra vederligt: Att som den högste Guden behagat hädankalla den fordom stormäktigaste, högborne furste och herre Gustaf VI Adolf, Sveriges, götes och vendes konung, och vi, enligt och i kraft av den av Svea rikets ständers under den 26 september 1810 fastställda successionsordning, efter högberänte herre uppstigit på den kungliga svenska tronen. [...] Så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.¹⁵¹

Efter detta gick de in i rikssalen där de resterande 925 gästerna inväntade kungen. Kungen läste upp namn, titel och valspråk sittandes uppe på kröningstronen, bredvid riksregalierna kronan och spiran. Därefter höll riksdagens talman ett tal vari han önskade ett fortsatt

¹⁴⁹ U.a. förf, 1973-09-20, "Trängsel och småprat mitt i ståten", *Dagens Nyheter*.

¹⁵⁰ Ett tillägg av Gustav Vasa år 1540 som grundar sig i att den danske kungen hade samma anspråk och titel. "Götars" är ett mer diffust begrepp, men kan syfta på Gotland som Sverige hade anspråk på under tidsperioden, alternativt ett fornnordiskt folkslag som fanns på den plats som är nuvarande Sverige. "Vendes" syftar på ett område i nordöstra Tyskland och Polen, närmare bestämt Rügen, Pommern och Mecklenburg där venderarna ska hållit till. Danmark lade till den sistnämnda titeln på 1100-talet då området erövrades av den danske kungen Knud Valdemarsson. Se "Vendes konung" för mer information, U.a. förf, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

¹⁵¹ U.a. förf, 1973-09-20, "Carl XVI Gustaf: För Sverige – i tiden", *Dagens Nyheter*.

förtroendefullt samarbete mellan riksdag och kung. Talmannen utbringade ett leve för kungen, varefter kungasången sjöngs unisont.¹⁵²

Avslutningsvis rapporterar *Dagens Nyheter* omfattande om de hyllningar som kungen mottog på balkongen. Artikeln inleds med en de korta orden "Vanliga människor har rätt att gå avsides med sin sorg. Med furstar är det annorlunda, kring dem trängs människorna, mot dem brusar leveropen i saknades ögonblick: Konungen är död, leve konungen..." följt av en bild av Carl XVI Gustav som hälsar på den ansamlade folkmassan, som uppskattades till 20 000 invånare. Vidare rapporteras det att Svenska Sångarförbundet samlats och framförde "Kungssången", "Nationalsången" och "Sveriges flagga", varefter kungen utropade ett leve för fosterlandet som besvarades med "dånande hurrarrop". Salut sköts både i Stockholm och i övriga landet till hälsning av den nya regenten.¹⁵³

Aftonbladet

Rapporteringen i *Aftonbladet* tar fart redan den 15 september 1973 med en omfattande bevakning av Gustaf VI Adolfs allvarliga sjukdomstillstånd. Carl Gustav beskrivs i samma tidning som en välförberedd regent, som mognat med sin kommande uppgift.¹⁵⁴ Den 16 september kläds tidningens framsida av rubriker främst rörande den nya kungen tillträde, därefter den gamle kungens död. Resterande artiklar fram till själva trontillträdet beskriver kungahuset ur ett ganska personligt och emotionellt perspektiv. I en artikel från den 16 september med rubriken "Den nye kungens möte med folket" beskrivs hur Carl Gustav mötte folkets hyllningar utanför sjukhuset i Helsingborg. Han beskrivs där som "djupt rörd, men ändå fattad", då han "ensam stått på sjukhustrappan i ljuset av tv kamerornas strålkastare". Liknande rapportering om kungafamiljens personliga sorgprocess fyller därefter tidningen, bredvid minneskollage över den föregående kungen. Vidare behandlas även den kommande regeringsformen och vad den kommer att innebära för kungahuset samt Carl Gustav som ny regent i Sverige.¹⁵⁵

Den 19 september beskrivs i en artikel att Carl Gustav denna dag kommer att svära kungaeden, samt att han inför detta skall ha sagt att det som krävs av honom är "– Absolut lojalitet mot mitt folk. Jag ska göra mitt yttersta för att tillmötesgå de krav som ställs på mig." Vidare beskrivs återigen kungen ur ganska familjära och förstående ordalag. Hela artikeln

¹⁵² U.a. förf, 1973-09-20, "Carl XVI Gustaf: För Sverige – i tiden", *Dagens Nyheter*.

¹⁵³ Adrup, 1973-09-20, "Tusentals hälsade kungen", *Dagens Nyheter*.

¹⁵⁴ Hagström, Bo och Larsson, Göran, 1973-09-15, "Kronprinsen vakade ensam inatt", *Aftonbladet*.

¹⁵⁵ U.a. förf, 1973-09-16, "Nye kungens möte med folket", *Aftonbladet*.
Svedgård, Lars, 1973-09-16, "Carl Gustaf blir kung utan makt", *Aftonbladet*.

behandlar Carl Gustavs tankar av vad en modern monarks uppgifter består i och betonar återkommande att det är folkets krav och intressen som står i fokus för honom.¹⁵⁶

I en artikel den 20 september med rubriken "Dagen då lilla Veronica och 20 000 andra hyllade kungen" beskrivs i ganska kortfattade ordalag trontillträdesceremonin. Artikeln inleds med att beskriva de hyllningar som kungen mottog efter själva ceremonin. Därefter beskrivs att det rådde en viss nervositet i hovet inför Carls Gustavs regeringsframträdande. Det rapporteras att hovstaben filat på talen om och om igen, samt att Carl Gustav repeterat talet tills han i princip kunde det utantill. Vidare betonar tidningen även att Carl Gustav betygade den svenska demokratin trohet och vördnad genom att beskriva att hans farfar, Gustav VI Adolf, var en modern monark och att han var fullt besluten att följa i hans fotspår. Artikelförfattaren beskriver att justitieminister Lennart Geijer förestavade "den ålderdomliga och krystade" eden för Carl Gustaf, som upprepade orden. Kungen förklarade därefter, med "hög och klar stämma", att han kommer kalla sig för Carl XVI Gustaf och anta valspråket "För Sverige i tiden", vilket artikelförfattaren menar var tydligt inspirerat av hans farfar Gustaf VI Adolfs kungagärning. Avslutningsvis framlyfter artikelförfattaren att Carl Gustav tidigare uppfattats som nervös och obekväm med offentliga sammanhang, men att han har växt till en mogen monark. Artikeln avslutas återigen med en beskrivning av kungens möte med den stora folkmassan på slottsbalkongen, samt hur "Lilla Veronika, 6 år, trängde sig fram mellan sångarna" för att försöka räcka över en bukett nejlikor till "farbror kungen", varefter kungen tog emot blommorna, via personal, och vinkade tillbaka.¹⁵⁷

11.5 Delresultat

Jag har här att presenterat och summerat de gemensamma element som jag funnit är återkommande i kröning och trontillträdesriterna, i tre etapper. Eftersom 1873 års kröning skiljer sig så markant i sitt utförande jämfört med de efterkommande kungliga trontillträdesceremonierna har jag först valt att presentera de element som kröningen bestod av. Därefter presenteras en liknande summering av trontillträdesceremonierna som med dopceremonierna, varpå möjligheten öppnar sig att jämföra kröningens beståndsdelar med de återkommande elementen i trontillträdesceremonierna. Därmed framkommer de element som överlevt tidens tand och de nya element som uppkommit med tiden, i respektive trontillträdesceremoni. Gustav V, som en reaktion på sin fars, Oscar II, förkärlek till pompösa

¹⁵⁶ Nilsson, Berit, 1973-09-19, "Viktigast av allt är lojalitet mot folket", *Aftonbladet*.

¹⁵⁷ Bjelf, Lars och Nilsson, Berit, 1973-09-20, "Dagen då lilla Veronica och 20 000 andra hyllade kungen", *Aftonbladet*.

och påkostade evenemang valde personligen att avsäga sig kröningsrätten, ett exempel som efterkommande regenter följt ända sedan dess.¹⁵⁸ På så vis kan det sägas att han förde kungahuset mer i fas med de förändringsprocesser som fortgick i Sverige under det tidiga 1900-talet.

Viktiga och bärande beståndsdelar i rapporteringen av kröningsceremonin 1873 har jag funnit vara som följande:

- a) En stor utsmyckad militärprocession med kungen, riksregalierna, regering och riksdag paraderade på Stockholms gator på väg till kröningen.
- b) Regeringsmän bar de olika riksregalierna, symboler för olika delar av kungens makt. Varje riksregalie sammankopplas med den minister som bär ansvaret för det profana maktutövandet av det som varje riksregalie symboliserar, exempelvis bar ministern för landförsvaret svärdet.
- c) Kröningen förättas främst av en ärkebiskop, med två biskopar och två präster som assistenter.
- d) Ceremonin tar vid redan vid kyrkporten då ärkebiskopen hälsar kungen med en bön. Redan av bönen framkommer att kungen är välsignad ”då han kommer i herrans namn” och att han är särskilt utvald av Gud att regera över folket. Ärkebiskopen ber även för gudomlig välsignelse och styrka för kungen.
- e) Kungen placerar sig till en början till höger om altaret och drottningen till vänster. Riksbanneret placeras därefter till höger om kungen och serafimerbaneret till vänster om honom. Jag tolkar det som att det häri finns en gömd symbolik och maktlegitimerande aspekt. Om altaret symboliserar den kristna gudomligheten, den kanal utifrån kungen får sin makt eller den kristne guden själv, markeras att kungen står närmast den gudomligt legitimerade makten. På ett liknande sätt placeras objekt till höger eller vänster om kungen, likt en symbolisk maktkedja som löper från den gudomliga makten och nedåt. Det finns flera paralleller till kristna bibliska berättelser som berör just placering och gudomlig makt.¹⁵⁹
- f) De sånger och psalmer som sjungs i samband med kröningen är noga utvalda för att passa ihop med ritualens olika element, samt förstärka känslan av gudomligt legitimerad makt.

¹⁵⁸ Se historikern Jörgen Weibulls artikel ”Gustav V” för mer information, u.å, www.ne.se. (2013-03-20)

¹⁵⁹ Exempel från *Bibel 2000*: Luk 22:69f ”Men härfter skall Människosonen sitta på den gudomliga maktens högra sida.” Då sade de allesammans: ”Du är alltså Guds son?” Han svarade: ”Ni själva säger att jag är det.” Mark 16:19; När herren Jesus hade talat till dem blev han upptagen till himlen och satte sig på Guds högra sida.

Exempel på detta kan ses vid smörjelsens inledning, efter det att rikshärolden högt deklarerat kungens kröning och riksdagen avlagt trohetseden. Samtidigt pointeras det i hymnerna att det är kung och folk tillsammans, via gudomligheten, som utgör en stark helhet och nation, något som vittnar om föregående århundradets erfarenheter.¹⁶⁰

- g) Kungaeden förestavas för kungen av statsministern, som med tre fingrar på bibeln upprepar den.
- h) Själva smörjelsen av kungens olika kroppsdelar har också en judisk och kristen religiös förankring, exempelvis smörjs kungar i gamla testamentet och ordet "Messias" kan direkt översättas med "smord" eller "den smorde".¹⁶¹
- i) Kungen placerar sig på tronen som är vänd mot altaret under själva kröningsögonblicket. Jag tolkar det som att det är under denna delen av ceremonin som den föreställda gudomliga transformationen från kronprins till "kung av Guds nåde" sker. Kungens tron och ansikte är vänt bort från församlingen mot altaret där han, genom kyrkan och ärkebiskopen, kommer i direkt kontakt med det transcendenta via riksregalierna och får sin makt legitimerad.
- j) Vid kröningsakten går varje riksregalie från respektive minister till ärkebiskopen som i sin tur tillskriver varje riksregalie särskilda egenskaper via bön. Dessa egenskaper förs sedan över till kungen när han tar emot var riksregalie. Kronan, som symbol för den kungliga makten, beskriver ärkebiskopen är given till kungen av Gud som vidare ska styrka regenten "uti alla konungliga och kristliga dygder". Spiran beskrivs som given av Gud för att kungen skall kunna döma över sitt folk på ett liknande sätt som kungen ska rätta sig efter den gudomliga spiran. I samband med äpplets överlämnande pointeras att kungen har ett ansvar mot gudomligheten att vårda landet och dess folk. När nyckeln överlämnas beskrivs återigen att kungen blivit upphöjd av Gud och att han därmed ger kungen "vishetens och sanningens skatter" att kunna stå emot omoraliskt beteende och kriminalitet samtidigt som han uppmanas vårda de fattiga och behövande. Svärdet beskrivs som givet av Gud för att kungen ska kunna försvara land, undersåte och rike med Guds välsignelse.
- k) Rikshärolden utropar högt att kungen är krönt och understryker att det är han som innehar makten och ingen annan.

¹⁶⁰ Se bilaga ett för delar av de hymnerna som sjöngs under kröningen. U.a förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

¹⁶¹ Se teologen Helmner Ringgrens artikel "Messias" för vidare information, u.å, www.ne.se. (2013-03-20).

- l) Kungen återvänder sedan till kröningstronen, som nu blivit omvänd. Tronen står fortfarande vid altaret, men kungens ansikte är nu vänt mot församlingen. Kungen, iklädd manteln håller fortfarande spiran i höger hand och äpplet i vänster. Runt honom har statsråden placerat sig med de övriga riksregalierna. Riksdag och regering avlägger därefter trohetseden mot kungen. I min tolkning av detta skede av ceremonin framstår kungen som en mellanlänk mellan den gudomliga makten och undersåtarna. Via kröningen har han fått sin makt legitimerad via det transcendenta och framstår mer som en ställföreträdare eller ett av gudomligheten utsett verktyg att verka över Sveriges folk. Han är nu "kung av Guds nåde" då hans ställning är insatt och legitimerad via det transcendenta, varefter riksdagen måste rätta sig och bekänna sin trohet mot honom.

De gemensamma och återkommande elementen i rapporteringen av de tre undersökta trontillträdesceremonierna 1907-1973 har jag funnit vara som följande:

- a) Rapporteringen om den föregående kungens död behandlas i regel alltid före rapporteringen kring den nye kungen, som tilltar gradvis. Rapporteringen inkluderar alltid olika minneskollage som förändras från att först behandla den nye kungen, därefter båda tillsammans, till att enbart behandla den nye kungen ensamt. Rubriker som "konungen är död, leve konungen" återfinns med jämna mellanrum.
- b) Rapporteringen berör alltid kungens personliga egenskaper och intressen, med undantag för 1907 års trontillträde.
- c) När kungen anländer till konseljsalen kommer han aldrig själv, han eskorteras alltid av en släkting.
- d) Kröningstronen finns alltid närvarande under trontillträdesceremonin.
- e) Riksregalierna finns oftast på plats, med undantag för Gustav V:s trontillträde 1907.
- f) Ceremonin inleds alltid med att statsministern läser upp den föregående kungens dödsattest. Detta framstår som en symbolisk handling, då det inte ska råda någon tvivel om att den gamle konungen faktiskt är död.
- g) Statsministern förestavar alltid kungaförsäkran för kungen, som han sedan upprepar högt.
- h) I regel avlägger alltid de medföljande släkting/släktingarna sedan en trohetsed till kungen, med undantag för 1973 års trontillträde.
- i) Statsministern ställer därefter alltid statsråden till kungens förfogande, varefter kungen alltid förklarar att han önskar att de stannar i hans tjänst.

- j) Kungen avlägger alltid ett valspråk uttryckandes ett ideal eller den strävan som kungen önskar uppnå med sin kungagärning.
- k) Kungen läser alltid upp sin kungaförsäkran högt i någon form.
- l) Statsråden avlägger i regel en trohetsed till kungen, med undantag för 1973 års trontillträde.
- m) Ceremonin avslutas alltid med ett fyrfaldigt hurrarrop för den nya kungen.
- n) Paradmusik spelas och Karl XII:s drabanter närvarar i regel alltid i anslutning till ceremonin, med undantag för Gustav V trontillträde 1907.
- o) Kungssången sjungs i regel alltid vid nytt trontillträde, med undantag för 1907 års trontillträde.
- p) Kungen visar sig alltid från slottsbalkongen för de ansamlade folkmassorna, som alltid hälsar sin nye kung med jubel.

De element som jag funnit skiljer sig markant åt mellan olika trontillträden är som följande:

Gustav V 1907

- a) Det rapporteras att kungens bröder kysste och omfamnade honom efter att de avlagt trohetseden, till skillnad ifrån senare trontillträden.
- b) Det är den enda trontillträdesceremonin som inte fortsätter i rikssalen efter konseljmotet.
- c) Rapporteringen kring trontillträdet är det enda där en pointeras att kungen skickade ut ett cirkulär till de olika länsstyrelserna. I cirkuläret framkommer att kungen fortfarande deklarerar sig som landets ledare och "kung av Guds nåde".
- d) Via rapporteringen framkommer att kungen höll ett tal till folket, direkt efter att han avlagt kungaeden. I talet deklarerar han sig även här som "kung av Guds nåde".
- e) Det enda trontillträdet där det inte rapporteras någonting om huruvida befolkningen firade trontillträdet eller inte.

Gustav VI Adolf 1950

- a) Rapporteringen är den första där både den bortgångne kungen, Gustav V, och den kommande kungen, Gustav VI Adolf, beskrivs i folkliga och familjära ordalag, samtidigt som de religiösa inslagen noga noteras.
- b) Trontillträdet är det första där det rapporteras att allmänheten hade ett ökat tillträde och intresse, vilket resulterade i tumult.

- c) Trontillträdet är den enda där det i rapporteringen pointeras att kungen håller ena handen på bibeln när han avlägger kungaförsäkran. I rapporteringen understrycks även att han med ”fast hand” skrev under efter raderna ”så sant Gud hjälpe mig till liv och själ”.
- d) Det är första gången det rapporteras att ceremonin fortsatte i rikssalen, efter att konseljen var avslutad.
- e) Ceremonin är den första där det rapporteras att riksregalierna, manteln, spiran och kungakronan, låg bredvid kröningstronen i rikssalen.
- f) Den första trontillträdesceremonin där det rapporteras att barn och kvinnor hade tillträde i rikssalen. Vidare är det den enda rapporteringen där det framkommer att drottningen neg åt den tomma kröningsstolen, vilket inte noteras vid något annat trontillträde.
- g) I rapporteringen pointeras kungens biologiska arv, då det framkommer att han ”äger Bernadottska furstehusets ädlaste blod”.
- h) Det är den enda ceremonin där det pointeras att ministrarna bugar för kungen och intar sina platser nedanför tronen.
- i) Gustav VI Adolfs trontillträde är det enda där kungen själv uttalar sig om hur det svenska rättsväsendet ska organiseras, vari han även framför egna krav.

Carl XVI Gustav 1973

- a) I rapporteringen rörande trontillträdet och den föregående kungens bortgång är det första gången som statsministern personligen beklagar sin sorg.
- b) Första gången som det i rapporteringen understryks att den nye kungen har rötter tillbaka till Sveriges första kungaätt, folkungaätten. I rapporteringen beskrivs också en undran och förhoppning kring om den nye kungen kommer låta sig bli krönt som forna kungar eller om han kommer avstå.
- c) Carl XVI Gustav kallar sig inte längre ”Sveriges, götes och vendes konung”, utan tar enbart titeln ”Sveriges konung”.
- d) Första rapporteringen kring en trontillträdesceremoni som de moderna aspekterna av kungen betonas hårt, bland annat beskrivs kungen som en folkets tjänare och en demokratisk monark.
- e) De personliga och mänskliga aspekterna av kungen betonas för första gången noggrant i rapporteringen, exempelvis lyfter man fram kungens tidigare nervositet, men betonar att han nu växt till en mogen monark.

- f) Vidare är trontillträdet är det första där kungen skakar hand med alla närvarande vid trontillträdeskonseljen, istället för att de bugar sig för honom som under tidigare trontillträden.
- g) Första gången som kungens ämbete beskrivs som ett yrke, snarare än en transcendent och biologiskt förankrad självklarhet.
- h) Kungens medföljande släkting avlägger ingen trohetsed till honom under trontillträdeskonseljen.
- i) Statsministern ställer inte statsråden till kungens förfogande.
- j) Statsråden avlägger heller ingen trohetsed till kungen.
- k) Detta är det enda trontillträdet där det beskrivs att faktiskt kungen sitter på kröningstronen, istället för att sitta på en stol bakom.
- l) Första trontillträdet där riksdagens talman håller tal och önskar kungen ett fortsatt givande samarbete. Således framstår en helt annan politisk maktbalans där kungen inte längre befinner sig i den politiska maktkedjan på samma sätt som tidigare.

För att utröna om det är några av elementen från den gamla tidens kröningar som överlevt tidens tand presenterar jag här en kort komparation av de återkommande elementen i trontillträden mellan 1907-1973 och 1873 års kröning. De delar som jag tydligt kan återfinna i senare tiders trontillträden är som följande:

- a) Kungen eskorteras fortfarande till trontillträdet, fast i numera av nära släktingar.
- b) Kröningstronen är fortfarande närvarande vid trontillträdet, men den har inte en lika central roll längre. Dock användes den av Carl XVI Gustav då han läste upp sin egen kungaförsäkran och valspråk, vari det finns en likhet med den del av kröningsceremonin där kungen för första gången offentligt tilltalade sina nya undersåtar i den omvända kröningsstolen.
- c) Kungaförsäkran eller kungaed förestavas fortfarande av statsministern till kungen, varefter han fortfarande upprepar den högt.
- d) Riksregalierna, symbolerna för kungens makt, är fortfarande närvarande men i mindre omfattning och har då enbart en mindre symbolisk roll. Det är då enbart spiran, kronan och delvis manteln som är närvarande vid ceremonin, då äpplet, nyckeln och smörjelsehornet är borttaget.
- e) I regel avlägger fortfarande släktingar och statsråd en trohetsed till kungen, med undantag för 1973 års trontillträdesceremoni.

- f) Deklarationen över att kungen är kung uttalas fortfarande högt inför regering och riksdag då kungen läser upp sin undertecknade kungaförsäkran i slutet av trontillträdesceremonin. Under 1873 års kröning var det rikshärolden som förmedlade den informationen till församlingen.
- g) I regel spelas fortfarande paradmusik vid trontillträdesceremonin, med undantag för Gustav V:s trontillträde.

Sammanfattningsvis framkommer en gradvis, men tydlig förändring hos kungahuset. Den gamla kröningsceremonin ifrån 1873 har uppenbara religiösa beståndsdelar, då det utgör själva kärnan och syftet med hela ceremonin. De efterföljande förändringarna i samband med 1907 års trontillträde framkommer i en jämförelse som enorma. Stora delar av den pompösa framställningen vid kröningsceremonin är borttagna, bredvid hela grundkärnan där kungen får sin makt legitimerad via det transcendenta och kyrkan. I efterkommande trontillträdesceremonier framkommer denna aspekt genom kungens personliga uttalanden och skrivelser, åtminstone fram till och med Gustav VI Adolf. De personliga aspekterna av den nya regenten har betonats i rapporteringen ända sedan Gustav V:s trontillträde 1907, men har i sin karaktär förändrats mer från egenskaper och specifika intressen till ett mer emotionellt och familjärt plan, med betoning på de krav som ställs på en monark. Både de religiösa och mer profana uttrycken samt traditionerna verkar nå en topp vid Gustav VI Adolfs trontillträde 1950, men förändrades i samband med framväxten av den nya regeringsformen under 1960 och 1970-talet. Vid Carl XVI Gustavs trontillträde framkommer egentligen en helt ny och apolitisk kungaroll, där de religiösa beståndsdelarna av ceremonierna tonas ner och snarare faller under kategorin för nationella traditioner, det är åtminstone så som tidningarna framhåller uttrycken i rapporteringen. Tidningarna betonar återkommande de moderna aspekterna, samt en stark koppling mellan folk och kung snarare än mellan kung och statsmakt eller kyrka. Carl XVI Gustavs kungaroll framställs således snarare som kung av folkets nåde än kung av Guds nåde, en förmedlad bild som produceras av media i delvis förening med kungen själv.

12. Slutsatser och komparation

De tydligt identifierbara processer som återspeglas i kungahusets båda övergångsriter har många likheter till varandra på flera sätt, vilket inte framkommer som en överraskning då de är hämtade ur samma historiska epok. Samtidigt framkommer flera avgörande skillnader som delvis grundar sig i övergångsriternas historiska förutsättningar och natur. Den kungliga

dopceremonin av kronregenter, som med tiden kom att utvecklas från en mer privat tillställning till något som i allra högsta grad framställs som en nationell högtid, har inte nödvändigtvis samma villkor för en sådan utveckling som sin undersökta motpart. Kröningar och trontillträdesceremonier blir naturligt mer som nationella angelägenheter, särskilt ur ett historiskt perspektiv, eftersom de direkt berörde landets styrning. I realiteten hade regenten inofficiellt redan förlorat mycket av sin maktställning under 1900-talet men utåt utgjorde han fortfarande en avgörande del i den politiska maktbalansen, en bild som till viss del understryks under trontillträdesceremonierna. Dopen har dock inte samma element av politisk tyngd men har likväl växt i både omfattning och medial popularitet till den grad att rapporteringen under de senare årtiondena går om bevakningen av trontillträden. Till det yttre kan vi se en förändring hos dopceremonierna från att ha varit en i högre grad privat ceremoni till att utvecklas till något som påminner om nationella evenemang, med tydliga toppar under mitten av 1947 och 2012. Ingen av trontillträdena kan emellertid mäta sig med det färgrika skådespel som Oscar II kröningsceremoni erbjöd. Snarare kan vi se en direkt nedgång under Gustav V:s avskalade trontillträde för att sedan se en successiv ökning igen, med en topp under mitten av 1900-talet för att sedan omvandlas radikalt under 1973 års trontillträde.

Det är emellertid i en granskning av detaljerna utav kungahusets övergångsriter som tillåter oss att tolka den tydliga förändringsprocess som kan ses mellan 1858-2012. Jag anser att det är tydligt att dopceremonierna i alla tider har bibehållit en viss religiös kärna som grundar sig dopets natur som religiös övergångsrit, men det är utifrån de små detaljerna och förändringarna som vi kan urskilja en koppling mellan den äldre och legitimitetsskapande kröningsceremonin. Dels så placeras barnet i paradvaggan, bredvid riksregalier, altare och serafimerorden, på ungefär samma plats som kröningsstolen stod vid 1858 års kröning då Oscar II kröntes med riksregalier och serafimerordens baner. Dels så återfinns en likhet mellan att dopet alltid förättas, och paradvaggan alltid placeras, inför Sveriges högre politiska skikt, vilket framstår som en påminnelse om barnets framtida ställning och nära relation till det transcendent. Även det faktum att barnet delvis omtalas i med vuxna epitet, samt att dess tystnad och värdighet beskrivs som av största vikt, understryker att det egentligen inte är ett barns utan en kommande regents första förening med det transcendent som iscensätts. Hela offeraspekten där barnet beskrivs som en gåva från föräldrarna och den kristna guden, till Sveriges folk, har många likheter med ärkebiskopens förmanande ord till regenten under krönings riksregalieakt. Dessa element bibehålls i stort sett under studiens alla undersökta dopceremonier, men noteras inte i tidningarnas rapportering i samma utsträckning efter 1950. Det är först under 1900-talets början som vi kan se ett succesivt ökat medialt intresse för

dopceremonin, vilket också betyder att Sveriges befolkning har fått en större insyn. Under det kungliga kronregentsdopet 2012 har rapporteringen skiftat radikalt, då fokus förflyttats från de religiösa uttrycken i ceremonin till att i huvudsak belysa kungafamiljen ur ett familjärt perspektiv, med ett starkt intresse för traditionen.

Kröningsceremonin har tydliga och uppenbara kopplingar till religionen, då hela syftet med ceremonin är att legitimera regentens makt via det transcendenta. Majoriteten av de direkta inslagen försvinner dock då Gustav V avsäger sig kröningsrätten, men mycket av dess maktlegitimerande aspekter via religionen lever till viss mån kvar fram till Carl XVI Gustavs trontillträde 1973. Exempelvis tillskriver sig regenterna själva fortfarande en koppling till det transcendenta, även om den inte längre bekräftas eller legitimeras via kyrkan, och kungaförsäkran avläggs tidvis fortfarande med regentens ena hand på bibeln. Emellertid kan vi även här se en stark skiftning efter 1950, då många av de religiöst förankrade delarna försvunnit vid Carl XVI Gustavs trontillträde. Eden är fortfarande densamma, men maktbalansen mellan kung och regering är starkt justerad. Rapporteringen om den nye regenten betonar återkommande de moderna, demokratiska och mänskliga aspekterna då han för första gången i mycket behandlas som en människa bland andra människor, fast med en särskild uppgift given av folket. Tidningarna betonar också traditionen och kungens biologiska arv, något som inte är lika framträdande vid tidigare trontillträden.

Utifrån Cecilia Åses teoretiska ramverk kan vi skapa en förståelse för denna förändringsprocess och jämföra om den förmedlade bilden av kungahusets övergångsriter förändrats med sekulariseringsprocessens stora drag, eller om den avviker. I båda övergångsriterna lever en kärna av återkommande element kvar, element som tidigare hade en tydlig maktlegitimerande funktion och förankring via föreställningar om en koppling mellan kungahuset och det transcendenta. Det är förhållandet till denna kärna som är i förändring, samtidigt som den till sitt yttre utförande hålls tillbaka av en motkraft i form utav föreställningar kring nationen, tradition och historia. Exempelvis återfinner vi fortfarande riksregalierna och kröningstronen vid trontillträden, men de har inte längre någon direkt ceremoniell betydelse mer än att markera förankringen till traditionen och historien.

Många element i ritualerna, även de som inte har en direkt koppling till själva dopakten, har i sin grund en föreställd koppling till det transcendenta. Dessa element har varit bärande i regentens maktlegitimering, men har även funktionen att understryka det biologiska arvet och regentens kommande framtida ställning. Allt eftersom samhället förändras i takt med sekulariseringsprocessen ändrar sig även rapporteringen av naturliga skäl. Monarken kom att förlora sin politiskt betydande roll efter regeringsformen 1974 och istället få en mer

representativ och symbolisk roll för Sverige. I större utsträckning kom regenten att företräda den nationella gemenskapen snarare än en politisk maktställning legitimerad via det transcendenta. Enligt Åse vilar den nationella gemenskapsbyggande funktionen på en stark sammankoppling mellan historia, kultur och kulturarv. Monarkens funktion som symbol för nationen fungerar för att han sammanfogar historien med nuet och framtiden, via traditionen.¹⁶² Således är det svårt för de traditionsbundna element som finns kvar, som till sitt yttre fortfarande har en koppling till det transcendenta, att förändras i samma takt som det omkringliggande samhället. Om de hade förändrats hade regentens symboliska funktion som företrädare för nationen underminerats då kopplingen till den nationella identiteten, byggd på föreställningar om historia och tradition, förändrats. Innan 1973 kan vi alltså identifiera en tydlig sammankoppling mellan religionen, den nationella identiteten och maktlegitimerings aspekten av kungahuset. Efter 1973 återfinns enbart en koppling mellan religionen och den nationella identiteten, då många av de maktlegitimerande elementen i övergångsriterna snarare förändrats till att framstå som icke fristående traditioner och tappat sin transcendent laddning. Under de senare årtionena verkar denna ordning även kompletteras med en starkare sammankoppling med familjen och normer.

Emellertid kan vi identifiera ett omkringliggande hölje kring denna kärna av bestående element i övergångsriterna. Till detta yttre hölje finner vi mindre och mer rörliga detaljer, sådana detaljer som framkommer utifrån komparationen mellan tidningarnas rapportering av övergångsriterna. Här framkommer dels en förändring från ett mer privat till ett mer offentligt kungahus, dels en successivt ökad medial och folklig bevakning, men framförallt ett mindre intresse för de religiösa beståndsdelarna av övergångsriterna till ett ökat intresse för kungahuset som familj. Denna process verkar tillta redan i början av 1900-talet och har hela tiden ökat successivt samt kan även identifieras hos kungafamiljen själva. Under Estelles dop 2012 synliggörs en klar förändring då kungahuset verkar ha omvärderat sin relation till traditionen i jämförelse med Carl XVI Gustavs dop 1946 eller hans trontillträde 1973. Mycket av de traditionella aspekterna av övergångsriterna finns emellertid fortfarande kvar, men det är i de små detaljerna som förändringen synliggörs. Exempelvis bryter Carl XVI Gustav mot traditionen då han låter kungahusets vänner och familj sitta längre fram i vid dopet än Sveriges politiska skikt. Detta hade vid tidigare dopceremonier hade varit otänkbart då det fanns en maktlegitimerande baktanke med att visa barnets kommande ställning och förankring i det transcendent.

¹⁶² Åse 2009: 11-12.

Eva Hamberg har skrivit sin avhandling *Studies in prevalence of Religious Beliefs and Religious practice in Contemporary Sweden* där hon på ett överskådligt sätt behandlar sekulariseringsprocessen i Sverige under 1900-talet. Kortfattat framhåller hon att det går att identifiera en tydlig nedgång i bemärkelsen att följa traditionella religiösa övertygelser efter 1950, då främst hos den yngre populationen.¹⁶³ Hon menar att bilden av Sverige som ett i hög grad sekulariserat land framkommer då en väldigt liten del av befolkningen tillskriver sig den kristna tron eller deltar i religiös praktik.¹⁶⁴ Vidare framhåller hon inte att detta skulle ha ersatts utav någon privatreligiositet, utan snarare menar hon att en vag uppsättning diffusa och heterogena övertygelser trätt fram, som enligt Hamberg inte kan klassas som en religion i strikt bemärkelse.¹⁶⁵ Det finns ett flertal faktorer bakom denna utveckling som Hamberg belyser i "Christendom in decline: the Swedish case". Hon framhåller där att det finns en möjlig parallell mellan framväxten av det svenska folkhemmet och välfärdstaten under mitten av 1900-talet och den minskade religiositeten, då behovet av religion minskar när den materiella välfärden ökar.¹⁶⁶ Dock åtnjuter den Svenska kyrkan ett fortsatt inflytande på statsmakten och svenska institutioner, vilket Hamberg förklarar med kyrkans historiska monopol på den religiösa marknaden i Sverige. Även då religionsmonopolet upplöstes i mitten av 1800-talet menar Hamberg att det tar flera generationer innan människor aktivt uppmärksammar andra valmöjligheter. Den religiösa marknaden i Sverige framträder som pluralistisk till sitt yttre, men är i egentlig mening fortfarande monopolistisk i sin karaktär. Den Svenska kyrkan framträder som den dominanta aktören på den religiösa marknaden, med mindre aktörer runtom. Generellt menar Hamberg att människorna fortfarande väljer den dominanta aktören vid dop, bröllop eller begravningar, medan de mindre aktörerna eller mer sekulära alternativen framträder först därefter.¹⁶⁷ Således tydliggörs en sekulariseringsprocess som till sitt yttre genomgått snabba förändringar redan i mitten av 1800-talet, men som till sitt inre utvecklas mer långsamt.

Denna sekulariseringsprocess där den Svenska kyrkan gradvis förlorar sitt inflytande över den religiösa marknaden i Sverige synliggörs även hos det svenska kungahuset och deras övergångsriter. Jag har kommit fram till att sekulariseringsprocessen fortgår långsammare hos kungahusets yttre aspekter än i det övriga samhället då det finns en koppling mellan kungahusets symboliska roll som företrädare för den nationella identiteten via historia,

¹⁶³ Hamberg 1990: 31-32.

¹⁶⁴ Hamberg 1990: 33-48.

¹⁶⁵ Hamberg 1990: 49-54.

¹⁶⁶ Hamberg 2003:55 i Mcleod och Ustorf (red.) *The Decline of Christendom in Western Europe 1750-2000*.

¹⁶⁷ Hamberg 2003:56-59 i Mcleod och Ustorf (red.) *The Decline of Christendom in Western Europe 1750-2000*.

traditioner, och den Svenska kyrkan. Den historiska och intima relationen mellan kungahuset och den Svenska kyrkan har producerat en rad traditioner som kungahuset utifrån sin funktion som nationsbildande element har svårt att komma ifrån. Likväl finns det en intim och nära relation mellan kristendomen och den svenska historien, vilket ytterligare förstärker kraven på att kungahuset till sitt yttre ska återspegla detta förhållande.

Samtidigt kan vi identifiera en inre nivå hos kungahuset via medias successivt ökade bevakning och intresse under 1900-talet. Redan vid tiden för Gustav V:s trontillträde framkommer en förändringsprocess då många av de religiöst förankrade momenten omvärderas. Efter 1950 syns även en drastisk förändring i kungens uttalanden från att betona de transcendent grundade maktlegitimerande aspekterna till att i högre grad betona relationen till medborgarna. Här kan vi se en förändring eftersom regenten bemöter folket direkt utan att betona någon transcendent koppling, ett förhållande som inte återfinns under varken sig Gustav V:s eller Gustav VI Adolfs trontillträden. Denna i högre grad profana relation mellan regenten och medborgarna återspeglas även i tidningarnas rapportering. De familjära aspekterna av kungahuset betonas nästan uteslutande i rapporteringen, då förrättandet av ceremonierna och dess religiösa koppling snarare framställs som rent symboliska eller delar av den kungliga traditionen. Enligt Cecilia Åses teoretiska ansats återspeglas här en avmystifiering i bemärkelsen att media framställer och exponerar kungahuset som en familj bland andra familjer, vilket tydligt syns i rapportering kring både Carl XVI Gustavs trontillträde 1973 och Estelles dop 2012.¹⁶⁸ Det är vanligheten hos kungahuset som pointeras då de framställs som vanliga människor i en ovanlig miljö, fast med en särskild uppgift. Samtidigt framstår de i rapporteringen som något extra och utvalt. Kungahuset som företrädare för nationell gemenskap framstår i högre grad som en idealfamilj och förmedlare av samhälleliga normer och värdesystem, en uppgift som även understryks i successionsordningen.

Utifrån tidningarna *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* framkommer sammanfattningsvis ett kungahus vars inre sida i högre grad relaterar till samhällets sekulariseringsprocess, en sida som även den enskilde medborgaren kan relatera till och identifiera sig med. Samtidigt innehar kungahuset en yttre och mer officiell sida knuten till regentens roll som företrädare för den nationella identiteten via historia, tradition och därmed också religion, en sida som av naturliga skäl inte kan förändras i samma takt som samhället. Monarkin i Sverige har således förändrats från att ha varit sakralt i grunden till att i högre grad fungera som en idealfamilj och

¹⁶⁸ Åse 2009:22

förmedlare av samhälleliga normer, via en stark sammankoppling till den nationella identiteten. Utåt bibehålls fortfarande en viss sakral förankring, men med en koppling till den nationella identiteten via traditionen och historien, snarare än den tidigare maktlegitimerande förankringen.

12.1 Förslag på fortsatt forskning

Jag anser att uppsatsen öppnar upp för en rad nya frågor som skulle vara givande att studera för att ytterligare bredda uppsatsens resultat och belysa en förändring över längre tid. Likt jag omskrivit tidigare hade uppsatsen gynnats av ytterligare ett material som belyst kungahusets inifrån, exempelvis ordningar för de olika övergångsriterna. Vidare hade det varit intressant att välja fler övergångsriter, exempelvis begravning och bröllop, för att ytterligare undersöka om det finns något samband mellan övergångsriterna och hur de relaterar till sekulariseringsprocessen. För att bredda omfånget av materialet hade det även varit intressant att infoga ytterligare en ledande tidning eller audiovisuellt material i en framtida studie. Möjligen skulle det också vara intressant att se en vidare fördjupning av sekulariseringsprocessen i Sverige och göra en jämförelse med hur andra monarkier i Europeiska länder relaterar till sina sekulariseringsprocesser, eller alternativt utifrån katolska och protestantiska inriktningar. Därefter kunde en komparation mellan Europas monarkier göras för att se om de utvecklats på ett likartat sätt.

13. Sammanfattning

Studiens övergripande syfte har varit att undersöka om det svenska kungahuset historiskt följt sekulariseringsprocessens stora drag i Sverige och om de fortfarande gör det idag. Detta har genomförts genom att studera tre utav kungahusets övergångsriter utifrån hur de skapats och återgivits i två av de ledande nyhetstidningarna, *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet*, under perioden 1858-2012. Studien syftar även till att undersöka vad tidningarna rapporterade om övergångsriterna dop, kröning och trontillträde för kronregenter samt klargöra eventuella bakomliggande samband eller syften, men även till att undersöka hur tidningsrapporteringen om övergångsriterna svarar mot sekulariseringsprocessen, samt att synliggöra förändringar hos kungahuset över tid.

Den primära teoretiska infallsvinkeln som appliceras i uppsatsen är inhämtat från statsvetaren Cecilia Åse och hennes studie *Monarkins Makt - Nationell gemenskap i svensk demokrati*, ett teoretiskt ramverk med tydlig grund i äldre forskare som socialantropologen Benedict Anderson och hans bok *Imagined communities* från 1983, men även socialpsykologen Michael Billing och hans böcker *Talking of the royal family* och *Banal nationalism* från 1992 respektive 1995. Utifrån Åses sociologiska perspektiv påvisar hon ett starkt samband mellan kungafamiljen, massmedia och nationell identitet genom att kungafamiljen fungerar som företrädare för traditioner, historia och samhälleliga normer. Via media menar Åse att kungahuset övergångsriter exponeras för allmänheten som företrädare för historia, tradition och nationell identitet. Samtidigt framhåller Åse att det är vid denna exponering som den enskilde medborgaren kan identifiera sig med kungafamiljen och dess vanlighet. Hon framhåller att det sker en mystifiering och avmystifiering hos medborgarna i samband med att kungahuset exponeras och drar sig tillbaka. Utifrån Åses resonemang har jag även identifierat två nivåer av kungahuset, dels en "inre" nivå som medborgaren kan identifiera sig med via medias exponering och avmystifiering, dels en "yttre" nivå starkt knuten till den nationella identiteten via historia och traditioner.¹⁶⁹

Till studiens sekundära teoretiska infallsvinkel framträder Eva Hamberg, professor i migrationsforskning med inriktning mot samhällsvärderingar, religion och kulturmöten. Hon påvisar i sin avhandling *Studies in prevalence of Religious Beliefs and Religious practice in Contemporary Sweden* ett i allt högre grad sekulariserat Sverige. Hamberg menar att denna bild framkommer då enbart en mycket liten del av befolkningen tillskriver sig den kristna tron eller deltar i religiös praktik, en förändring vari religionen inte ersatts av privatreligiositet.

¹⁶⁹ Åse 2009: 11-22.

Snarare menar Hamberg att det är ett rationellt tänkande bredvid en uppsättning heterogena övertygelser som inte kan klassas som religion i strikt bemärkelse som framträder i samband med att den materiella välfärden ökade med framväxten av folkhemmet och välfärdssamhället, en sekulariseringssyn som jag menar är tydligt inspirerad av Peter Bergers klassiska verk *The Sacred Canopy*.¹⁷⁰

Utifrån Åse och Hamberg ingångar väcks frågan kring hur kungahuset förhåller sig till ett i allt högre grad föränderligt och sekulariserat samhälle, samtidigt som de fungerar som gemenskapsbyggande element i den svenska nationen via historia och traditioner. Med inspiration av denna teoretiska grund har följande frågeställningar utarbetats: Hur återger *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* dopen för Gustav V, Gustaf Adolf, Carl XVI Gustaf och Estelle? Hur återger *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* kröningen och trontillträdena för Oscar II, Gustav V, Gustaf VI Adolf och Carl XVI Gustaf? Hur förhåller sig kungahusets övergångsriter för kronregenter till sekulariseringsprocessens stora drag och har kungahusets funktion förändrats i samband med att sekulariseringsprocessen och samhällsutvecklingen fortlöpt? Avslutningsvis bearbetas också frågan kring om det finns det något bakomliggande samband och syfte mellan övergångsriterna dop, kröning och trontillträde mellan 1858-2012 i termer av maktlegitimering.

I arbetsprocessen har jag huvudsakligen använt mig av en kvalitativ bearbetningsmetod eftersom frågeställningarna berör människor och deras handlande historien och idag, det vill säga sådana subjekt som inte med fördel tillåter sig undersökas utifrån mer positivistiskt inriktade arbetsmetoder. Studien har också bearbetats utifrån en komparativ ansats, främst via ett hermeneutiskt tolkande då dess ständigt fördjupande egenskaper starkt främjat bearbetningen av materialet.

Materialet utgörs av tidningsartiklar hämtade från de nationellt utgivna och ledande tidningarna *Aftonbladet* och *Dagens Nyheter*. Fokus har då främst legat på rapporteringen kring övergångsriten, men även något på den omkringliggande kontexten, främst utsmyckning, ordval och händelseförlopp före och efter. Studien är vidare avgränsad till perioden 1858-2012, vilket grundar sig i att året 1858 dels utgör året för konventikelplakatets upphävande och Gustav V dop, den regent vars livstid täcker in förändringen från det agrara till det urbana samhället. År 2012 kom att utgöra en bra avslutning för att belysa kungahusets relation till samhället i modern tid då den kommande kronprinsessan Estelle döptes detta år.

¹⁷⁰ Berger 1967: 111-121, 132, 147-152, Hamberg 1990: 31-54, Hamberg 2003:55-59 i Mcleod och Ustorf (red.) *The Decline of Christendom in Western Europe 1750-2000*.

Avslutningsvis framkommer en tydlig förändringsprocess mellan 1858 och 2012. Den kungliga dopceremonin för kronregenter kom i högre grad att utvecklas ifrån en mer privat angelägenhet till något som i högsta grad framställs som en nationell högtid. Dopet har även bibehållit en viss religiös kärna och har kvar sin maktlegitimerande koppling till den äldre kröningsceremonin, bredvid ett tydlig massmedialt fokusskifte från religiösa uttryck till familjeaspekter. Kröningsceremonin har från början en tydlig förankring i religionen, då hela syftet med ritualen var att legitimera regentens makt via det transcendenta. Emellertid urfasades kröningen och ersattes av en trontillträdesceremoni, varvid många av de direkta religiösa inslagen omvandlades eller försvann, särskilt i samband med Carl XVI Gustavs trontillträde 1973. Även här återfinns ett fokusskifte från ritualen till de mer familjära aspekterna. Sammanfattningsvis framkommer en tydlig sammankoppling mellan religionen, nationell identitet och maktlegitimering åren innan 1973. Efter 1973 framkommer enbart en koppling mellan religionen och den nationella identiteten, då de maktlegitimerande aspekterna framstår som fristående historiska traditioner som tappat sin transcendent laddning. Under de senare decennierna kompletteras även denna framställning med en starkare sammankoppling till familjen och normer. I komparationen med Hambergs framställning av sekulariseringsprocessen i Sverige framkommer att kungahusets "yttre" delar svarar långsammare mot denna på grund utav deras funktion som förmedlare av nationell identitet via historia och traditioner, men därmed också religion. Till den "inre" nivån syns en förändring från en tydlig transcendent koppling till en mer profan sådan. Slutligen konstateras att monarkin i Sverige har förändrats från att vara sakral i grunden till att i högre grad fungera som en idealfamilj och förmedlare av samhälliga normer, via en stark koppling till den nationella identiteten. Utåt bibehålls en viss sakral förankring med en koppling till den nationella identiteten via historia och tradition, snarare än en maktlegitimering.

14. Käll och litteraturförteckning

Tryckt källmaterial:

Barbosa da Silva, Antonio och Wahlberg, Vivian, "Vetenskapsteoretisk grund för kvalitativ metod" i Starrin, Bengt och Svensson, Per Gunnar (red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Lund, Studentlitteratur, 1994.

Berger, Peter, *The Sacred Canopy: elements of a sociological theory of religion*, Garden City, N.Y. : Doubleday, 1969.

Furseth, Inger och Repstad, Pål, *Religionssociologi: En introduktion*, Malmö: Liber, 2005.

Hamberg, Eva, "Christendom in decline: the Swedish case" i McLeod, Hugh och Ustorf, Werner (red.), *The Decline of Christendom in Western Europe, 1750-2000*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

Hamberg, Eva, *Studies in the Prevalence of Religious Beliefs and Religious Practice in Contemporary Sweden*, Uppsala, Univ, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1990.

Kjeldstadli, Knut, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, Lund, Studentlitteratur, 1998.

Levin, Claes, "Att undersöka »Det sociala« - Några ingångar" i Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari, och Jacobsson, Katarina (red.), *Forskningsmetodik för socialvetare*, Stockholm: Natur & kultur, 2008.

Lindblad, Inga-Britt, *Uppsatsarbete: en kreativ process*, Lund, Studentlitteratur, 1998.

Munck, Johan (utgv.), *Sveriges rikes lag: gillad och antagen på riksdagen år 1734, stadfäst av Konungen den 23 januari 1736. Med tillägg innehållande författningar som utkommit från trycket fram till början av januari 2012*, Stockholm, Norstedts juridik AB, 2012.

Möller, Tommy, *Svensk politisk historia: strid och samverkan under tvåhundra år*, Lund, Studentlitteratur, 2011.

Sandin, Per, *Ett kungahus i tiden den Bernadotteska dynastins möte med medborgarsamhället c:a 1810-1860*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis: Uppsala University Library, 2011.

Åse, Cecilia, *Monarkins makt: nationell gemenskap i svensk demokrati*, Stockholm, Ordfront, 2009.

Otryckt källmaterial:

De tidningsartiklar som jag har använt i uppsatsen är tagna ifrån mikrofilmer. Dessa mikrofilmer kan beställas kostnadsfritt från alla större bibliotek innehavande en mikrofilmsapparat, alternativt finnas tillgängliga i bibliotekens egna mikrofilmsarkiv.

Tidningsartiklar:

Rörande dop:

Gustav V:

U.a. förf, 1858-07-12, ingen rubrik, *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1858-07-13, ingen rubrik, *Aftonbladet*.

Gustav Adolf:

Gertes, 1906-06-16, "Västerbottenhertigens dop", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1906-06-16, "Den lille prinsens dop", *Dagens Nyheter*.

Carl XVI Gustav:

Age, 1946-06-08, "Tyst, värdig tronföljare döptes i Slottskapellet", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1946-06-07, "Carl Gustaf döps i sessornas dräkt", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1946-06-07, "Nydöpt prins bland rosor på temottagning på slottet", *Aftonbladet*.

Estelle:

Gustafsson, Ida och Svensson, Olof, 2012-05-23, "Estelles dag - min för min", *Aftonbladet*.

Gyllenberg, Eva-Karin, 2012-05-23, "Estelle i allas blickfång", *Dagens Nyheter*.

Lundell, Sanna, 2012-05-22, "Absurt att vi firar Estelles liv i religionstvång", *Aftonbladet*.

Roström Andersson, Sofia, 2012-05-19, "Titta, hon har fått sin mammas ögon!", *Aftonbladet*.

Roström Andersson, Sofia, 2012-05-22, Ingen titel, *Aftonbladet*.

Roström Andersson, Sofia och Sandberg, Mattias, 2012-05-22, "Väldigt nära en förlovning", *Aftonbladet*.

Rundkvist, Fredrik, 2012-05-22, "Så är Sverige - när Estelle ska ta över", *Aftonbladet*.

Sandberg, Mattias, 2012-05-20, "Här ska prinsessan döpas", *Aftonbladet*.

Sandberg, Mattias, 2012-05-22, "Victoria och Daniel har redan övat", *Aftonbladet*.

Sandberg, Mattias, 2012-05-23, "Lillsessan kan redan hålla hov", *Aftonbladet*.

Sturmark, Christer, 2012-05-22, "Estelle tvingas in i Svenska kyrkan – i dag blir prinsessan berövad en mänsklig rättighet", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 2012-05-22, "Estelle döps som Victoria", *Aftonbladet*.

Rörande kröning och trontillträde:

Oscar II:

U.a. förf, 1873-05-12, "Den kungliga kröningen", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1873-05-12, "Kröningen", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1873-05-10, "Kröningsceremonien [sic]", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1873-05-08, "Programmet för kröningshögtiderna", *Dagens Nyheter*.

Gustav V:

U.a. förf, 1907-12-09, "Det nya konungaparet", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1907-12-09, "Gustaf V aflägger konungaförsäkran", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1907-12-09, "Konung Gustaf V:s tronbestigning och kungaförsäkran", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1907-12-09, "Konungens tal – en proklamation till svenska folket", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1907-12-09, "Konungen är död, lefve konungen", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1907-12-09, "Oscar II", *Aftonbladet*.

Gustav VI Adolf:

U.a. förf, 1950-10-29, "Den nye konungen", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1950-10-29, "Ett nytt Sverige under Gustav V:s tid", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1950-10-29, "Folk och konung fördes samman", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1950-10-29, "Klassiske arkeologen känner vardagens Sverige", *Dagens Nyheter*.

U.a. förf, 1950-10-29, "Konung Gustaf V som människa", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1950-10-30, "Konung Gustaf VI Adolfs kungaförsäkran", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1950-10-30, "Konungen har avlagt eden", *Aftonbladet*.

U.a. förf, 1950-10-31, "Kungaparet ropades fram", *Dagens Nyheter*.
U.a. förf, 1950-10-30, "Kungens valspråk...", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1950-10-30, "Människomassa sprängde poliskedja", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1950-10-29, "Trohetseden...", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1950-10-29, "Trohetsed till nye kungen vid konselj på måndag", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1950-10-29, "Tung sänker sig sorgen över landet", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1950-10-31, "Våldsamt bifall för kungen från massorna på Norrbro", *Dagens Nyheter*.

Carl XVI Gustav:

Adrup, 1973-09-20, "Tusentals hälsade kungen", *Dagens Nyheter*.
Bjelf, Lars och Nilsson, Berit, 1973-09-20, "Dagen då lilla Veronica och 20 000 andra hyllade kungen", *Aftonbladet*.
Eneberg, Kaa, 1973-09-16, "Tomt och mörkt slott då högvakten tog farväl", *Dagens Nyheter*.
Hagström, Bo och Larsson, Göran, 1973-09-15, "Kronprinsen vakade ensam inatt", *Aftonbladet*.
Nilsson, Berit, 1973-09-19, "Viktigast av allt är lojalitet mot folket", *Aftonbladet*.
Sturm, Claes, 1973-09-16, "Helsingborgarna sörjer den ständige sommargästen", *Dagens Nyheter*.
Svedberg, Britt-Marie, 1973-09-16, "Rötter i Folkungaätten", *Dagens Nyheter*.
Svedgård, Lars, 1973-09-16, "Carl Gustaf blir kung utan makt", *Aftonbladet*.
Svensson, Sven, 1973-09-16, "Vi Carl Gustaf med Guds nåde", *Dagens Nyheter*.
U.a. förf, 1973-09-20, "Carl XVI Gustaf: För Sverige – i tiden", *Dagens Nyheter*.
U.a. förf, 1973-09-16, "En sällsynt fin människa", *Dagens Nyheter*.
U.a. förf, 1973-09-16, "Nye kungens möte med folket", *Aftonbladet*.
U.a. förf, 1973-09-16, "Representation Carl Gustafs yrke", *Dagens Nyheter*.
U.a. förf, 1973-09-20, "Trängsel och småprat mitt i ståten", *Dagens Nyheter*.

Internetkällor:**Nationalencyklopedin på internet:**

Harrison, Dick, u.å, "Kröning", hämtad 2013-03-24.

Ovesson, Jan, u.å, "Övergångsrit", hämtad 2013-03-06.

Ringgren, Helmner, u.å, "Messias", hämtad 2013-03-20.

Swahn, Jan-Öjvind, u.å, "Blått", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Dagstidningar - den moderna dagspressen", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Frisinnad", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Krona", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Nordstjärnan", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Riksmarskalk", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Riksmarskalkämbetet", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Riksregalier", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Serafimerorden", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Socialdemokrati", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Smörjelse", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Smörjhorn", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Te Deum", hämtad 2013-03-20.

U.a. förf, u.å, "Vendes konung", hämtad 2013-03-20.

Weibull, Jörgen, u.å, "Gustav V", hämtad 2013-03-20.

Om monarkens uppgifter enligt kungahuset:

U.a. förf, u.å, "Monarkens uppgifter",

www.kungahuset.se/monarkin/monarkinisverige/monarkensuppgifter.se, hämtad 2012-11-20.

Sifundersökning om kungahusets popularitet:

U.a. förf, 2010-06-22, "Monarkin 2010", www.tns-sifo.se/media/285199/1520233.pdf, hämtad 2012-11-23.

Frågor rörande lagar och författningar:

Svensk författningssamling, 1974-02-28, "Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform", www.riksdagen.se/sv/Dokument-

Lagar/Lagar/Svenskförfattningssamling/Kungorelse-1974152-om-beslu_sfs-1974-152, hämtad 2012-11-20.

Ask, Beatrice, 2011-12-12, "Översyn av regeringsformens bestämmelse om kungens immunitet", www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Svar-pa-skriftliga-fragor/versyn-av-regeringsformens-be_GZ12210, hämtad 2012-11-20.

Bilaga 1: Körens hymner vid kröningen av Oscar II, Aftonbladet den 12 maj 1873.

Före akten

Introduktion

*En, blott en, förgängelsen ej hinner,
En, blott en, i evighet består
Dagar räknar icke Han och år.
När allt annat slocknar, bäst det brinner,
Vissnar, bäst det blommar. Och – försvinner.
Honom. Honom du allena finner
Än i dag densamma som i går
Det var Han, som följde våra fäder,
Tog dem upp i sitt förbund
Halp dem plöja hafvens vida rund
Och i Skogar, byar, städer
Lägga hemmets sekelfasta grund
Det är han, hvars nåd oss ännu gläder
Och i templet oss till möte träder
Denna löftets heliga stund*

Hymn

*Solarnas sol, hvad vore vi,
Om ej Du Dina strålar sänder?
När från oss Dina blickar du vänder,
Allt är kaos, allt är förbi
Du, som stjernor och hjertan tänder
Du, som gör själen från töcknar fri!
Allt förtro vi i Dina händer
Konung och folk och hyddor och länder
Fädernas Gud, stå än oss bi!
Gjut öfver allt Din ymnighets mått,
Tag i Ditt hägn både kojor och slott!
Må Du med rik välsignelse löna,
Må du med ära och lycka kröna
Sveriges älskade, ädle Drott!*

Efter akten

Qvartett

*Hell Nordens krönte Kungapar!
Så beder nu en hvar
Och våren i sin unga glans
Har löf och blommor till en krans
Som folkets kärlek flätar huld
I diademets guld"*

*Der ligger mellan fjell och strand
Vårt sköna fosterland.
Med männer, såsom förr det haft,*

*Af allvar fulla och af kraft:
Ett folk, som ej förtrycket tål
Ett folk af jern och stål*

*Det folket ser, o Konung, opp
Till dig med tro och hopp
Det läser i Din varma själ,
Der står med eldskrift: allas väl
Och högre ej ett hjerta slog
För oss i nordanskog*

*När kung och folk förstå hvarann
Då står de som en man
Då räddas de ej ovans hot
Gå dunkla öden glatt emot,
Och folket ser i kronan då
Sin egen makt också*

Kör

*Isarne smält, och den varma solen
Skiner på grönskande land vid polen,
Jubel fyller hvar simmande sky.
Isen ock smälter i menniskosinnen
Rymden ljusnar, och heliga minnen
Komma det vintriga skuggor och att fly.
Lycka ske Honom, som lärt att styra
Rullande skeppet i stormen yra
Följa magneten, hur böljorna gny.
Lycka ske henne, Hans blida stjerna!
Vårdande husliga dygdernas kärna
Fostrar hon Hoppet för dagar, som gry.
Dubbelparet af blommande söner
Skydda. O Evige! Hör våra böner,
Vare Din nåd hvarje morgon oss ny!*

Bilaga 2: Utdrag baserat på uppgifter från *Nya Lundstedt tidningar*, Kungliga biblioteket i Stockholm.

Utgivningsmängd per vardag	År 1850	År 1865	År 1885	År 1900	År 1905	År 1950	År 2000
Aftonbladet	7990	–	–	24 000	–	170 100	381 600
Dagens Nyheter	–	5690	–	20 000	–	244 640	361 100
Jmf. Svenska dagbladet	–	–	6000	–	32 000	98 800	176 300

Politisk färg	År 1900	År 1950	År 2000
Aftonbladet	Frisinnad	Oberoende	Oberoende socialdemokratisk
Dagens Nyheter	–	Liberal	Oberoende liberal
Jmf. Svenska dagbladet	Frisinnad	Moderat	Oberoende moderat

Bilaga 3: Gustav VI Adolfs kungaförsäkran som publicerades i sin helhet bredvid beskrivningen av ceremonin, *Aftonbladet*, måndagen den 30 oktober 1950.

"Vi Gustaf Adolf, med Guds nåde Sveriges, Götes och Vendes konung göre veterligt: att som den högste Guden behagat hädankalla den fordom stormäktigste, högborne furste och herre Gustaf V, Sveriges, Götes och Vendes konung, och Vi, enligt och i kraft av den av Svea rikets ständer under 26 september 1810 upprättade och fastställda successionsordning, efter högbemälte herre uppstigit på den kungliga svenska tronen. Alltså försäkra Vi härmed högtidligen och på det kraftigaste, att Vi vilja och skola styra riket efter den av rikets ständer under den 6 juni 1809 fastställda och av Konung och rikets ständer till efterlevnad antagna regeringsforms bokstavliga föreskrift samt rikets övriga gällande grundlagar, allmänna lag, och laga stadgar. Vi skola och, i överensstämmelse med nyss nämnda regeringsform, och lagar, så som en rättrådig konung, och en huld fader för det svenska folket, genom en laglig, rättvis och mild regering, och så att Vi densamma för Gud den allra högste, med rent samvete, må kunna försvara, söka att, efter vår yttersta förmåga, befrämja rikets och varje inbyggares sannskyldiga gagn och bästa, vilket allt såsom Vi det av fri vilja och efter moget övervägande beslutit, Vi alltså bekräfta med vårt namns egenhändiga underskrivande och med livlig ed, att Vi sådant efterleva och fullgöra skola. Så sant mig Gud hjälpe till liv och själ."